cena 9 din

DE

9. aprila 1981

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

DELAVSKA ENOTNOST

št. 14 — leto XXXX

Tako se bo pisalo vsakomur

Kosovski delavci, mladina in občani, v tovarnah, rudnikih, v šolah so ogorčeni. Mar bodo morali veliki, a realni načrti počakati, mar naj zdaj, ko so osvojili mehanizacijo, ko vedo, kakšne so njihove nadaljnje možnosti, ko so se končno uspeli modernizirati in samoupravno organizirati... neprizadeto gledajo na divjanje doslej prikritega sovražnika. Sovražnika vseh delavcev, ki smo tu v svobodni Jugoslaviji pod Titovim vodstvom naredili korake, ki nam jih marsikdo še kako zavida? To ni mogoče in tudi nikoli ne bo. Zakaj pretežko smo se izkopali iz revščine in zaostalosti, preveč krvi in znoja je steklo za novo stvar in ni je in ne more biti cene, ki bi lahko odtehtala pridobljeno.

Sovražnik delavstva, celovite in socialistične Jugoslavije je nastavil zanko. Toda vanjo se je ujel sam. Albanski iredentizem in nacionalizem, spodbujen z najtemnejšimi silami iz političnega podzemlja, je dobil udarec od tam, od koder ga je najmanj pričakoval. Od delavstva, od vse socialistične Jugoslavije, od Titove mladine. In tako se bo pisalo vsakomur, ki bi na kakršenkoli način hotel izigrati najsvetlejše pridobitve revolucionarne zgodovine naših narodov in narodnosti, bratstvo in enotnost ter celovitost in ozemeljsko nedotakljivost Jugoslavije.

Ne skrivamo težav in ne tiščimo glave v pesek, da ne bi vedeli in videli, kje in kakšni problemi nas tarejo. Zato nam niso potrebna opozorila od zunaj, še najmanj takšna, ki so jih hoteli skrajneži z demagoškimi in kontrarevolucionarnimi parolami in dejanji obelodaniti te dni v Prištini in pokrajini Kosovo.

Zavedamo se, da vseh problemov ne bomo mogli odpraviti čez noč. Toda prav tako natančno vemo, da jih lahko rešujemo le skupno in z dogovarjanjem na osnovi enakopravnosti in soodgovornosti za razvoj socialistične Jugoslavije, ki je takšna, kot je, z vsemi razlikami tako glede razvoja proizvajalnih sil kot družbenih odnosov nasploh. Te razlike pa nemalokrat sprožajo družbene konflikte, za njihovo razreševanje pa imamo samoupravne instrumente v celotni zgradbi družbeno političnega sistema.

Prav hiter razvoj in globoka samoupravna ter socialistična zavest delovnih ljudi Kosova pa sta v resnici najbolj boleč trn v peti sovražnika, ki je zato tudi tokrat vnaprej izgubil bitko. Kosovski primer pa je vendarle stvarnost. Stvarnost, ki opozarja, da nasprotne sile ne mirujejo in da skušajo delovati tudi takrat, ko menimo, da so že dokončno izginile s površja.

Zaostreni družbenoekonomski odnosi, ko smo se z vsemi razpoložljivimi silami namenili obvladati težavne gospodarske razmere, so v resnici marsikje povzročili nejevoljo. Toda ta bi bila nedvomno še večja, posledice pa nepopravljive, ko se ne bi z vso resnostjo in kritičnostjo lotili stabilizacije in ukrepov, da bi premagali sedanje stanje. Zato vemo, da bo potrebno še mnogo odrekanja in predvsem veliko odgovornega dela, pa naj gre za delavce neposredno v združenem delu ali pa za delavce v celotnem spletu družbenopolitičnega in delegatskega delovanja v družbi.

Ta družbena aktivnost je vpeta tudi v priprave dokumentov in akcije, ki jih zveza komunistov snuje za kongres, ki pa so hkrati tudi izhodišče za priprave na kongrese drugih družbenopolitičnih organizacij. Zavoljo tega je zlasti pomembno znova poudariti, da dogodki, ki smo jim bili priča v sedanjem družbenem trenutku, odločno terjajo še bolj poglobljeno akcijo zveze komunistov in drugih subjektivnih sil za nadaljnjo preobrazbo družbenih odnosov, za dosledno uveljavljanje vseh ustavnih prvin političnega sistema, ki jih ni potrebno v ničemer popravljati, temveč le dosledno uveljavljati, tako da bi z ustvarjalnim delom pripomogli k njihovi izpeljavi v praksi.

Zatorej ne more biti nikakršnega izogibanja, neodločnosti in splošnega opredeljevanja do problemov. Konkretne ocene in akcija, ki je še vedno premalokrat praksa prenekaterih osnovnih organizacij zveze komunistov in sindikatov, mladine in drugih mora slejkoprej postati prevladujoča oblika delovanja, ki bo v prid neposrednemu in konkretnemu reševanju zagat v posameznih okoljih, in tudi najtrdnejša podlaga za kakovostno rast samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in s tem za razvoj Jugoslavije kot celote.

Dušan Gačnik

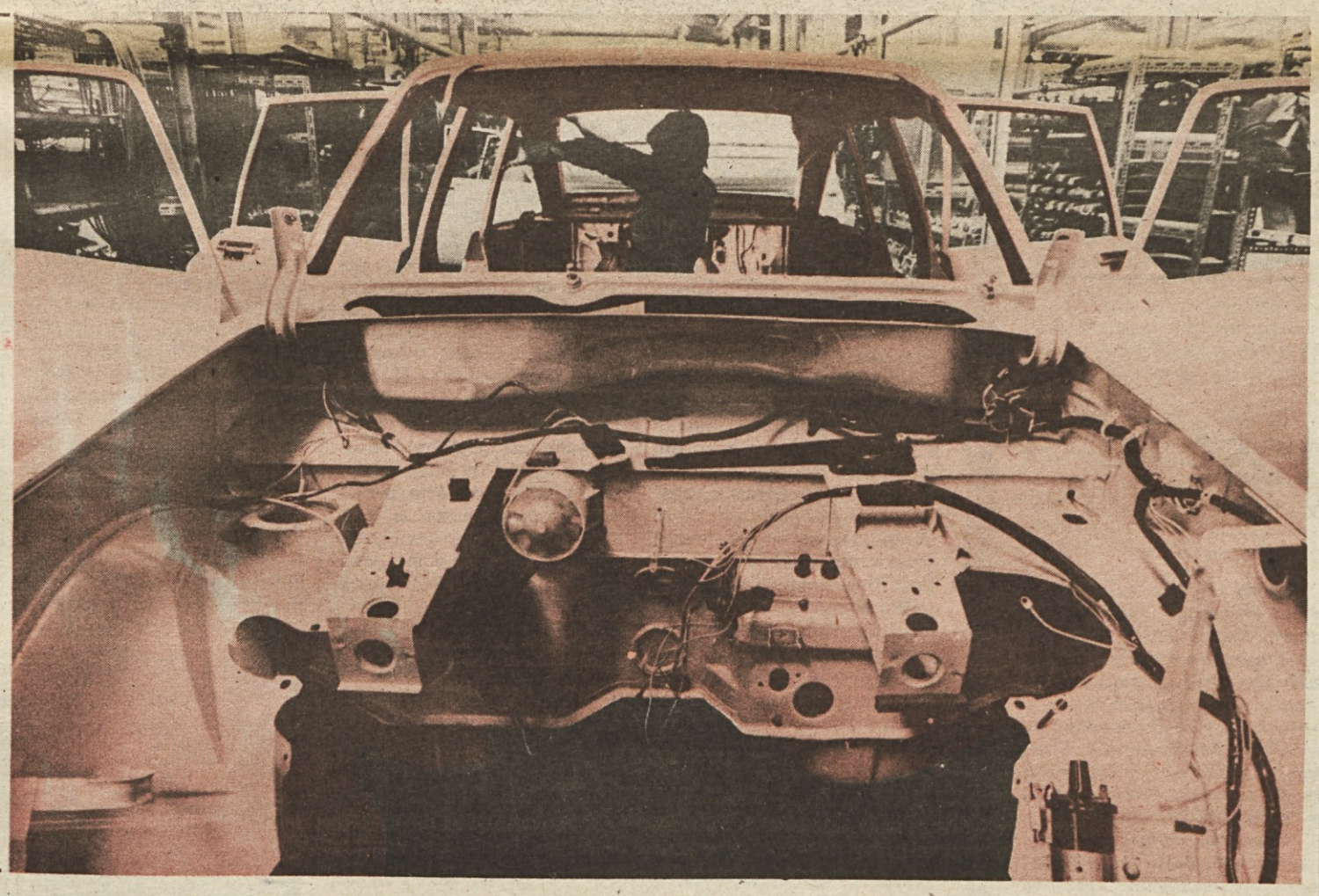

Delavci v Cimosu so se ob temeljiti podpori družbene skupnosti odločili, da v Šempetru ne bodo več sestavljali avtomobilov. Dogovorili so se s Tomosom, da bodo izdelali skupni sanacijsko razvojni program, ki naj bi obema delovnima organizacijama, v perspektivi združenima, zagotovil v nekaj letih trden gospodarski položaj. Za delavce iz novogoriškega tozda Cimosa, ki so deloma že, čez mesec dni pa bodo vsi brez dela, uspešno iščejo delo v kolektivih po Primorski. Trenutno so kamen spotike sredstva, potrebna za prezaposlitev, katerih pomanjkanje pa tudi ne bo onemogočilo zaposlovanja Cimosovih delavcev v drugih delovnih organizacijah. Več o tem berite v prispevku z naslovom

Milni mehurček se je razpočil

na 2. in 3. strani

KAJ O TEM MENITE VI?

Marsikdaj smo dvignili vik in krik, ko smo zvedeli za uvoz peska, starega papirja... Je že prav, če bičamo takšne, v dobršni meri nepotrebne gospodarske spodrsljaje — ni pa prav, da pogosteje ne spregovorimo o pojavih, ki so še precej bolj škodljivi. V našem časniku kar skrbno spremljamo inovacijsko dejavnost in vse prevečkrat smo slišali: »Saj niti pravilnika nimamo?!« Drugod so potožili: »Pravilnik imamo kar dober, pa nas ovira nerazumevanje, zavist, slab odnos vodilnih...«

Kjer smo poslušali takšna in podobna negodovanja, se je ponavadi tudi pokazalo, da bi s posluhom za domače znanje in inovacijske predloge lahko prihranili lepe devizne denarce, ki jih odštevajo za uvoz surovin, materialov in celo znanja ter tehnologije. Ni čudno, da so zaradi tolikšnega (ne le) gospodarskega pomena inovacijske dejavnosti vzeli vajeti na tem področju v roke sindikati. Ponekod so jih prav dobro zategnili, spodbudili inovacijske predloge, tehnične in tehnološke izboljšave — in kljub lepim nagradam inovatorjem prihranili toliko, da so vsi delavci spoznali, kako se bolj izplača razmišljujoče spremljati proizvodnjo kot pa negodovati nad denarjem, ki ga je za mnogo večji inovacijski prihranek dobil sodelavec.

Tako ponekod. Pogovor z Andrejem Jancem, predsednikom komisije za inovacijsko dejavnost pri medobčinskem svetu ZSS v Pomurju, je le eden med dokazi, kako zaspanost, zaverovanost vase, zavist in nerazumevanje še vedno drago stanejo; ne le delavce v teh okoljih, ampak vso družbo. Povedal nam je, da v Varstroju velja inovacijski pravilnik sozda Gorenje, ki je za ta kolektiv vse prej kot primeren, omenjal je inovacije, ki so v delovnih organizacijah res prišle pred delavske svete, pa jih je direktor gladko zavrnil, slišali smo o predlogu za proizvodnjo umetne prsti iz domačih surovin, ki so ga v »INA Nafta Lendava« zavrnili, zdaj pa se drugje trudijo z uvoženimi surovinami. Domače znanje spi, ceneno proizvodnjo z domačimi surovinami spodriva drag uvoz... Menda so glavna cokla inovacij v Pomurju vodilni delavci. Slišali pa smo tudi, da Andreju Jancu še to ne uspe, da bi komisijo vsaj sklical, da bi zastavili vzorčni pravilnik, ki bi bil lahko vodilo v organizacijah združenega dela — kaj šele, da bi vse skupaj seglo v osnovne sindikalne organizacije?! Ali pa vi v osnovnih sindikalnih organizacijah mislite in delate drugače?

Uredništvo DE

Iz vsebine:

Delovni dogovor predsedstva ljubljanskih sindikatov in IS SML

Brez ovinkarjenja in ponavljanja

Stran 4

Klepet v uredništvu

Izvršni svet naj bo »odprt« za pobude delegatske baze

Stran 6

Ni selektivne uvozne politike za dobre in slabe izvoznike

Doklej vsi v istem mlinu?

Stran 7

Po stopinjah Delavske enotnosti

Začeto delo velja končati

Stran 8

Akcija za hitrejše ustanavljanje vzajemnih knjižnic organizacij združenega dela

Premalo izkoriščena mariborska izkušnja

Stran 12

Pri mešanem pevskem zboru Ljubljanske banke

Pesem, krmar mimo čeri časa

Stran 16

V tej številki priloga

Sindikalni poročevalec

št. 4,

v katerem objavljamo priporočilo za podeljevanje priznanj s plaketo »Josip Broz Tito — 30 let samoupravljanja«.

Kadrovske kombinacije

Žal je še vedno tako, da so kadrovske zadeve nemalokrat predmet, ki živo buri duhove, predvsem ocenjevanje posameznih rešitev, kombiniranje z drugačnimi možnostmi itd. To pa največkrat zaradi napačnih informacij in popolnih dezinformacij, zaradi nepravilnega ravnanja z ustreznimi podatki, za katerimi pa stojijo konkretni živi ljudje.

Ničkolikokrat smo že dejali in še večkrat zapisali, katera so načela socialistične kadrovske politike, kako po demokratični poti do rešitev in kdo pri nas odloča o kadrovski politiki. V vsakem primeru je to delavec, pa najsi gre za kadrovska vprašanja v združenem delu ali za posamezne rešitve v političnem sistemu, v družbenopolitičnih organizacijah itd. Za to tudi imamo zapisane norme in načine, kako ravnati in kako tudi odločati.

Seveda v praksi marsikdaj od teh načel tudi odstopajo, ko si skupine ali posamezniki umišljajo, da morajo o tem odločati pač na svoj način, brez preverjanja in usklajevanja s širšo in za to odgovorno okolico. Vedno znova pa se izkaže, da za takimi pobudami ne stojijo argumentirana stališča, da so vsepreveč kat domena zasebnih ali polzasebnih interesov, s katerimi se želi pristopiti k tem vprašanjem na način, ki za našo družbo ni sprejemljiv, ker načenja normalne in demokratične odnose med ljudmi, še posebej na področju kadrovske politike, kjer smo v zadnjem obdobju vendarle dosegli pomembne rezultate.

Namigovanja in ugibanja so se znova pojavila zdaj, v predkongresnem obdobju, ko poklicni čenčarji prenašajo razne »zaupne« informacije in dodajajo svoje kombinacije in ugibanja, češ, kdo bo moral oditi in kam bodo koga poslali.

Spet drugi ne skrivajo teženj po »evidentiranju« možnih kandidatov za posamezne odgovorne naloge, kajti zveze so trdne, zato ni vrag, da ne bi bilo uspeha.

Taki in podobni pojavi seveda niso nič novega. Res pa je tudi, da jih bo z nadaljnjo dosledno uveljavitvijo kadrovskih načel vse manj. Kljub temu pa najbrž ni odveč dodati, kako pomembna in tenkočutna je naloga na kadrovskem področju prav zdaj, ko se pričenjajo novi kadrovski postopki v pripravah na kongrese in volilne konference. Zato bi morali tem vprašanjem in njihovi demokratični vsebini nameniti kar se da veliko pozornosti, predvsem pa natančno opredeliti tudi odgovornosti, ki iz tega izhajajo. O tem pa se je bržčas potrebno dogovarjati tako v osnovnih organizacijah kot v posameznih telesih in organih, ki v zvezi s kadrovsko politiko nosijo svoj del nalog in odgovornosti.

—dg—

Draga malomarnost

Ognjeni zublji so v letošnjih dveh mesecih in pol pogolnili za več kot 230 milijonov dinarjev družbenega premoženja. Toda to so le približne ocene, kajti svojo ceno imajo tudi posledice. Cena teh pa je običajno sedemkrat večja od neposredne škode. To pomeni, da nam je ogenj v slabih treh mesecih izničil več kot poldrugo milijardo dinarjev. Novih, kajpak!

Taka je približna ocena divjanja rdečega petelina v Sloveniji, ki se je neverjetno hitro selil iz mesta v mesto, iz te organizacije združenega dela v drugo. Ko smo iskali krivce, je bilo vsakič več ali manj na dlani: skrajna malomarnost in skrajna neodgovornost posameznikov, kolektivov…

Najsi obračamo tako ali drugače, najprej se zatakne v spoznanju, da nam je požarna varnost deseta skrb. To pokažena že zelo slaba preventiva in premajhno, če že ne nikakršno opozarjanje sindikatov in odborov za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito na to ali ono nevarnost, ki utegne v kratkem času uničiti drago in težko pridobljeno družbeno premoženje. Nič bolje ni pri usposobljenosti delavcev za uporabljanje protipožarnih naprav in opreme, s spoštovanjem osnovnih varnostnih in protipožarnih predpisov.

Zvoniti po toči je pozno, ne pa vselej prepozno, bi lahko rekli akcije inšpektorjev, ki so potem, ko je ogenj že opravil svoje, odhiteli v tovarne in ugotovili, da je na stotine »drobnjarij«, ki lahko v trenutku povročijo podobno ali pa še hujšo katastrofo. Toda kljub odkritjem inšpektorjev je ostalo po starem. To je z molkom potrdilo tudi 80 direktorjev iz Ljubljane, ko so jih povpraševali, kaj so storili za izboljšanje varnosti v svojih tozdih. Pa ne gre le za ognjene katastrofe, pač pa tudi za vedno več okvar strojev, zlomov, nestrokovnega upravljanja z napravami, slabega vzdrževanja itd. Zdi se, da vse preveč pozabljamo na dejansko razmerje družbeno — naše in z zavestno malomarnostjo in neodgovornostjo prepričujemo sami sebe: kaj me briga, saj ni moje!

Na koga valiti krivdo? Zgovarjamo se na delavca za strojem ali pa si odgovornost podajamo kot žogico za tenis. Hkrati pa pozabljamo, da smo za varnost odgovorni vsi. Prav bi bilo, da bi se v tej ognjeni šoli, ki smo jo drago plačali in bi si je ne smeli privoščiti, se najmanj v zaostrenih razmerah gospodarske stabilizacije, česa naučili. Predvsem tudi tega, da ne kaže preveč varčevati, če je treba odpravljati vzroke, zaradi katerih nas še dolgo bolijo glave.

Peter Štefanič

MILNI MEHURČEK SE JE RAZPOČIL

Delavci v Cimosu stopili z oblakov na trdna tla realnosti: ukinitev montaže avtomobilov in povezava v sanaciji s Tomosom je edina pot

Prestrukturiranje slovenskega gospodarstva je ena izmed nalog, ki jo moramo izpeljati, če hočemo, da bomo lahko dosegli temeljne cilje srednjeročnega družbenoekonomskega razvoja naše republike: večjo povezanost slovenskega gospodarstva v svetovnimi gospodarskimi tokovi, manjšo odvisnost od tujega znanja in od uvoza surovin in repromateriala, več doma pridelane hrane in racionalnejšo porabo energije. To na kratko povedano pomeni, da se moramo v bodoče čimbolj izogibati proizvodnji izdelkov brez visoke udeležbe lastnega znanja, ki ga moramo vanje vgrajevati, da moramo sredstva, ki jih vlagamo v proizvodnjo, mnogo bolj učinkovito izkoriščati, kakor jih sedaj. Takšna naloga je seveda izjemno zahtevna in je zanjo potrebnih ne le veliko sredstev, pač pa tudi dovolj časa (beri: let!). Tako ni čudno, da smo v minulih letih opustili le malo nerentabilnih proizvodenj, čeprav smo hkrati na vseh forumih in na vseh ravneh naše družbenopolitične organiziranosti ugotovili, da je prestrukturiranje gospodarstva zelo pomembna srednjeročna naloga. Ne samo, da ni bilo dovolj sredstev na razpolago, tudi pravnega razumevanja pogosto ni bilo — ne v kolektivih, za katere bi bilo dobro, da bi delali kaj drugega, ne v »družbeni nadgradnji«.

Zato novica, da v Cimosu opuščajo montažo osebnih avtomobilov znamke Citroen in da se pospešeno pripravljajo, da bi skupaj s Tomosom oblikovali skupen sanacijsko-razvojni program, tako ugodno odmeva v ušesih. Prav tako prijetno zveni novica, da so pri tej odločitvi enakovredno vlogo kakor kolektiv (če ne morda celo pomembnejšo) odigrali organi družbenopolitičnih skupnosti v Kopru in Novi Gorici in tamkajšnje družbenopolitične organizacije ter da so ukrepe za izboljšanje gospodarjenja v obeh kolektivih spodbujali in spremljali tudi republiški organi in organizacije. Čeprav tolikšne družbene pozornosti in pomoči kaka delovna organizacija le ni bila deležna preveč (spomnimo se na Rudnik živega srebra v Idriji, pa na rudnik svinca v Mežici, ali na kak drug primer), je sodelovanje zunanjih dejavnikov pri razreševanju težav Tomosa in Cimosa vendarle precej globlje. To pa je bilo kajpak tudi potrebno. V težavah je navsezadnje okoli 6000 delavcev po vsej državi, toliko jih namreč dela v Tomosu, Cimosu in prijnunih kooperantih pri proizvodnji za ti dve delovni organizaciji. Njune težave neposredno in močno prizadevajo štiri občine, eno na Hrvaškem (tozd Cimosa v Buzetu), tri pa v Sloveniji (Koper, Nova Gorica, Sežana). Pa ne samo to: tudi izguba, ki sta jo prigospodarili obe delovni organizaciji, je tako velika, da je sami niti ob dobrem sanacijskem programu ne bi zmogli pokriti. Potrebni sta pomoči družbe, ne samo pomoči ob pokrivanju izgube, pač pa predvsem pomoči pri nadaljnji poslovni usmeritvi in pri uresničevanju sanacijsko razvojnih ciljev. Prav to nalogo pa so tako v občinah kot v republiki (Izvršni svet SRS) kot tudi v družbenopolitičnih organizacijah zelo dobro izpeljali. Vsaj doslej. V tem pa je tako zelo velik in pomemben razloček med še ne povsem preživetim prepričanjem v marsikateri družbenopolitični skupnosti, češ da je dovolj pokriti izgubo, da bo naslednje leto že bolje, in ravnanjem omenjenih zunanjih dejavnikov ob težavah Tomosa in Cimosa.

Kako razrešiti dileme

Doslej so se namreč mnogo bolj kot s tekočimi problemi (izgubo, posledicami ukinitve Cimosovega tozda v Novi Gorici) ukvarjali s perspektivo obeh delovnih organizacij, z vprašanjem, kako organizirati dejavnost v Cimosu in Tomosu, da jima bo v dolgoročni perspektivi prinašala dohodek in zagotavljala trdno socialno varnost delavcem.

Morda bi kdo ob tem pomislil, da bi se bilo treba v tem trenutku bolj ukvarjati s tekočimi zadevami, saj je ta hip, ko to pišemo, v Cimosu v Šempetru okoli 240 delavcev, ki čakajo, da jih v drugih delovnih organizacijah na Primorskem sprejmejo na delo. Toda povedati moramo, da imajo ti delavci zagotovljeno delo, prezaposlitev pa se je za njih za nekaj dni zavlekla zavoljo administrativno-tehničnih ovir (zdravniški pregledi in drugo).

Hkrati pa je bil v Kopru zelo »vroč« sestanek poslovodnega odbora Cimosa (v njem sodelujejo Citroen, Iskra Šempeter in Tomos kot soustanovitelj Cimosa in na njem sprejemajo poslovne poteze, odločilne za dejavnost Cimosa). Na njem so se soustanovitelji dogovorili, kakšna bo nadaljnja usoda Cimosa. Žal do zaključka redakcije našega lista sestanek še ni bil končan in zato še ne moremo poročati o dogovoru ustanoviteljev Cimosa. Za ta sestanek je bilo potrebno pripraviti stališča slovenskih partnerjev Citroena v soustanoviteljskem »triumviratu«, ki so morala Citroenu jasno pokazati, kako načrtujemo bodočnost Cimosa in kaj pričakujemo od Citroena. Prihodnje leto namreč poteče pogodba o ustanovitvi Cimosa in partnerji bi se o nadaljnji usodi Cimosa dogovarjali tudi, če bi Cimos ne bil v težavah. Tako pa so se morali dogovoriti o vseh pomembnih vprašanjih: kako pokriti dosedanjo izgubo in ali Cimos ostane; če pa ostane, kako organizirati nadaljnje sodelovanje med Cimosom in Citroenom.

Na predhodnih informativnih sestankih so se soustanovitelji dogovorili le, da v Cimosu prenehajo sestavljati avtomobile. O vsem ostalem naj bi se »zmenili« na omenjenem sestanku poslovnega odbora. Slovenska stran (to poudarjamo zavoljo tega, ker so pri izoblikovanju stališč sodelovali tudi republiški organi in stališča nedvomno so »slovenska«) je po sorazmerno temeljitih pripravah izoblikovala svoja stališča glede bodočnosti Cimosa in seveda tudi Tomosa. Temeljna ugotovitev je, da je mnogo ceneje sanirati obe delovni organizaciji skupaj (Cimos in Tomos), v okviru enotnega sanacijskega programa, kakor pa ločeno. Skupni sanacijski program najbrže vodi tudi v integracijo obeh delovnih organizacij, vendar pa ta trenutek to sploh ni pomembno. Mnogo pomembneje je zagotoviti dober proizvodni program (tega Tomos ima), delovne prostore, delavce (kar na Cimos) in sredstva za realizacijo (ki jih nimata ne ena ne druga delovna organizacija).

Pogoji za sanacijo

Iz ugotovitve, da je edino uresničljiv skupen sanacijsko-razvojni program (v okviru programa razvoja slovenske industrije motorjev in motornih cestnih vozil) sledijo po logičnem redu tudi ostala stališča o pogojih za perspektivo Tomosa in Cimosa: da se morajo partnerji (Citroen, Tomos in Iskra) enakopravno odločiti, kako pokriti izgubo Cimosa, da v Cimosu prenehajo montirati avtomobile, da se kooperacija s Citroenom razširi, da postane njen nosilec Tomos, da v Cimosovih tozdih začno izdelovati sestavne dele tudi za Tomos, da za prezaposlitev delavcev iz tozda v Šempetru poskrbi gospodarstvo novogoriške občine in širšega območja, da morata obe organizaciji skupni sanacijsko razvojni program pripraviti do konca aprila letos, da….

Skupne usmeritve sanacije in hkratnega razvoja obeh delovnih organizacij so jasno začrtane, največja težava ob tem pa bo nedvomno preskrba s sanacijskimi sredstvi — ne samo za pokrivanje izgube, ki sta jo oba kolektiva skupaj ustvarila v višini 335 milijonov dinarjev (Cimos 210 in letos še 50, Tomos pa okoli 75 milijonov) pač pa tudi investicijska in obratna sredstva. Tu je bila odločitev Citroena izjemno pomembna. Če je pristal na sanacijo, kakršno so predlagali slovenski partnerji in če je pristal na pokrivanje izgube v Cimosu glede na delež kapitala ob ustanovitvi delovne organizacije (Citroen 49 odstotkov, Tomos 32, Iskra 19 odstotkov) bo sanacija Cimosa in Tomosa stekla dosti hitreje. Stekla pa bo, v to so vsi dejavniki trdno prepričani, tudi brez Citroena, le da bo zajela precej širši krog delavcev in zahtevala dosti več sredstev (v tem primeru bi Cimos seveda moral v stečaj). Težko pa je verjeti, da bi se Citroen ob zanimanju, ki ga sicer kaže za kooperacijo v Jugoslaviji in prodajo avtomobilov na našem trgu, odločil za tako skrajno potezo.

Delavci v tozdu Cimosa v Šempetru mirno sprejemajo odločitev o prenehanju montaže avtomobilov in o tem, da bodo odšli delat v druge kolektive. Več razburjenja bodo verjetno povzročili spiski, kje in kaj bo kdo delal ter za koliko. V Cimosu je bilo delo kar lepo, osebni dohodki pa višji kot v večini novogoriških kolektivov…

Kam z delavci?

Istočasno ko je v Kopru poslovni odbor Cimosa odločal o nadaljnji usodi celotnega Cimosa, so v kolektivih v novogoriški in okoliških občinah razglabljali, kje bi zaposlili delavce iz šempetrskega tozda. Tu dela skoraj 600 delavcev. Tristo štiriinštirideset jih bo lahko delalo toliko časa, dokler ne bodo sestavili zadnjega avtomobila iz delov, ki jih še imajo na zalogi. Približno 240 pa jih je že sedaj »odveč«. Te delavce (ali tehnološki višek delovne sile, kakor so jih imenovali v samem tozdu), bi morali prezaposliti pravzaprav že od 6. aprila dalje, od dne torej, ko so se delavci Cimosa iz Šempetra vrnili z nekajtedenskega prisilnega kolektivnega dopusta. Tako so se vsaj dogovorili pred mesecem dni na občinski ravni v Novi Gorici. Zakaj je prišlo do zamud, nikakor nismo uspeli ugotoviti, saj so nam povsod v kolektivih, ki naj bi te delavce sprejeli, do občinskega vodstva in sindikata zagotavljali, da zamude pravzaprav ni, da so se izjemno potrudili in da rezultati ne zaostajajo za vloženim trudom. Dejansko ima omenjeni »tehnološki višek delovne sile« (le kje so bili strokovnjaki Cimosa doslej, da niso opazili tolikšnega »viška«) zagotovljeno delo v kolektivih po Primorski: v sežanski, novogoriški, tolminski in postojnski občini. Dvajset jih bodo vzeli v Cicibanu, 69 v Vozilih, precej jih bo šlo med železničarje na postaje od Divače do Postojne….

Čeprav je iskanje novega dela za delavce iz šempetrskega Cimosa mnogo lažja naloga kakor izvedba sanacijskega programa za celotno delovno organizacijo, bodo v Novi Gorici imeli s prezaposlovanjem še kup težav. Najtežje bo namreč premostiti časovno in denarno stisko. Preostali delavci iz Cimosa imajo dela še za mesec dni, morda malo dlje. Do takrat bi jim bilo treba pripraviti drugo delo. Seveda ne smemo trditi, da se občinski dejavniki niso trudili, celo nasprotno, zelo so si prizadevali najti izhod iz stiske. Nazadnje so se ob različnih ponudbah odločili, da bodo delavce prezaposlili v združenem delu v okviru regije, glavni »nosilci« te akcije pa naj bi bila šempetrska Iskra (soustanovitelj Cimosa) in Vozila ter Ciciban iz Mirna. Ker naj bi delavce iz Cimosa ne le zaposlili, pač pa jim tudi dali delo, ki bi prinašalo ustrezen dohodek (geslo je: »ne podpore, ampak delo!«), bi morali v naštetih kolektivih povečati obseg proizvodnje, kar pa brez dodatnih investicijskih sredstev za osnovna in obratna sredstva ne bi bilo uresničljivo.

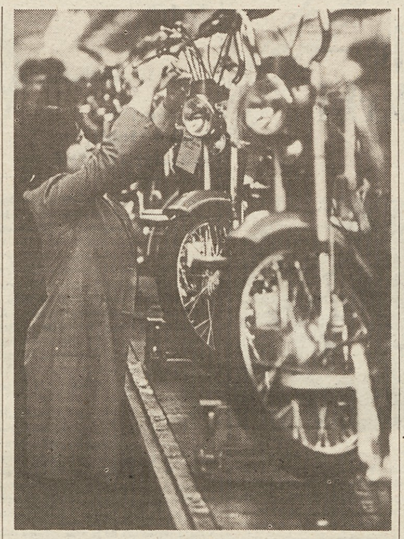

Tomos ima dober sanacijsko razvojni program, ki ga že eno leto uspešno uresničuje. Povezava s Cimosom in izdelava skupnega sanacijsko-razvojnega programa bi pospešila in predvsem pocenila sanacijo obeh delovnih organizacij.

Vsi bi potrebovali sredstva

V Cicibanu so ravno sredi gradnje nove tovarne (in modernizacije proizvodnje). Toda novih delavcev ne bodo najemali; obseg proizvodnje bodo povečali z večjo produktivnostjo in Boljšo organizacijo dela. Sicer bi lahko zaposlili 110 do 120 delavk iz Cimosa in jih priučili šivanju čevljev, toda za to bi morali že zdaj začeti uresničevati cilje, ki so si jih zastavili za naslednje srednjeročno obdobje. Nov proizvodni program (otroški čevlji z brizganimi podplati) bi bil sicer deloma uresničljiv tudi sedaj, če bi Ciciban dobil kakih 100 milijonov dinarjev, del od te vsote v devizah za uvoz nujne opreme in hitro uvozno dovoljenje…. Približno polovico te vsote bi potrebovali takoj za obratna sredstva in z njo bi lahko v roku enega meseca zaposlili približno 60 delavk po obratih v širši okolici Nove Gorice. Šivale pa bi gornje delе čevljev »na zalogo«, dokler ne bi uvozili strojev za brizganje podplatov. Dvajset delavk pa bodo vzeli že te dni. Tako nam je pripovedoval (pripoved smo seveda močno skrajšali) Ivan Pavzin, direktor Cicibana.

— Šempetrska Iskra potrebuje kvečjemu strokovno delovno silo, kakih 95 bi jih lahko zaposlili, predvsem zvedavalcev, nam je razložil direktor Peter Mivšek. Toda Iskra je v takšni prostorski stiski, da celo posameznih strojev ne morejo postaviti v hale in neizkoriščeni stoje pokriti na dvorišču. Zato Iskro mnogo bolj kakor delavci (zlasti tisti brez posebnih kvalifikacij) zanimajo prostori Cimosa. Tozd Veliki zaganjalniki (zaganjalniki za tovorna motorna vozila) ima izredno zanimiv razvojni program, toda poleg pomanjkanja obratnih sredstev ga pesti tudi pomanjkanje delovnih prostorov. Zato Iskra nekako veže zaposlovanje delavcev iz Cimosa s tem, da bi pridobila večino sedanjih delovnih prostorov Cimosa v Šempetru. Če bi jih dobila in zraven še kakih 200 milijonov dinarjev za obratna sredstva, bi lahko takoj zaposlila okoli 95 delavcev, v prihodnjih dveh ali treh letih pa kar okoli 250.

V Vozilih imajo toliko dela, da ne vedo, kako bi lahko izpolnili vse pogodbe, ki se ponujajo. Zaradi tega so lahko takoj pristali, da bodo zaposlili 69 delavcev iz Cimosa, toliko bi jih namreč potrebovali, da bi izpolnili letošnji plan proizvodnje. V nekaj mesecih pa bi lahko uvedli na treh montažnih linijah drugo izmeno in v njej zaposlili še 120 delavcev. Tako bi ustregli na le Cimosu, pač pa predvsem sebi in naročnikom prikolic. Svoj prihodek bi Vozila tako povečala za približno 500 milijonov dinarjev, toda za izvedbo načrta potrebujejo okoli 240 milijonov dinarjev za obratna sredstva in pa za nakup nekaterih strojev, s katerimi bi odpravili ozka grla, ki bi se pojavila v prejšnjih fazah proizvodnje.

Sklad skupnih rezerv — prazen up?

Po napovedih iz delovnih organizacij, ki naj bi prevzele večino delavcev iz šempetrskega Cimosa, bi za izvedbo tega načrta potrebovali skupaj kar okoli 550 milijonov dinarjev.

Od kod jih vzeti? Poslovno združenje tozdov kovinske industrije pri Gospodarski zbornici Slovenije je predlagalo, naj bi desetino zbrale delovne organizacije same, 45 odstotkov naj bi posodil republiški sklad skupnih rezerv gospodarstva, 45 odstotkov pa skupaj banka in občinski sklad skupnih rezerv v Novi Gorici. V Ljubljanski banki, temeljni banki Nova Gorica pa majejo z glavami, še bolj pa na republiškem skladu skupnih rezerv.

Hudo je namreč, da je treba na hitro izvrtati kakih 150 milijonov dinarjev — za »stroške« prvih prezaposlitev Cimosovih delavcev. Banka ima v planu sicer opredeljeno, da sodeluje pri sanacijah in prestrukturiranju gospodarstva (kar reševanje Cimosa tudi je), ima pa tudi likvidnostne težave. Ne glede na to bo banka skušala (najbrže tudi s pomočjo Združene banke) v teh dneh najti sredstva za stroške prvih prezaposlitev. V Cimosu pa ima novogoriška banka vloženih okoli 120 milijonov din kratkoročnih posojil. Ko bo Cimos v Šempetru prenehal s proizvodnjo, se bodo ta sredstva vrnila in jih bodo lahko porabili za nadaljnje financiranje prezaposlitev Cimosovih delavcev.

Uporabo sredstev sklada skupnih rezerv gospodarstva Slovenije v te namene pa ovira (čeprav je to slišati nenavadno in absurdno) zakon o skladih skupnih rezerv. Teh sredstev namreč ni moč uporabiti za investicije v osnovna sredstva in sredstva skupne porabe niti za naložbe v obratna sredstva. Za osnovna sredstva jih je moč uporabiti le, kadar so tako naložbo odpravljajo vzroke izgube (v skladu s sprejetim in družbeno verificiranim sanacijskim programom). Lahko pa se uporabijo za stroške prekvalifikacij delavcev (za stroške šolanja), ne pa seveda za odpiranje novih delovnih mest. Po zakonu o skladih skupnih rezervah pa nobena od delovnih organizacij, ki bo prevzemala Cimosove delavce, ne more računati na sredstva iz tega vira. Morda je zakon preveč tog (vsaj v Cimosovem primeru se zdi tako), toda dokler velja, ga je treba spoštovati. Ali pa spremeniti.

Kljub težavam s sredstvi pa seveda Cimosovi delavci ne bodo ostali brez dela. Akcija je zastavljena dovolj široko in v njej (zares) vneto sodelujejo vsi potrebni občinski dejavniki, tako da za končni uspeh ni bojazni. Prav tako kaže, da je tudi sanacijski program Cimosa zastavljen tako, da zagotavlja trdno perspektivo. Ob tem pa velja dodati še naslednje na račun preostale jugoslovanske »šraufenciger« industrije.

Cimos je bil prvi milni mehurček, ki se je razpočil — po trezni presoji položaja so ga pravzaprav prebodli delavci Cimosa sami (ob pomoči družbene skupnosti seveda). Bodo potrebne trezne presoje lastnega položaja v okviru razmer na jugoslovanskem trgu in v senci recesije v svetovni avtomobilski industriji sposobni tudi drugi jugoslovanski »proizvajalci« avtomobilov? Naj jim bo Cimos v svarilo in hkrati za zgled!

Boris Rupelj

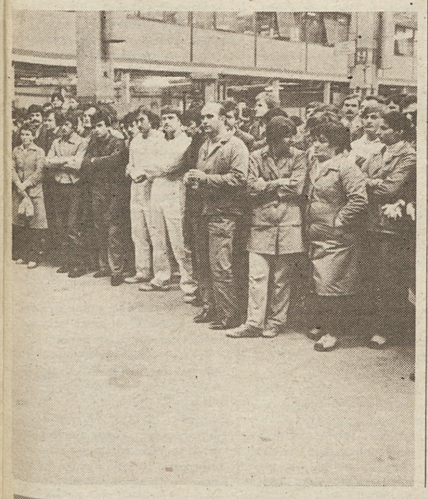

Z zavestjo nad plevel privilegijev

Tujko »privilegij« so slavisti prevedli v posebno pravico, prednost, izjemnost… V našem vskadanjem življenju je dobila precej zloheten prizvok, saj jo brž povežemo s prednostmi, ki jih nekateri ljudje uživajo le zato, ker pač so, kar so, ker delajo, kar delajo, poznajo, kogar pač poznajo… Prav nič čudno ni, da smo besedi pripisali negativen predznak, saj se z njo prepogosto srečujemo: od avtobusa, na katerega voznik na postaji ni več pustil potnikov, pa je potem ustavil sredi ceste, da je »pobral« znanca, pa trgovca, ki je imel kavo tudi v največji stiski s preskrbo, do delovne organizacije, v kateri nekdo kilometre pešači na delo, drugega pa pride vsako jutro iskat šofer. To so sicer moteče, a navidez drobne ugodnosti. Na njih pa je počasi zrasla miselnost, da je povsem normalno, če človek iz svojega položaja potegne največ, kar se le da, in iz te miselnosti je le še korak do povsem zavestnega kršenja najosnovnejših družbenih norm, do tako zavestnega, da privilegiranci kršenja sploh ne priznajo več.

»Da to razmišljanje ni prenapeto, da ni le sad jeze nad »drobnimi« ugodnostmi, ki z delom nimajo nobene zveze, priča prava akcija, ki smo jo sprožili pred dvema letoma. Začela se je v Makedoniji, kjer je dalo ustavno sodišče pobudo, naj bi raziskali olajšave, ki bremenijo celotni prihodek organizacij združenega dela in so se razpredle po vsej državi. Te pojave so prerešetala ustavna sodišča vseh republik in pokrajin in o njih obvestila skupščino SFRJ.

Vključili so se tudi sindikati in po republiških odborih slovenskih sindikatov so ugotovili, da organizacije združenega dela v dejavnostih tekstilne, usnjarsko predelovalne, grafične in papirne industrije svojim delavcem ne dajejo materialnih in drugih ugodnosti, ki niso rezultat dela, da svojim delavcem izdelkov ne prodajajo ceneje kot drugim.

Manj svetla podoba se je oblikovala v dejavnostih energetike, premogovništva, obrti, v prometu in zvezah ter v stanovanjski in komunalni dejavnosti. Tu so se primeri najrazličnejših ugodnosti kar nizali. Začelo se je z deputatnim premogom. Glede na kalorično vrednost se gibije njegov obseg od 3.600 do 5.400 kilogramov letno. To ugodnost so opredelili tudi v samoupravnih splošnih aktih: »Uveljavljena pravica deputata, ki je naturalna dajatev v premogu in ki v denarnem znesku bremeni načrtovana sredstva za osebne dohodke…«

V obrtni dejavnosti so se materialne ugodnosti pokazale v obliki storitev, na primer brezplačno čiščenje treh oblek, 30 odstotkov cenejše popravilo osebnih avtomobilov, popravila in servisi avtomobilov in televizorjev ob sobotah, ponekod pa so si delavci takšne storitve lahko opravili kar med delovnim časom.

V prometu in zvezah so svojim delavcem po nižji ceni uredili telefonske napeljave, pa tudi naročnina je bila za polovico manjša kot za druge naročnike. V železniškem prometu pa imajo »režijske legitimacije«. Pravico do režijskih potovanj imajo delavci, zaposleni v tej dejavnosti in tudi njihovi družinski člani.

Na področju stanovanjske in komunalne dejavnosti se je pokazalo, da je obseg ugodnosti precej majhen in se kaže predvsem v različnih občasnih opravilih, v obrtnih in prevoznih storitvah, pri katerih velja za njihove delavce do največ 50-odstoten popust.

Predstavniki RS ZSS so se o teh ugodnostih pomenili tudi na Ustavnem sodišču SR Slovenije. Ugotovili so, da bi pravno vse podobne samoupravne splošne akte kaj lahko razveljavili, brez dvoma pa bi s tem povzročili negodovanje med delavci. Ko so na pobudo Ustavnega sodišča Makedonije ta vprašanja obravnavali na skupnem sestanku komisij za spremljanje pojavov, pomembnih za uresničevanje ustavnosti, so res oblikovali skupno mnenje: »Vsako prilaščanje družbene lastnine, ki nima podlage v delu in ustvarjenem dohodku, pomeni spremembo družbene lastnine v skupinsko. To je v nasprotju z ustavo in zakonom o združenem delu.«

Predstavniki družbenopolitičnih organizacij, ki so se udeležili tega sestanka, so povedali, da se bodo teh vprašanj lotili s politično akcijo, organizirano in postopno.

»Vsi, ki so se z ugodnostmi ukvarjali, se brez pripomb strinjajo, da si na podlagi same pravice do dela z družbenimi sredstvi ni moč prilaščati družbene lastnine. Jasno je namreč, da je vsako prilaščanje proizvodnih sredstev, ki ne sloni na delu in dohodku, pot v skupinsko lastnino, da je to v nasprotju tako z ustavo kot z zakonom o združenem delu. Na prvi pogled bi bil torej nujen korenit poseg v takšne pojave, res pa je, da gre večji del za tradicionalne olajšave in bi bilo kaj težko naenkrat presekati z ugodnostmi, za katere so delavci, ki jih uživajo, globoko prepričani, da jim pripadajo.

Nismo naštevali vseh primerov privilegijev, ki jih ni rodilo delo. Omenimo še, da so jih ponekod opredelili v samoupravnih splošnih aktih, spet drugje so si vzeli pravico do njih kar tako, na pamet. Ne eni ne drugi niso ravnali v skladu z ustavo, pa vendarle je moč slišati mnenja, da bi kazalo ločiti na primer železničarje, katerih »režijska legitimacija« je res tradicionalna in celo mednarodno dogovorjena ugodnost, od tistih, ko so pred leti v Megradu kar zastonj zgradili nekaj hiš za svoje delavce (za neposredne proizvajalce verjetno ne), do tistih organizacij združenega dela, ki v ljubljanskih garažnih hišah plačujejo parkirne prostore za zasebne avtomobile… Kaže namreč, da je z vsemi privilegiji tako kot s plevelom — če z njimi ne znamo ali nočemo pošteno obračunati, se razrastejo in kaj brž presežejo tisto mejo, do katere jih je družba še pripravljena gledati dokaj dobrohotno. Tako bi se menda nihče ne zgražal, če bi kakšen delavec v organizaciji združenega dela letalskega prometa prisedel v polprazno čarterško letalo — povsem druga pesem pa je, če je teh delavcev vse več in če so njihove vrečke, ki jih nosijo iz tujine, vse težje obložene. Ko smo že pri čarterških poletih — morda bi delavcem podjetij, ki opravljajo dela v tujini, kazalo večkrat pogledati, kdo vse prisede v letala, katerih »službeni« polet sami plačujejo. Tako je torej s privilegiji, kot vsa dogajanja v naši družbi le-ti še posebej terjajo stalno skrb in odločno besedo družbenopolitičnih organizacij in vseh delavcev.

Ciril Brajer

RO sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin Slovenije

Samoupravno sporazumevanje — porok za ureditev težav v oskrbi

Delavce skrbi pomanjkanje surovin in reprodukcijskega materiala, saj je od nemotene proizvodnje in doseganja letošnjih planskih ciljev v proizvodnji in gospodarjenju sploh odvisna njihova socialna varnost ter normalni razvoj njihove organizacije združenega dela. Takšna opozorila lahko slišimo na vsakem zasedanju članov republiškega odbora sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin Slovenije. Bržkone je prav zato vodstvo tega republiškega odbora pripravilo temeljito in obsežno analizo razmer na področju preskrbe črne in barvne metalurgije, elektro in kovinske industrije z reprodukcijskim materialom in že v naslovu opredelilo, da je normalna preskrba ključno vprašanje pri uresničevanju gospodarske stabilizacije v teh vejah našega gospodarstva.

Vrsta posvetov v okviru strokovnih sindikatov, poslovnih združenj in pogovori z najodgovornejšimi tovariši v republiki in federaciji pa kajpak ne more dati rezultatov na mah. Gre za splet okoliščin, ki so privedle do težav v preskrbi s surovinami in reprodukcijskim materialom. Zanimivo pa je, da se v nekaterih delovnih organizacijah vse preveč zanašajo na razne dogovore, namesto da bi utrjevali takšne oblike sodelovanja in poslovnega povezovanja, ki bi slonele na ustvarjanju skupnega prihodka in dohodka. Tako se po eni strani zaradi omejitev pri uvozu srečujemo s problemom pomanjkanja tudi tistih reprodukcijskih materialov, ki bi jih lahko proizvajali doma ali pa jih domača industrija reprodukcijskih materialov celo ima, vendar pa jih izvaža; po drugi strani pa še zmeraj najdemo številne primere izsiljevanja v obliki »samoupravnih sporazumov« med organizacijami združenega dela črne in barvaste metalurgije ter predelovalno industrijo. Največ takšnih izsiljevanj je tam, kjer gre za takoimenovane » prihodkovne devizne odnose«, pri tem pa pozabljajo na zakon o združenem delu, ki opredeljuje ustvarjanje skupnega prihodka in dohodka mnogo širše, na osnovi skupnega planiranja in skupnih naložb, usklajevanja in specializacije.

Vse zagate na področju preskrbe je mogoče razrešiti le po poti samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja med organizacijami združenega dela, s takšnimi prihodkovnimi odnosi, da bosta bazična in predelovalna industrija na skupno dogovorjenih osnovah enotno nastopali na tujih trgih, še zlasti z izdelki, ki vključujejo več domačega dela in znanja. Zato so člani republiškega odbora menili, da bo izvoz postal dohodkovno privlačen le, če bo samoupravno združevanje dela in sredstev ozdov za skupno ustvarjanje deviznega prihodka temeljilo na trajnejših odnosih in na skupnem riziku pri ustvarjanju in povečanju deviznega priliva, če bodo samoupravno dogovorjeni deleži pri devizah v okviru reprodukcijskih celot in če se bomo v okviru njih bolj povezovali in združevali devize za skupne projekte.

Ob tem pa bo treba, prav tako na podlagi samoupravnega sporazumevanja, urediti odnose znotraj jugoslovanskega trga. Predelovalci so v zadnjem času spoznali, da ne bodo mogli razvijati svoje proizvodnje brez sodelovanja pri razvoju bazne industrije. Zato so pripravljeni vlagati dinarska sredstva in odstopati del deviznih sredstev bazni industriji. Tudi apetiti organizacij združenega dela iz bazne industrije morajo biti realni, upoštevati torej dejanske finančne zmogljivosti predelovalne industrije. Sedaj se vse prepogosto dogaja, da so predelovalci prisiljeni podpisovati tudi takšne sporazume, samo da dobijo surovine in reprodukcijski material, ki presegajo njihova sredstva za akumulacijo. Zato bo sindikat in njegov zvezni odbor organiziral posebne sestanke v okviru reprodukcijskih verig ter po tej poti poskusil storiti še več, da bo preskrba normalna, samoupravni sporazumi pa takšni, kot jih terjajo naši socialistični samoupravni družbenoekonomski odnosi, ustava in zakon o združenem delu. Poleg republiških odborov sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin, poslovnih združenj in organizacij združenega dela pa bodo na tem področju morali več postoriti tudi drugi organi. Konkretno, na osnovi strokovnih analiz in rešitev! Na to so še posebej opozorili na zadnji seji tega republiškega odbora, saj je praksa pokazala, da samo družbena kritika in politični pritiski proti nosilcem nesamoupravnega vedenja ne rešujejo vprašanja medsebojne oskrbe v proizvodnji. V sindikatu se zavedajo, da vseh težav na tem zapletenem področju ni moč razrešiti kar čez noč. To je daljši proces, vanj pa morajo biti vključeni vsi nosilci samoupravnega odločanja.

Marjan Horvat

Kličemo Tolmin 73 159

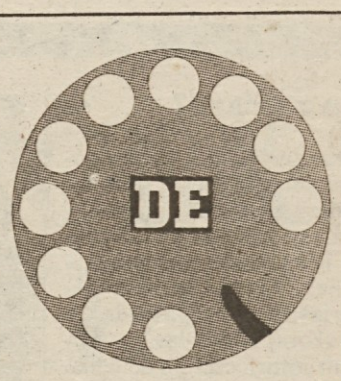

Na zvezi je Vojko Hobič, sekretar OS ZSS

Konec meseca boste imeli volilno sejo občinskega sveta. Poleg tega, da boste pregledali dejavnost v minulem letu dni, boste sprejeli tudi usmeritve za prihodnje obdobje. Čemu boste v teh usmeritvah namenili največ pozornosti?

»Predvsem svobodni menjavi dela med tozdi in skupnimi službami. V občini imamo namreč veliko temeljnih organizacij, katerih sedeži so zunaj naše občine. Dohodkovni odnosi med njimi niso urejeni in še zmeraj temeljijo na proračunu oziroma skupnem dohodku. Glede na rezultate, ki jih dosegajo naše temeljne organizacije, ugotavljamo, da preveč sredstev odvajajo v skupne službe. Tako niso oškodovani le tozdi in delavci, pač pa tudi občina kot celota. Posledica tega je med drugim tudi to, da se kadrovsko ti tozdi ne morejo krepiti. Zato razmišljamo o ustanovitvi organa na ravni občine, ki bo proučil vse te probleme in na podlagi ugotovljenih številk predlagal rešitve.«

Precej delavcev dela onstran meja v sosednji Italiji. Kako ste uspeli urediti ta problem?

Konec minulega leta je vodstvo rudnika Raibel iz sosednje Furlanije-Julijske krajine začelo zbirati delavce iz obmejnih območij za delo v rudniku svinca. Prišli so tudi k nam na pogovore, nato pa smo obiskali rudnik tudi mi in se dogovorili za sodelovanje. Zdaj 63 delavcev iz naše občine že dela onstran meje, še 30 do 40 pa bi jih potrebovali. Po zadnjih podatkih se jih bo tam zaposlilo še kakih deset. Delavce smo pred tem seznanili z vsemi podrobnostmi in tudi morebitnimi posledicami, ki jih utegne prinesti njihova odločitev.«

Kakšna zagotovila pa je dalo vodstvo rudnika?

»Pravzaprav le to, da je dela za kakih deset let in da možnosti nadaljnjega kopa še raziskujejo. Ker se delavci vsak dan vozijo na delo so jim zagotovili povrnitev polovice stroškov. Vozijo pa se približno 50 kilometrov daleč. Poleg tega vodstvo rudnika plačuje dogovorjeno višino sredstev našim zdravstvenim ustanovam, tako da delavci v primeru bolezni ne bodo prikrajšani in da zaradi tega ne bo prihajalo do problemov. Moram pa reči, da je od rudnika zelo težko izterjati ta denar.«

Kaj pravzaprav motivira delavce, da se odločajo za težko delo v svinčevem rudniku. Ali v domači občini ni dovolj delovnih mest?

»Delovna mesta niso problem. Motivira jih zlasti zaslužek, saj tam zaslužijo 700 do 800 tisoč lir, to je približno 21 do 24 tisoč dinarjev. Vsota je tolikšna predvsem zaradi ugodne dinarske menjave. Če bi odšlo še kakih 30 do 40 delavcev, kolikor jih še potrebujejo, potem bi naše združeno delo to že krepko občutilo. Že tako nam primanjkuje strokovnih kadrov.

Čeprav je morda na prvi pogled videti, da imata obe strani koristi, pa moram povedati, da je problem zlasti tudi v tem, ker niti rudnik niti delavci ne plačujejo prispevkov za samoupravne interesne skupnosti, čeprav njihove družine in oni sami žive tukaj in imajo vse pravice kot ostali občani; mislim predvsem na šolanje otrok in na otroško varstvo.«

Kakšno pa je siceršnje obmejno sodelovanje?

»V občini prav zdaj pripravljamo konkretne programe za maloobmejno sodelovanje s tovarnami v Benečiji in Reziji. Sodelovanje naj bi bilo približno tako: organizacije združenega dela iz naše občine naj bi investirale nekaj sredstev predvsem v izdelavo izdelkov, ki bi jih prodajali v Italiji. Z ustvarjenimi devizami bi lahko kupovali potrebne surovine po ugodnostih, ki jih predvidevata videmski in goriški sporazum o maloobmejnem sodelovanju.« P. Š.

Delovni dogovor predsedstva ljubljanskih sindikatov in IS SML

Brez ovinkarjenja in ponavljanja

Brez širokih razmišljanj, nepotrebnega ponavljanja že znanih resnic in dejstev — takšni bi morali biti vsi sestanki — so člani predsedstva mestnega sveta ZS Ljubljana in izvršnega sveta skupščine mesta Ljubljane spregovorili o najbolj aktualnih gospodarskih in družbenih temah ter oblikovali dokument, ki vsebuje stališča in naloge obeh organov za razreševanje žgočih problemov.

Čeprav je upadanje industrijske proizvodnje bilo proti koncu lanskega leta in v začetku letošnjega leta dokaj zaskrbljujoče, enako pa velja za padanje realnih osebnih dohodkov v prvih dveh mesecih letos, se razmere spreminjajo prav zaradi takojšnje akcije v organizacijah združenega dela in vseh dejavnikov v družbenopolitičnih skupnostih. To dokazujejo podatki o ponovnem oživljanju industrijske rasti, ustalitev cen za prehrambene in druge izdelke v Ljubljani in drugi. Morda nam najbolj nazorno pokažejo na vsebinske premike in uspehe Ljubljane tale dejstva: na račun dolgoročnejše politike preskrbe prek skupnih naložb v agroživilstvu Ljubljana skorajda ni občutila pomanjkanja osnovnih prehrambenih artiklov. Tudi v minuli hudi zimi so se vsi greli, kajti odgovorni so z organizirano akcijo preskrbe s premogom in mazutom uspeli zadovoljiti ljubljanske potrebe. Od več deset predvidenih projektov za investicije v gostinstvu in turizmu so se v Ljubljani dogovorili le za 16 naložb, ki bodo sad združevanja sredstev, ne pa bančnih kreditov.

Ni pa še zadovoljivo razrešena oskrba organizacij združenega dela z reprodukcijskim materialom in surovinami. Še zmeraj je v Ljubljani nekaj kroničnih gospodarskih bolnikov s stalnimi izgubami (elektro industrija in gradbeništvo zlasti), kjer bodo morale storiti svoje družbenopolitične skupnosti ter s pomočjo delovnih kolektivov najti rešitev za zgubaše v okviru delovnih organizacij in sestavljenih organizacij združenega dela, kamor sodijo, Če ne...? Poseči bo treba tudi po najbolj ostrih ukrepih, ki jim pravimo likvidacija. V gradbeništvu so to storili v Ljubljani s temeljno organizacijo kočevskega Zidarja.

V razpravi je bila še posebej odmevna nujnost povezovanja ljubljanskega gospodarstva. Gre predvsem za tiste oblike, ki so že, vendar pa jih resnična samoupravna preobrazba še ni »dohitela«. Takšne so sestavljene organizacije Giposs, Imos in še nekatere druge. Ob tem pa še podatek, da je v Ljubljani 9 založniških hiš, 12 tiskarn in kar nekaj organizacij združenega dela za prodajo prehrambenih proizvodov... Njihovi predstavniki pa se nikakor ne najdejo na skupnem dogovoru o delitvi programov in specializaciji.

V dokumentu, ki so ga sprejeli na skupnem dogovoru obeh organov, so določeni nosilci akcije za posamezna področja, roki, do kdaj mora biti kakšno delo opravljeno in kdo je zanj odgovoren. Hkrati s prizadevanji za dvig industrijske proizvodnje, ki je osnova za uresničitev družbenih ciljev za letos in v srednjeročnem načrtu, pa je posebej poudarjena potreba po stabilizacijskem vedenju, zlasti na področju splošne porabe. V dogovoru je tudi zapisano, naj bi letos zmanjšali splošno porabo glede na predvideno za 3 odstotke, da bodo naredili skorajda carski rez pri zmanjšanju števila režijcev, uredili razmere na področju otroškega varstva ter kaj kmalu sprejeli ustrezne ukrepe za zagotovitev uresničevanja programa stanovanjske gradnje v Ljubljani.

Marjan Horvat

Iz občinskih sindikalnih organizacij

Koper

Kraško-obalni svet ZSS Koper je ob koncu marca sprejel poročilo o delu družbenega pravobranilca samoupravljanja v Kopru za leto 1980. Ta organ družbenopolitične skupnosti deluje že peto leto na območju občin Izola, Koper, Piran in Sežana in sprejema pobude za ukrepanje, ki jih dajejo delavci v združenem delu, predstavniki samoupravnih organov in drugi.

Za lansko leto velja poudariti, da se je število vlog, zahtevkov in obiskov delavcev v zvezi s kršitvami individualnih pravic oziroma pravic iz dela zmajšalo, ker so se delavci v mnogih primerih obrnili na Službo pravne pomoči pri zvezi sindikatov. Tako se je družbeni pravobranilec samoupravljanja lani lahko bolje posvetil vprašanjem, ki obravnavajo delavce nasploh oziroma varstvu kolektivnih samoupravnih pravic, kršitvam družbene lastnine in podobno.

Največ pozornosti so namenili področju razporejanja dohodka in dali veliko ustnih in pismenih pobud za pravilno normativno urejanje znotraj organizacij združenega dela. Zaradi pomanjkljive samoupravne ureditve in nespoštovanja družbenih dogovorov so prav na tem področju nastajale tudi prekoračitve porabe in s tem kršitve družbene lastnine. Družbeni pravobranilec samoupravljanja je s tega področja obravnaval 49 zadev.

Tudi področje delovnih razmerij je terjalo obravnavo 210 primerov za vse tri občine. Največ prizadevanj je terjalo odpravljanje posredovanja delovne sile združenemu delu po zasebnih kooperantih, zlasti v gradbeništvu. Ta pojav, ki je bil sicer prikrit s kooperantskimi pogodbami, je ustvarjal neenak položaj delavcev v združenem delu v primerjavi z delavci, ki so brez socialnih, ekonomskih in samoupravnih pravic delali z njimi kot delavci zasebnega kooperanta. Sedemnajstim delavskim svetom so poslali zahtevo, da sami odločijo o prekinitvi veljavnih kooperantskih pogodb, ki so v nasprotju z zakonom o gradnji ali zakonom o obligacijah. Delovne organizacije so take sklepe sicer sprejele, vendar so se nekatere temu tudi upirale, predvsem tiste, ki so z oddajanjem gradbenih del zasebnim kooperantom imele določene koristi. Delavci zasebnih kooperantov pa tako niso ostali brez dela, ampak so jih organizacije združenega dela sprejele v redno delovno razmerje.

V zaostrenih gospodarskih razmerah in v zadrževanju ravni osebnih dohodkov so pogostejši tudi pojavi okoriščanja posameznikov z družbenimi sredstvi: plačevanje neizkoriščenega dopusta tudi za več let nazaj, večkratno zaračunavanje dnevnic in potnih stroškov, razne dvomljive nagrade za dodatno delo itd. Žal se te nepravilnosti pojavljajo tudi med vodilnimi delavci, ki so sami odgovorni za zakonitost. S posredovanjem družbenega pravobranilca samoupravljanja do takih izplačil ni prišlo ali pa so bila sredstva vrnjena, ostalo pa je vprašanje moralnopolitične odgovornosti.

Tudi ukrepanje tega organa v zvezi s kršitvami družbene lastnine se je v lanskem letu povečalo. Posebno pozornost so namenili nepretehtanim investicijam, omejeni porabi in razpolaganju s sredstvi, združevanju dela in sredstev v nasprotju z zakonom o združenem delu, vlaganjem brez vračila za zagotovitev oskrbe s surovinami, sporazumom o cenah v nasprotju z zakonom o cenah pri prometu z osnovnimi sredstvi in podobno.

Danes meni, jutri tebi v Marlesu

Pred 3. kongresom samoupravljalcev Jugoslavije

Ko smo dobili sporočilo, ki so ga delavci mariborskega Marlesa namenili 3. kongresu samoupravljalcev, smo se napotili mednje. Skušali smo pozvedeti, kaj jih je vodilo pri oceni ugotavljanja in razporejanja skupaj ustvarjenega dohodka.

V tem kolektivu z več kot 80-letno lesarsko tradicijo združuje danes delo in sredstva že približno 3.000 delavcev — v 15 temeljnih organizacijah, delovni skupnosti in v 13 poslovnih enotah, razporejenih v 13 občinah po šestih republikah. S specializirano proizvodnjo žaganega lesa, montažnih hiš, kuhinjskega pohištva in notranje opreme so lani ustvarili skoraj 3 milijarde dinarjev skupnega prihodka in skoraj 8 milijonov dolarjev izvoza.

Pridobili so si precej izkušenj pri združevanju dela in sredstev za skupne naložbe — med finalisti in »surovinci« so dohodkovne vezi krepili za zagotavljanje surovin in repromaterialov, med tozdi v delovni organizaciji in v sozd Uniles za usklajevanje zmogljivosti, prav tako pa so razvijali sovlaganje proizvodnih tokov v prometno dejavnost, da so si zagotovili prodajne zmogljivosti.

Pravijo pa, da težke gospodarske razmere zavirajo normalno povezovanje. Predvsem jih ovira inflacija, različni pogoji pridobivanja dohodka, politika cen in devizni pogoji. S kočevskim Melaminom so združili delo in sredstva za širjenje proizvodnih zmogljivosti, sprememba zunanjetrgovinskega sistema pa je posegla v uresničevanje samoupravnega sporazuma. Proizvajalec surovin ne more izvoziti toliko, da bi si zagotovil uvoz repromaterialov, torej ne more doseči načrtovane proizvodnje in tudi ne dobavljati toliko, za kolikor se je zavezal v samoupravnem sporazumu — posledica je seveda prekinjena proizvodna veriga. Inflacija dviguje proizvodne stroške, politika cen pa ne jamči enakih pogojev za pridobivanje dohodka. Cene lesnih surovin rastejo, cen iverk pa ni bilo moč prilagajati naraščajočim stroškom — »iveraši« so tako izpadli dohodek iskali pri porabnikih iverk — s »kompenzacijami«...

Še za nekaj težav znotraj in zunaj delovne organizacije smo zvedeli, pa omenimo še rešitve, ki jih bodo v Marlesu predlagali kongresu: združevanje dela in sredstev »surovincev« in finalistov bi moralo sloneti na približno enakih pogojih pridobivanja dohodka vseh partnerjev. Brez dvoma so »kompenzacije« zelo nevarne za izvozno gospodarstvo in cene bi morali stalno spremljati ter jih prilagajati s tržno politiko. Ker inflacija zavira združevanje dela in sredstev, bi morali opredeliti pravilno valorizacijo neodplačanih združenih sredstev, republike bi morale uskladiti določila za združevanje deviz v proizvodni verigi, da ne bi prihajalo do prekinitev in zastojev v proizvodnji...

Kako je sporočilo nastajalo in kako je odjeknilo med delavci, nam je pripovedoval tudi Jože Venta, predsednik osnovne sindikalne organizacije v največjem tozdu Marlesa, Tovarni pohištva Limbuš. O samih pripravah, delu družbenopolitičnih organov in strokovnih delavcev se nismo dosti menili, ustavili smo se pri razmerah, v katerih so tekle razprave:

»S temi vprašanji si v Marlesu belimo glave že lep čas — precej prej kot smo zvedeli, da bomo o ugotavljanju in razporejanju skupno ustvarjenega dohodka lahko spregovorili tudi na kongresu. Ni čudno, da so bili delavci navdušeni, češ, saj bomo morda vendarle pripomogli tudi na ta način. Podrobnosti, strokovnih opredelitev v proizvodnji res ne poznamo prav dobro, večina, če že ne vsak delavec, pa ve — brez lepila ne moremo delati, proizvajalec lepil nam ga ne bo mogel dobaviti, saj nima deviz za nemoteno proizvodnjo, torej... Tako preprosto razumemo nujnost združevanja in želimo, da bi potekalo čimbolj gladko, da bi dalo kar se da velik učinek. Sami neposredno sploh ne uvažamo, lani pa smo izvozili skoraj za 80 milijonov deviznih dinarjev naših izdelkov. Kupujemo pa iverke, lepila, melapan, izdelke Kovinoplastike Lož... in vsi potrebujejo devize. Ko jih združujemo, tem delavcem omogočimo delo, sebi pa zagotavljamo njihove izdelke — kadar si jih! Zdaj nam na zalogi stoji 50.000 elementov, ki bi jih morali sestaviti v 3.000 kuhinj. Primanjkuje pa delovnih plošč, ker iz Kočevja ne dobimo melapana, iz Loža ne dobimo korit... Dobava zdaj teče, a polletnega zaostanka se ne da nadoknaditi čez noč. Kljub temu, da smo le v letošnjem letu »združili« več kot 10 milijonov deviznih dinarjev, da jih bomo morali v tem letu kar blizu 100 milijonov, še danes ne moremo biti prepričani, ali se proizvodnja morda ne bo ustavila. Že zdaj premeščamo delavce v dele proizvodnje, kjer je surovin in materialov dovolj, to pa seveda zmanjšuje delovno učinkovitost, vzdušje je napeto, pa tudi osebni dohodki so manjši. Vsak zastoj pomeni padec produktivnosti in prav zdajle dela naša montaža le polovično — torej združujemo devize, da zagotovimo delo sebi in drugim, krepko pa bi jih potrebovali sami. Začaran krog je to — tuje tržišče sprejema le še masovno pohištvo, za takšno proizvodnjo tehnološko nismo usposobljeni, ker preusmeritev zahteva devize za uvoz opreme... tako se to vrti in rešuje nas le še načelo »danes meni, jutri tebi«, ki smo ga solidarnostno opredelili v delovni organizaciji. Nekaj izvozijo temeljne organizacije lesnih surovin, precej proizvajalci montažnih hiš in ti nas zdaj držijo pokonci s svojimi deviznimi sredstvi. Saj vemo, da nas dobavitelji ne izsiljujejo, uredili smo poštene odnose in vsi čutimo odgovornost tudi za to, da kdo ne bi ostal brez dela. Tako od kongresa marsikaj pričakujemo. Poštene odnose bi morali zagotoviti prav povsod — saj zdaj prihaja do kaj čudnih stvari! Poglejte, kako so se letos gibale cene za prevoz kubičnega metra iverk iz Otiškega vrha: odkar je Lesna Slovenj Gradec svoj vozni park združila z Viatorjem, so najprej poskočile s 135 dinarjev na 166, kar še opravičuje podražitev goriva. No, ne razumemo pa zadnjega povišanja na 250 dinarjev?! Sami smo cene dvignili le za 18 odstotkov in to prvič po letu 1979! Hkrati se je kvadratni meter iverk podražil s 125 na 200 dinarjev v letošnjem letu... Še to, od nove cene naših izdelkov še lep čas ne bomo imeli prav nič, saj bomo zaradi že omenjenih zastojev do maja dobavljali stare zaloge — po starih cenah!«

C. B.

V Marlesu menijo, da bi morali pri združevanju sredstev proizvajalcev surovin in končnih izdelkov omogočiti vsem partnerjem vsaj približno enake pogoje za pridobivanje dohodka — in se tudi samoupravno zavezati, da bi »surovinci« vlagali svoja sredstva v gradnjo predelovalnih zmogljivosti. Potem bi se menda ne dogajalo tako pogosto, da bi finalisti ostali brez surovin.

(Ne)vidne ovire pri združevanju kmetov v zadruge

»Precej je še kmetov, ki so sicer podpisali samoupravni sporazum o združevanju dela, sredstev in zemlje v temeljno zadružno enoto, vendar se njegovih določil ne držijo!« Tako so v svojem sporočilu 3. kongresu samoupravljalcev med drugim zapisali glavni akterji 1.924-članske kmetijske zadruge Savinjska dolina iz Žalca, ki je lani z 985 tonami hmelja, 1.800 tonami žive teže govedi, 7 milijoni litrov mleka in 2.300 tonami žive teže piščancev in puranov ustvarila za 53 starih milijard dinarjev celotnega prihodka. Zakaj tako?« »Zato, ker večkrat, v kriznih obdobjih pa celo velikokrat »pozabljajo« na sprejete dogovore in iz njih izvirajoče obveznosti! Vzroke pa je seveda treba iskati tudi v ne dovolj izdelanih dohodkovnih odnosih med kmetom in zadrugo, kajti še vedno se preveč poslužujemo kupoprodajnih odnosov, premalo pa skupnega vlaganja v proizvodnjo in porazdelitve rizika«, samokritično nadaljujejo » poročevalci«.

Kar se gospodarskih rezultatov tiče, so kmetje s svojo zadrugo najbolj zadovoljni na področju hmeljarstva. Čeprav je bilo še v začetku letošnjega leta veliko govora okoli prodaje (mimo dogovorov!) in cene hmelja, se lahko pohvalijo, da imajo v tej proizvodnji dobro uvedena tako dohodkovni odnos kot tudi sovlaganje, vključno z rizikom. Reprodukcijska veriga od trgovine, dodelave in proizvodnje je torej zaključena. Vsak udeleženec v končnem proizvodu ve za svoj del vlaganja. Celo Inštitut za hmeljarstvo. V Jugoslaviji je le malo primerov takih, da kmetje iz svojega dohodka neposredno prispevajo sredstva za kakšno znanstvenoraziskovalno inštitucijo. Žalski primer je zato spodbuden in kmetje ga znajo ceniti. Poleg vsega tega pa so žalski kooperanti ponosni tudi na svoj izvirni primer, kako podružbljati proizvodnjo v zasebnem sektorju. Prav v hmeljarstvu so namreč prvi pri nas uspeli združiti zasebne parcele v velike komplekse, ki omogočajo uporabo sodobne tehnologije, in prvi so ustanovili t.i. »strojne skupnosti«, s čimer so v šestih letih od 1971 povsem mehanizirali obiranje »zelenega zlata«.

Slabše pa je stanje na področju prireje govedine in molže mleka. Od »storitvenega pitanja«, ki so ga dolgo poznali in tudi dobro vpeljali v proizvodnjo, so se namreč vrnili na običajne kupoprodajne odnose. Vzrokov za to je več, pravijo, poglavitni pa se kaže zlasti v tržnih razmerah. »Pri tako nestabilnih cenah, kot jih poznamo v naši živinoreji, si niti zadruga niti kmet ne želita večjega sodelovanja. Rizik, ki ga sprejme kdorkoli od partnerjev, je namreč prevelik. Kmet se ne želi vezati, ker na prostem trgu dobi za svoje živinče več cekinov kot na »pravem«, zadruga pa tudi nikoli ne ve, po kakšni ceni bo dobila repromaterial, ki ga bo vložila v to proizvodnjo. K takemu »slabšanju« seveda pripomorejo tudi predelovalne organizacije združenega dela (mlekarne, klavnice, mešalnice krmil itd.), ker se obnašajo, kot da proizvodnja ni njihov problem. Zadruga v takih kupoprodajnih odnosih dobi za svoje delo le določen odstotek marže, še zdaleč pa ni udeležena v dohodku, ki ga s pridelkom pravzaprav ustvari«. Zato v kmetijski zadrugi Savinjska dolina pravijo: dokler ne bomo prišli do spoznanja, da je liter mleka ali kilogram mesa na trgu rezultat vseh udeležencev v reprodukcijski verigi, dotlej bo »nekdo« (beri: potrošnik) vselej potegnil krajši konec. In dokler se tega ne bomo zavedali vsi, bodo težave v preskrbi s prehrambenimi izdelki.

»Zaradi malomarnega odnosa do kmeta kot enakopravnega člana naše skupnosti ugotavljamo, da se nam je starostna struktura kmečkega prebivalstva izredno poslabšala. Zaradi nerešenih vprašanj socialne varnosti je mnogo mladih kmečkih ljudi odšlo na delo v industrijo. Na vaseh tako ostaja generacija, ki je preživela svoja najboljša leta, naslednikov pa ni. Če teh vprašanj ne bomo takoj rešili, potem se bo praznina še povečala. To pa je lahko za naše kmetijstvo — še posebej hribovsko-usodno.«

Ta vprašanja, ki jih vsebuje sporočilo 3. kongresu samoupravljalcev Jugoslavije, so seveda za našo družbo izjemno aktualna. O celotnem spletu zapletenih vprašanj v jugoslovanskem agroživilstvu bo na kongresu prav gotovo mnogo besed. Pri tem pa kongres ne sme mimo povezovanja kmetov z družbenim sektorjem in njegovega združevanja v kmetijske zadruge. Sedanjim zapletom navkljub se namreč moramo zavedati, da je za kmeta rešitev v kmetijskih zadrugah. Ne nazadnje pa tudi: če hočemo imeti dobro situiranega kmeta, potem mora biti tudi njegova zadruga materialno močna, saj lahko njenim članom le taka nudi določene prednosti pred tistimi kmeti, ki se z njo nočejo vezati...

Damjan Križnik

Kako napraviti jame spet privlačne

Posebne okoliščine — posebno vrednotenje

V osnovnih organizacijah sindikata delavcev energetike se temeljito pripravljajo na 3. kongres samoupravljalcev. Pripravili so vrsto delovnih pogovorov in posvetov o povsem konkretnih vprašanjih, s katerimi se srečujejo pri svojem delu. Tako je občinski svet ZSS v Trbovljah najprej pripravil pogovor in nato posvet o ovrednotenju dela v težkih delovnih razmerah. Zato so na obeh srečanjih spregovorili predstavniki tistih organizacij združenega dela, v katerih so delovne razmere resnično težke in zdravju škodljive.

Najprej so ocenili položaj in se potem domenili, kaj kaže storiti, da bi slabše delovne razmere izboljšali in kaj bi lahko storili tam, kjer se zaradi značaja dela teh razmer res ne da popraviti.

Vsi udeleženci so se strinjali, da bo treba v bodoče v vseh panogah poprijeti, da bi delovne razmere izboljšali z večjim vlaganjem sredstev v posodabljanje, boljšo organizacijo dela, s poostrenim nadzorom inšpekcijskih služb — in s spoštovanjem obstoječih predpisov ter že sprejetih stališč republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Spet pa drži, da bodo kljub uresničenju naštetih ukrepov še ostale panoge, poklici, kjer delovnih razmer tudi z najsodobnejšo tehnologijo ne bo moč pomembno popraviti. To seveda zahteva razmišljanja, kako bomo delo v težkih in slabših delovnih razmerah vrednotili in nagrajevali. Izhodišče je sistem nagrajevanja po delu, tisti kakovostni dejavniki, ki opredeljujejo nagrajevanje proizvodnega, ustvarjalnega dela in seveda delovnih razmer.

Nagrajevanje dela v težkih delovnih razmerah je danes po organizacijah združenega dela kaj različno urejeno. Tam, kjer okoliščine niso najbolj zahtevne, jih nagrajujejo večji del v sestavljenosti dela z dodatki, ki vplivajo na višino osebnih dohodkov delavcev, ki takšna delovna opravila opravljajo. V panogah, kjer so delovne razmere najtežje, se poleg tega poslužujejo še drugih elementov socialne varnosti delavcev— zajeti so v beneficirani delovni dobi, urejenem preventivnem zdravljenju, daljših letnih dopustih, v boljši prehrani med delom...

Vse to torej priča, da poznamo zelo raznolike načine vrednotenja slabših, težjih delovnih razmer. To pa spet terja dogovarjanje, kako te okoliščine ovrednotiti, v kakšni višini jih kaže nagraditi — predvsem pa, kako odpraviti vse, kar te težke razmere povzroča. Dolgoročne rešitve bomo morali poiskati skladno s sistemom dohodkovnih odnosov znotraj organizacij združenega dela.

V tem sklopu ima poseben položaj nagrajevanje rudarjev in delavcev, ki delajo pod zemljo. Rudarji so večkrat terjali opredelitev kriterijev, kako nagraditi delo v težkih delovnih razmerah, da bi spodbujali delavce za delo pod večjimi obremenitvami in v slabših razmerah. Večkrat smo slišali mnenja, da bi lahko to dosegli s še večjo beneficirano delovno dobo, drugi so se zavzemali za boljši družbeni in osebni standard rudarjev... Jasno je, da v tem času močno potrebujemo tako premog kot vse druge surovine, ki jih pridobivamo v rudnikih in da bomo morali kadrovski politiki v rudnikih posvetiti posebno skrb. V vseh jamah in v premogovnikih primanjkuje delavcev, fluktuacija je velika — rudarski poklic bomo torej morali napraviti bolj zanimiv, bolj privlačen za mlade ljudi, ko se odločajo za poklic. Tega pa ne bomo zmogli zgolj z daljšo beneficirano delovno dobo. Morali bomo preseči takšne (le navidez) preproste rešitve in se končno zavzeti za celovito urejanje vsega, kar vpliva na delovanje in življenjske razmere, osebni in družbeni standard rudarjev. Če bi enostavno povečali beneficirano delovno dobo, bi lahko povzročili še več težav, še najbolj v premogovništvu — tako bi namreč »zgubili« kar nekaj sto rudarjev, tistih najbolj zanesljivih, strokovno najbolj usposobljenih za opravljanje vseh del in nalog v jami.

Takole smo povzeli oceno republiškega odbora sindikata delavcev energetike. Še to — če naj bi vse naštete naloge uresničili, bomo morali rudarjem s sodobno mehanizacijo čimprej omogočiti 42-urni delovni teden, višje osebne dohodke kot v ostalih panogah, odmeriti večja sredstva za stanovanja, za preventivno zdravljenje, učno dobo učencev v rudarstvu šteti v pokojninsko osnovo... To so pač konkretne rešitve, ki bodo mlade vendarle spet pritegnile v rudarski poklic.

C. B.

KLEPET V UREDNIŠTVU

Izvršni svet naj bo »odprt« za pobude delegatske baze

DE: — Tovariš Ciril Ribičič, kakšen je osnovni namen vaše knjige oziroma kaj vas je vodilo pri odločitvi, da jo napišete?

Ribičič: »Že precej časa se ukvarjam s teoretičnimi in praktičnimi dilemami glede delovanja izvršnih organov v našem skupščinskem sistemu. Po teoretični plati je ta tema posebej zanimiva, med drugim zato, ker vse od leta 1953, ko je bil sprejet ustavni zakon, skušamo tudi na tem področju političnega sistema razvijati svojstveno ustavno zamisel in zato, ker uvedba in razvoj delegatskega sistema v mnogočem terjata nadaljnjo preobrazbo izvršne funkcije. Po drugi, praktični strani je tema zanimiva zato, ker upravičeno pogosto poudarjamo nezadostno učinkovitost nasega političnega sistema in manj upravičeno pričakujemo rešitev tega problema samo od izvršnih svetov.

Z ustavnim položajem in praktičnim delovanjem izvršnih organov sem se obsežno ukvarjal v letih 1973—76, ko sem pripravljal doktorsko tezo pod mentorstvom dr. Majde Strobl. Novi elementi, ki so me spodbudili, da se je ponovno lotim, so pobuda za vključitev v raziskovalno skupino Inštituta društvenih nauka iz Beograda, vrsta novosti, ki jih je prinesla sistemska zakonodaja o državni upravi, obširne razprave in polemike o tem, kako v izvršnih svetih uresničiti kolektivno delo in odgovornost ter različni pogledi na vlogo izvršnega sveta v razmerah nerazvitega oziroma razvijajočega se delegatskega sistema.

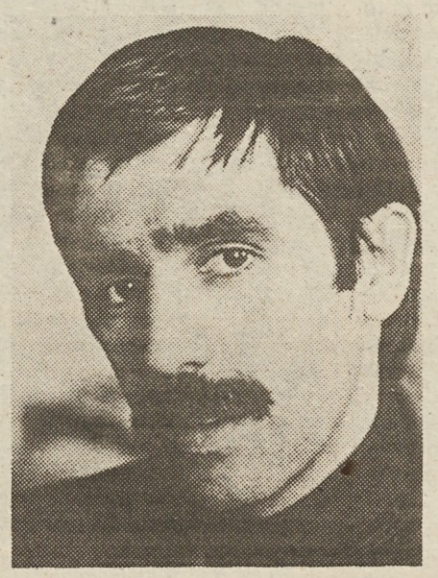

Za razliko od disertacije sem skušal v tej knjigi prilagoditi obseg, način pisanja in izbor problemov tako, da naj bi bila zanimiva ne le za teoretike s tega področja, temveč tudi za širši krog ljudi iz družbenopolitične prakse. Temeljni namen mojega pisanja je bil dati globlji, vendar ne od prakse odmaknjen prikaz problemov, s katerimi se vsakodnevno srečujemo v delegacijah, skupščinah, političnih organizacijah, izvršnih svetih in upravnih organih, pa jih pod pritiskom vsakovrstnih težav rešujemo največkrat preveč prakticistično. Poleg tega sem želel prikazati, da je preveč optimistično in nerealno pričakovati velike rezultate zgolj od kadrovskih, organizacijskih sprememb ali celo le od skrajšanja mandatne dobe predsednika izvršnega sveta.«

Kot da gre za nekaj, kar je zunaj delegatske skupščine

DE: — Ustavimo se najprej pri vlogi izvršnih organov v delegatskem sistemu. Po eni strani v praksi ugotavljamo številne pozitivne izkušnje, po drugi pa tudi številne slabosti, ki se izražajo predvsem v prepočasnem uveljavljanju ustavne in zakonske zasnove izvršnih organov. Ali mislite, tovariš Ribičič, da je ta prepočasnost posledica še vedno prisotne miselnosti o avtoritativni samostojnosti izvršnih organov, kot da gre za nekaj, kar je zunaj delegatske skupščine ali ob njej, ne pa za to, da so ti organi sestavni del našega skupščinskega sistema?

Ribičič: »Ustava iz leta 1974, še odločneje pa sistemska zakonodaja o državni upravi, ne opredeljujeta več izvršnega sveta kot »političnoizvršnega« temveč kot »izvršni« organ. To je eden od zunanjih izrazov težnje, da se namesto sicer teoretično načelne in dosledne zamisli iz ustavnega zakona oblikuje realnejša zamisel ustavne funkcije izvršnega sveta, z več možnosti, da bo dosledno uresničena v praksi.

Vprašanje uveljavljanja položaja in vloge izvršnih organov v delegatskem sistemu je prisotno skoraj v vseh razpravah o žgočih problemih nadaljnjega razvoja družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov. Te razprave so še posebej intenzivne v zvezi z uresničevanjem pobude tovariša Tita o kolektivnem delu in odgovornosti, pa tudi v pripravah na 3. kongres samoupravljalcev. Z njimi sovpada izid knjige Izvršni svet v delegatskem skupščinskem sistemu dr. Cirila Ribičiča, ki je te dni izšla pri založbi Delavska enotnost. Knjiga obsega nekaj manj kot 200 strani in je opremljena s predgovorom Jožeta Packa, vsebinskim, imenskim in stvarnim kazalom, ovitek pa vsebuje podatke o avtorju in oceno dr. Majde Strobl. Tudi pogovor z dr. Cirilom Ribičičem se je nanašal na nekatera temeljna vprašanja, ki jih obravnava v svoji knjigi.

Namesto političnega odbora skupščine dobimo izvršni organ, ki je sestavni del sistema državne uprave, s posebej poudarjeno odgovornostjo za učinkovito usmerjanje in koordiniranje dela upravnih organov. Seveda pa to ne pomeni, da bi se izvršni svet izločil iz skupščinskega sistema, saj ga ustava in zakonodaja zelo jasno opredeljujeta kot »izvršni organ skupščine«.

Osebno vidim v teoriji in praksi dvoje nesprejemljivih skrajnih teženj. Prva pomeni, da nova zamisel izvršnega sveta prepočasi prodira in se kaže na primer v podcenjevanju odgovornosti izvršnega sveta za delo upravnih organov, ki jo izvršni svet pogosto prenaša na predsednika, podpredsednika, posameznega člana ali takoimenovano koordinacijo predstojnikov upravnih organov, namesto da bi jo nosil izvršni svet kot celota. Zunanji izraz takšnih teženj je tudi dejstvo, da nov pojem »državne uprave« zelo počasi prodira v prakso in je tudi v sredstvih javnega obveščanja praviloma še sedaj rezerviran samo za upravne organe.

Hitro ukrepanje ne opravičuje nesistemskih poti

Druga je težnja, ki tolmači odgovornost izvršnega sveta za delo upravnih organov tako, kot da bi se ponovno vračali k zamisli klasične vlade, z vsemi njenimi obeležji, vključno z osamosvojenostjo od skupščine. Takšne težnje poudarjajo pomen operativnosti in učinkovitosti izvršnih svetov, zanemarjajo pa potrebo po demokratičnem nadzoru nad njihovim delom. Nevarne so tudi zato, ker težak gospodarski položaj in pritisk mnogoštevilnih vsakodnevnih težav, ki terjajo hitrega ukrepanja, objektivno ustvarjajo razmere, v katerih se vse prepogosto pozablja na sistemske v korist »učinkovitih« nesistemskih poti.

In ravno tu se skriva največja nevarnost tudi za delegatski sistem. Izvršni svet pod pritiskom številnih težav skuša čim hitreje, s čim manj težav in po možnosti brez pripomb ali sprememb »spraviti skozi skupščino« svoje predloge ukrepov. Pri tem je v ospredju trenutni efekt ukrepov oz. težave, ki bi nastale, če bi bil njihov sprejem odložen. Premalo pa se razmišlja o tem, ali se v takšnem primeru delegati v skupščini ne spreminjajo v glasovalni stroj za potrjevanje predlogov izvršnega sveta in o tem, kakšne dolgoročne posledice in negativni vpliv bo takšno ravnanje imelo na interes delovnih ljudi, da ustvarjalno delujejo v delegacijah in

Pomurske raziskave bioplina bogatijo naše vire energije

Ko bodo krave »dajale« nafto

Ko se osnovnošolčki učijo o kravi, zvedo, da nam ta koristna žival daje mleko pa še usnje za obutev in obleko. Kaže, da bomo temu pridu lahko kmalu dodali še — nafto! Res je, nafte iz krave nikoli ne bo moč namolsti, izkoriščanje njenih odpadkov kot energetskega vira pa bo omogočilo kar lep energetski prihranek.

Menda so se resnejše raziskave pridobivanja energije iz živinskih odpadkov začele že leta 1808. Na ta način pridobljen plin, ki ga danes kratko imenujejo bioplin, pa je potem žal vrsto let ostal le za vrati laboratorijev širom sveta. Po drugi svetovni vojni je spet kazalo, da bo prodrl v širšo porabo, pa ga je ustavilo obdobje zelo cenene nafte. Kljub temu pa so na primer v Zvezni republiki Nemčiji že leta 1951 v 48 obratih za čiščenje odpadnih voda mestnih kanalizacij proizvedli 16 milijonov kubičnih metrov bioplina. Nekaj so ga lahko spustili v plinovode in več kot polovico so ga spremenili v gorivo za avtomobilske motorje.

Šele v zadnjih letih priprtih naftnih pip, iz katerih kaplje so vse dražje, pa so se v več razvitih državah resno lotili uporabe bioplina. Te izkušnje so lani tudi pri nas omogočile dokaj hiter start uporabe tega zanimivega energetskega vira — seveda v Pomurju, ki je pač najbolj razvito živinorejsko področje v naši republiki. Še na nekaj pri tem ne kaže pozabiti, na breme, ki ga živinoreja pomeni za čisto okolje. Pri res smotrni živinoreji moramo graditi naprave za čiščenje odpadnih voda in pri tem misliti na: ohranjevanje vseh uporabnih sestavin gnojnice, na pridobivanje gnojnice, ki ne smrdi in je čista v tolikšni meri, da jo lahko vselej poškropimo celo na zeleno rastlinje tudi v bližini naseljenih krajev.... vse to pa lahko dosežemo z napravami, ki hkrati omogočajo pridobivanje lastne energije za živinorejske obrate.

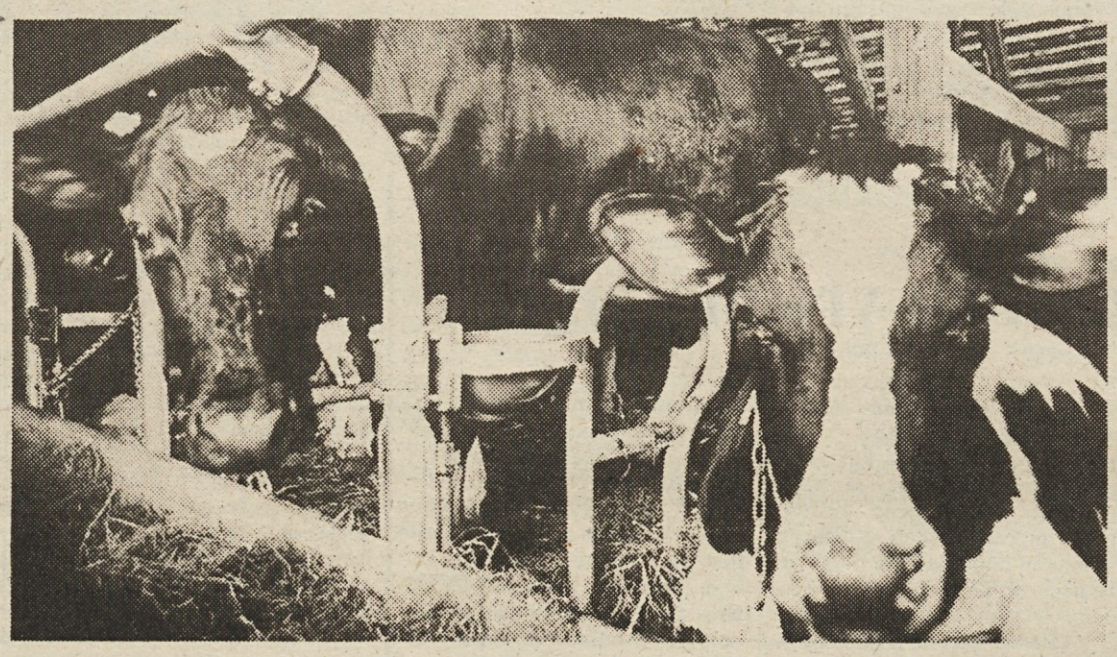

Ja, ja, lani bi lahko prihranili kar dobrih 500 litrov nafte

Pobuda kmetov

Vse to, kar smo prav na kratko povzeli o izkoriščanju bioplina v svetu, so videli tudi zdomci, ki jih je iz Pomurja kar precej. Nekateri so te naprave tudi fotografirali in potem sami poskušali na domačih kmetijah. Postopek pa je prezahteven in vse več je bilo takšnih, ki so potrkali na vrata Medobčinske gospodarske zbornice za Pomurje v Murski Soboti. Sodobno kmetijstvo je pač kar velik porabnik energije in višje cene energije so prizadele kmete, pomenijo pa tudi vse večji delež v ceni hrane. Ker je predvsem pri večjih kmetijah gnoj tudi velik onesnaževalec okolja in talne vode, so na gospodarski zbornici vprašanjem seveda prisluhnili in delo je steklo nemudoma. Ustanovili so komisijo za bioplin, ki je hkrati tudi komisija republiške gospodarske zbornice in nosilec razvoja tega področja v Sloveniji. Pomenili smo se z Andrejem Jancem, ki jo vodi:

»Kmetje na našem koncu imajo posluh za vse vrste novosti v razvoju sodobnega kmetijstva in drži, da so nas spodbudili k delu z bioplinom. Nekaj podatkov so dali že sami, potem pa smo jih začeli zbirati bolj organizirano in strokovno. Zastavili smo najprej v tej, živinorejsko precej razviti regiji, radi pa bi povezali živinorejce v vsej republiki. Podobno razmišljajo tudi drugod po Jugoslaviji, a trenutno smo z bioplinom najdlje in smotrno bi bilo, če bi se povezali prav vsi — šlo bi hitreje in predvsem ceneje. Zato bo dragoceno sodelovanje z Gospodarsko zbornico SRS, ki bo najlaže pripomogla k tem vezem.

Zdaj preverjamo uporabnost že doseženih izkušenj v naših razmerah. Začeli smo s poskusno napravo na usmerjeni kmetiji v Apaški dolini in lansko jesen smo naložbo skoraj zaključili. Zima je vse skupaj zavlekla, a zdaj spet lepo teče. To bo pilotska farma, na kateri bomo ugotovili, katere vrste gnoja so najbolj uporabne, kakšna mešanica je najbolj učinkovita, kako bi lahko ta plin uporabili za ogrevanje, razsvetljavo, pridobivanje električne energije.... Vse raziskave imajo osnovni cilj, kako se dokopati do tipskih načrtov. Omogočiti morajo res čim širšo uporabnost in seveda čim nižjo ceno teh naprav. Poskusna naprava bo namreč veljala dobra 2 milijona dinarjev, saj zdaj res na vsakem koraku iščemo najboljše rešitve, poskušamo, spreminjamo.... Sodelujemo z Avtoradgono in Obrtno zadrugo 14. oktober iz Gornje Radgone, saj je v teh kolektivih zanimanje za energetiko precejšnje. Spet poziv — radi bi se povezali z vsemi organizacijami združenega dela, da bi skupno prišli do najbolj učinkovitih in najcenejših naprav.«

Ciril Brajer

Tudi drag začetek se izplača

Zaprt bazen za gnoj, ta zavre, fermentira, nastane plin, ki gre po cevovodu do grelca, svetila, naprave za spreminjanje v druge oblike energije.... Mogoče ga je zajeti in stisniti v jeklenke... To je res poenostavljen prikaz izkoriščanja živinskih odpadkov za pridobivanje bioplina. Le v Pomurju je več tisoč kmetij, ki bi se lahko na ta način oskrbele s pomembnim virom resda dodatne energije. Tako bi lahko ogrevali hleve, pitališča, tople grede, stanovanja in morda celo proizvajali lastno električno energijo. Prva poskusna naložba je precej draga, povezani kmetje, zadruge, proizvajalci opreme in drugi pa bi lahko stroške pomembno zmanjšali. Da se to izplača, podkrepimo z nekaj dognanji v tujini:

kubični meter bioplina nadomesti pol litra nafte. Krava »da« dnevno 1,5 kubičnega metra plina ali skoraj tričetrt litra nafte. Tako bi torej kmet z 20 kravami vsak dan prihranil 18 litrov nafte, kravo pa lahko »nadomesti« tudi s 6 svinjami ali s 500 kokošmi. Naprej pomeni 20 krav kar 7.200 litrov nafte na leto in milijon krav po podatkih prihrani na leto za 250 milijonov dolarjev nafte.... Še pogled v letošnji statistični koledarček — leta 1979 smo imeli v Sloveniji 566 tisoč glav govedi, 460 tisoč prašičev in skoraj 10 milijonov perutnine — prava poplava nafte torej, če bi vsaj večji del gnoja znali prav uporabiti. Hkrati s prihrankom pri energiji bi obvarovali talne vode, okolje, po postopku pa še vedno ostane oplemeniteno gnojilo, ki ga je moč še bolje uporabiti za gnojenje.

delegatskih skupščinah. V zvezi s tem bi opozoril na znano misel Edvarda Kardelja v »Smereh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja,« da pri nas pogosto v skupščinah samo formalno potrdimo dejansko že sprejete odločitve.

Posebej je zanimivo, da je bilo to dejstvo tudi empirično ugotovljeno v obširni javnomnenjski anketi v okviru projekta »Delovanje in uresničevanje delegatskega sistema«: zelo velik del delegatov meni, da so vse ali vsaj nekatere odločitve sprejete vnaprej, v skupščini pa le formalno potrjene.

Veljavna ustavna zamisel o izvršnem svetu je v primerjavi z ureditvijo v času od leta 1953—1974 mnogo realnejša, uresničljivejša, omogoča tudi učinkovitejše delovanje izvršnih in upravnih organov. To pa bi moralo pomeniti, da se ni mogoče tako zlahka izgovoriti na obstoječe objektivne težave — kadar se nedosledno uresničuje ali neposredno krši. Končno naša ustavna ureditev ni nekakšna projekcija, ki naj bi začela delovati, ko bodo ustvarjene za to idealne družbene razmere, temveč mora predstavljati učinkovit sistem razreševanja številnih protislovij na sedanji stopnji družbenoekonomskega in političnega razvoja. S tega vidika bi morali izgovori o težkem gospodarskem položaju, ki zahtevajo in opravičujejo vsemogočno intervencijsko vlogo izvršnih svetov, in so značilni za celoten povojni razvoj, izgubljati in ne pridobivati na pomenu.«

DE: — V teh razpravah je slišati veliko kritičnih pripomb na račun dela izvršnih organov, še posebej, ko se pojavljajo kot predlagatelji aktov skupščini družbenopolitične skupnosti. Kritike letijo predvsem na to, da predlogi ne izhajajo iz dejanskega stanja in da ne omogočajo ustreznega razvoja na posameznem področju, pojavljajo pa se celo očitki, da izvršni organi ščitijo nekakšne državne interese. Zakaj mislite, da prihaja do tega?

Ribičič: »Ustava obravnava »predlagateljsko« funkcijo izvršnih svetov nekako podrejeno, v sklopu njihove odgovornosti za stanje. Vemo pa, da so izvršni sveti na vseh ravneh skoraj izključni predlagatelji aktov, ki jih sprejemajo delegatske skupščine. Čeprav ne gre podcenjevati prizadevanj, da bi se razširil krog drugih predlagateljev,

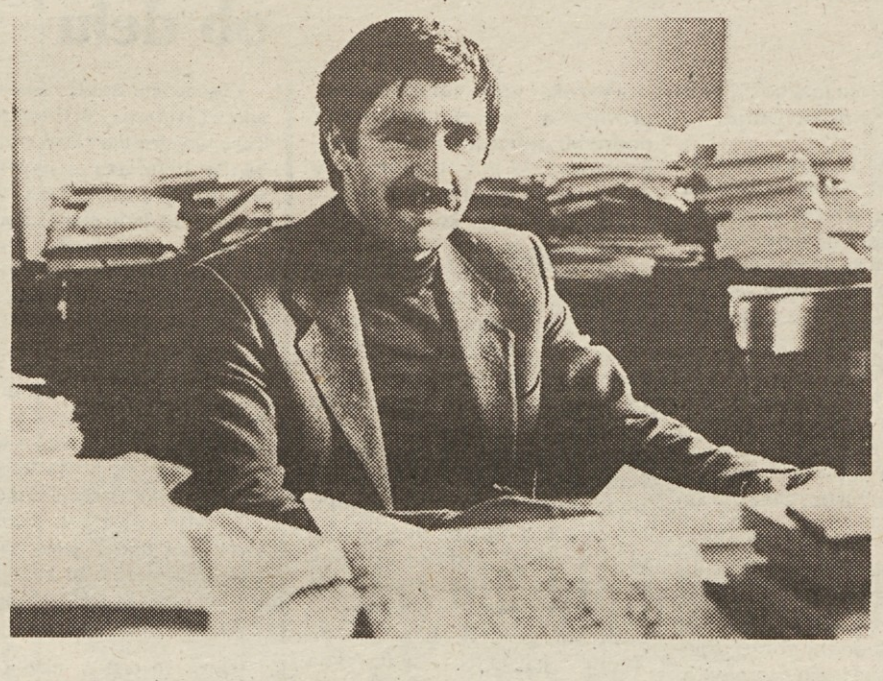

velja upoštevati dvoje. Prvič, izvršni sveti so odgovorni za to, da dajejo skupščinam predloge za urejanje družbenih problemov. Zato njihov »monopol« pri predlaganju pogosto ni toliko izraz slabosti v delu izvršnih svetov kot dejstva, da »pokrivajo prazen prostor«, ki nastaja zaradi slabosti v delovanju delegatskega sistema. Drugič, samo dejstvo, da je izvršni svet izključni predlagatelj aktov in ukrepov, še ne pove vsega. Pomembneje je zato ugotoviti, ali in v kolikšni meri je izvršni svet oprt pri svojem celotnem delu in pri predlaganju ukrepov na interese in potrebe samoupravne delegatske baze ter, ali in v katerih primerih je končni predlog izvršnega sveta posledica analize, upoštevanja in dograditve predhodne pobude iz samoupravne delegatske baze. Če je namreč izvršni svet »odprt« za pobude in vpliv samoupravne delegatske baze in subjektivnih sil, potem usmerjenost in delovanje skupščine ni odraz predlogov izvršnega sveta, temveč so predlogi izvršnega sveta odraz pobud in predlogov samoupravne delegatske baze in s tem kvalitetna osnova za sporazumevanje v skupščini.«

Kako v izvršnih svetih uresničiti kolektivno delo in odgovornost

DE: — Tudi v tem prispevku, ko govorimo o izvršnih organih, ne moremo mimo uresničevanja pobude tovariša Tita o kolektivnem delu in odgovornosti, ki je tesno povezano z uveljavljanjem vloge teh organov v delegatskem sistemu.

Ribičič: »Rekel sem že, da je bil eden od ciljev knjige pokazati, da je nerealno bistvene premike v delovanju izvršnih svetov pričakovati samo od spreminjanja mandatne dobe njegovega predsednika. V knjigi skušam utemeljiti še nekaj stališč, pomembnih za uresničevanje kolektivnega dela v izvršnih svetih:

— ustavna zamisel izvršnega sveta, dograjena s sistemsko zakonodajo, je v temelju dobra in jo je potrebno dosledno uresničevati, ne pa spreminjati,

— izvršni svet je »izvršilni organ«, zadolžen za učinkovito izvrševanje v delegatski skupščini sprejete politike in aktov, zato v njem ni mogoče uresničevati kolektivnega dela po enakem vzorcu kot v organih, v katerih se usklajujejo interesi in oblikujejo politične odločitve,

— pogoj za uresničevanje kolektivnega dela v izvršnem svetu je, da vsak njegov član ustvarjalno povezuje poznavanje posameznega (upravnega) področja in osebno odgovornost z odgovornostjo za delo izvršnega sveta kot celote. Majhni posegi v ustavne določbe, ki se nanašajo na izvršne svete, zato ne pomenijo, da ni zahtevnih nalog v zvezi z uresničevanjem kolektivnega v izvršnih svetih — v skladu z določbami ustave, sistemske zakonodaje in določbami uvodnih amandmajev k ustavi SFRJ in ustavi SR Slovenije,

— izločitev predstojnikov upravnih organov iz sestave izvršnih svetov bi pomenila ponovno korenito spremembo ustavne zamisli teh organov, ki ne bi upoštevala dosedanjega razvoja ustavne zamisli in praktičnih izkušenj delovanja izvršnih svetov,

— pooblastila predsednika izvršnega sveta (kolikor so v funkciji kolektivnega dela izvršnega sveta in ne povzdigovanja posamezne osebnosti) so nepogrešljiva sestavina ustavne zamisli, ki pomembno prispeva k takšni sestavi in delovanju izvršnega sveta, da deluje operativno, učinkovito in kolektivno,

— skrajševanje mandatne dobe predsednika izvršnega sveta bi pomenilo, da suženjsko sledimo vzorcu, ki ga ni mogoče s političnih organov uspešno prenesti na izvršne organe in da ne upoštevamo zahtevnega gospodarskega položaja, odgovornosti, ki jih ima izvršni svet v zvezi z uresničevanjem petletnih srednjeročnih planov itd.

V tem in drugih delih knjige analiziram tudi razlike v normativni ureditvi in praksi med republikami in pokrajinama.

O uresničevanju kolektivnega dela v izvršnih svetih skušam razmišljati tako, da ne bi odvrnil pozornosti, temveč aktualiziral najpomembnejše vsebinske probleme njihovega delovanja. Ne le v tem delu, temveč v vsej knjigi skušam povezovati organizacijske, kadrovske in druge praktične vidike preobrazbe izvršnih svetov s prepričanjem, da je uresničevanje ustavne zamisli izvršnih svetov v največji meri in dolgoročno odvisno od spreminjanja celote družbenoekonomskih in družbenopolitičnih odnosov, zlasti pa od uspešnosti razvijanja delegatskega sistema in krepitve družbenopolitičnih organizacij kot notranje gibalne sile celotnega političnega sistema. Menim, da takšna trditev izhaja iz analize razvoja izvršne funkcije v našem povojnem razvoju. Pomembna je zato, ker po mojem mnenju tudi še danes pogosto temeljno pozornost posvečamo aktivnosti, ki sicer pomeni neposredno reagiranje na pereče družbene probleme — ne more pa pomembno spreminjati odnosov in razmerja sil.«

Ni selektivne uvozne politike za dobre in slabe izvoznike

Doklej vsi v istem mlinu?

Delavci cerkljanske Ete še vedno na veliki preizkušnji

Kljub podvojenim naporom, zavestnemu odpovedovanju rednih letnih dopustov, kljub delu ob sobotah in nedeljah je ostal lanskoletni plan Tovarne elektrotermičnih aparatov Eta Cerkno neizpolnjen. V proizvodnjo so se preselili celo ljudje iz pisarn, pa vse skupaj ni kaj dosti zaleglo. Dobra volja, odpovedovanje in pridne roke niso mogli nadomestiti sodobne proizvodne opreme, ki jo je kolektiv načrtoval, pa na koncu ostal brez nje.

Zapletlo se je, kje drugje, kot pri uvozu! Zato delavcem ni preostalo drugega, kot da poiščejo prav vse notranje rezerve in vztrajajo pri starem tekočem traku, čeprav bi bili rezultati dela ob novih (in planiranih) strojih več kot za sto odstotkov večji! Res jim ni preostalo drugega, saj so dogovorjene obveznosti tako domačih kot tudi inozemskih kooperantov vse večje, medsebojne dogovore pa seveda velja spoštovati.

Meseci tečejo, delavci Ete pa še vedno vlagajo nečloveške napore, da bi ob zastareli tehnologiji napravili čimveč in vsaj delno, če že ne morejo v celoti, zadostili domačim potrebam trga in zadovoljili svoje kupce onstran meje. Trudijo se, delajo tudi ob sicer prostih dnevih z visoko zavihanimi rokavi in, kot kaže, še ne nameravajo odnehati. Vendar, se sprašujejo v Eti: koliko časa še in čemu je vse to sploh potrebno? Zakaj je pot do uvoznega dovoljenja tako trnova tudi za tiste, ki so se s kvaliteto proizvodov prebili v sam svetovni vrh in s svojimi izdelki

Rafael Mavri

omogočajo izvoz na tuje našim največjim organizacijam združenega dela? Zakaj je tako na moč zapleten najnujnejši uvoz celo za naše najuspešnejše izvoznike in zakaj ne morejo samostojno in brez dolgotrajnega dokazovanja razpolagati le z manjšim delom deviz vsaj tisti, ki jih ustvarjajo?

Taka in podobna vprašanja si zastavljajo v Eti vse bolj pogosto, saj je vsem jasno, da bo potrebno delovne pogoje kmalu spet normalizirati. Ob najboljši volji delavci ne bodo zdržali sedanjega delovnega ritma. Nekaj časa gre, v nedogled pa ne. Tudi ob najboljši volji ne.

Delavci dali vse od sebe

»Eden izmed problemov, ki ne tare le naš kolektiv, temveč tudi mnoge druge v Sloveniji, je nedvomno ta, da smo premalo selektivni pri uvozni politiki, da mečemo vse v isti koš,« ugotavlja Rafael Mavri, direktor tovarne elektrotermičnih naprav Eta. »Uspešno smo se poslovno povezali z inozemskim partnerjem, ki je glavni in najkvalitetnejši dobavitelj tovrstne elektrotermične opreme ne le za Evropo, temveč za ves svet. Na tujem trgu dosegamo boljše cene za svoje grelne plošče kot doma, čeprav so naši kupci najbolj znane svetovne firme, kot so denimo Siemens, AEG, Candy, Zanussi in podobne. Skratka, naša dolgoročna orientacija, povezovanje z domačim in tujim trgom, prodor na svetovno tržišče, nesporna kvaliteta proizvodov in konkurenčne cene..., vse to je plod dolgoletnih naporov in odpovedovanj naših delavcev. Zato nas danes toliko bolj boli in se nam zdi nerazumljivo, ko so se zaradi neselektivnih administrativnih ukrepov, ki mečejo v isti koš zares uspešne izvoznike in one, ki so prav na repu, tako močno zamajali rezultati našega dolgoletnega trdega in dolgoročnega dela. Lahko zahtevamo od delavcev še kaj več kot to, kar so dosegli tu v Cerknem? Mislim, da ne, da bi bilo to na moč nerealno.«

Podobno oziroma povsem enako razmišljajo v Eti tudi drugi delavci. Ne vidijo dovolj utemeljenih razlogov, da ne bi smeli uvoziti najnujnejše proizvodne opreme, ki je osnovni pogoj ne le za vrhunsko kvaliteto, temveč tudi za uspešen izvoz Gorenja, Iskre ter drugih proizvajalcev bele tehnike ter ne navsezadnje tudi Ete same. Brez posrednikov je lani izvozil kolektiv cerkljanske Ete kar za 12 milijonov dolarjev, letos pa naj bi bila ta številka bistveno večja. Plan predvideva namreč za blizu 70 odstotkov povečan izvoz, od tega precej več kot dve tretjini na konvertibilna področja!

»To, da je pot do uvoznih dovoljenj tako dolgotrajna in utrujajoča in v mnogih primerih polna nepremostljivih ovir, z drugimi besedami pomeni, da delavci še vedno premalo razpolagamo z rezultati svojega dela,« pravijo v Eti. »Če bi tudi drugi v Jugoslaviji vsaj približno v tolikšni meri prispevali k zunanjetrgovinski plačilni bilanci kot mi, danes ne bi razpravljali o deviznem primanjkljaju in o tolikšnih težavah gospodarskega značaja. Skratka, menimo, da smo svoje opravili, da nam na račun našega dosedanjega dela ni potrebno zardevati ne pred domačimi in ne pred tujimi partnerji. Zato menimo, da naš uvoz potrebne opreme, ki so jo zunaj projektirali in izdelovali več let, ne bi ogrozil naših stabilizacijskih prizadevanj, temveč prav nasprotno. Nova oprema bi omogočila bistveno večjo produktivnost, potrebno kvaliteto in delo ter lepe možnosti izvoza tudi za druge naše tovarne.«

Manjša proizvodnja — manjši izvoz

Omenjeni problemi, zaradi katerih so delavci Ete še vedno na veliki preizkušnji, so bili tudi povod za nedavni sestanek v

Pridne roke in volja do dela so včasih premalo za doseganje plana...

Cerknem, ki so se ga udeležili predstavniki republiškega komiteja za energetiko, samoupravne interesne skupnosti za ekonomske odnose s tujino, Gospodarske zbornice Slovenije, Skupščine občine Idrija, Gorenja, Iskre in seveda domače Ete.

»Namen sestanka je bil, da skupno poiščemo optimalne rešitve za povečan obseg proizvodnje naše tovarne in s tem zadostimo dogovorjenim potrebam izvoza in domačega tržišča. Med drugim smo se dogovorili, da bo samoupravna interesna skupnost za ekonomske odnose s tujino izdala nova soglasja za uvoz opreme v breme 10-odstotnega deviznega priliva. Eta naj bi seveda tudi vnaprej [illegible] dovolj velike k[illegible] grelnih plošč za potrebe domačega trga, poleg tega pa skrbela za nadaljnji izvoz na konvertibilna področja. Poleg tega so se na omenjenem sestanku dogovorili za ustreznejše dohodkovne odnose med Eto, Gorenjem in Iskro, ki doslej niso bili ravno na najvišji ravni,« nam je povedal Rafael Mavri.

Na kratko in poenostavljeno povedano, se na omenjenem sestanku v Eti torej ni zgodilo nič bistvenega. Bo 10 odstotkov od deviznega priliva dovolj za prepotreben uvoz strojne opreme? Delavci računajo, da si bodo tudi s tem pomagali. Skoraj neizpodbitno pa je, da se bodo morali nekaterim stvarem, ki so jih planirali, odpovedati. Med drugimi tudi precejšnjemu delu izvoza.

Andrej Ulaga

PO STOPINJAH DELAVSKE ENOTNOSTI

Začeto delo velja končati

Zakaj v Celju še niso uresničili tistega sklepa občinske skupščine, v katerem je rečeno, da bodo čimprej poklicali na odgovornost vse, ki so kakorkoli sodelovali pri nepravilnem dodeljevanju stanovanj pred dobrima dvema letoma?

V celjski samoupravni stanovanjski interesni skupnosti so mi pred dnevi pripovedovali, da so v minulih dveh letih »povsem uresničili sklepe občinske skupščine« in so trdili, da je zdaj njihovo stanovanjsko gospodarstvo (hkrati z delitvijo stanovanj) povsem samoupravno organizirani. Ivan Pfeifer, vodja delovne skupnosti za gospodarjenje s stanovanjsko komunalnimi objekti, je dejal: »Prišli smo novi ljudje in storili smo vse, da bi našo dejavnost uskladili z zakonom. Popravili smo nekdanje sporazume ali sprejeli nove, v vseh naših organih sodelujejo delegati združenega dela, uveljavili smo pravilo o lastni udeležbi, se pravi, vse smo postorili tako kot mora biti. Pri takratnih napakah nismo sodelovali, smo pa dali tožilstvu in sodišču vse gradivo, ki so ga zahtevali. Zakaj sodišče še ni kaznovalo krivcev za tedanje dogodke, pa ne vemo. Kaže, da so vsi nekako na pol odgovorni. Nam pa to cincanje o ugotavljanju krivde posameznikov povzročila obilo preglavic, saj je v delovnih organizacijah moč slišati kar precej pripomb na ta nepoplačan račun; od tod nezaupanje med delavci, ki ga še nismo uspeli odpraviti.«

Prav zavoljo tega »nepoplačanega računa« sem prišel v Celje. Pred dnevi je namreč višje sodišče sklenilo, da bosta tista dva udeleženca »stanovanjske afere«, ki ju je nekaj mesecev poprej temeljno sodišče oprostilo sleherne krivde, ker bojda ni bilo dovolj dokazov, da sta oškodovala družbeno skupnost, morala ponovno stopiti pred sodišče. V celjskih delovnih kolektivih so podprli ta ukrep višjega sodišča, hkrati pa je bilo slišati obilo očitkov na račun »zavlačevanja« zadeve. Kar precej ljudi pa je celo trdilo, da je vse skupaj zgolj »pesek v oči« in da tudi »tista dva grešna kozla« ne bodo kaznovali, ker bi radi vsi čimprej pozabili in skrili takratne nezakonitosti. Delegati občinske skupščine, ki so pred slabima dvema letoma tako resno terjali »korenite ukrepe«, o katerih naj bi odbor za družbeni nadzor poročal skupščini že ob koncu leta 1979, pa so ob tem molčali. Nihče jim namreč doslej še ni povedal, kaj se dogaja z njihovimi tedanjimi sklepi, nobena družbena organizacija v Celju jim ni poročala, zakaj tolikšno zavlačevanje pri uresničevanju delegatsko sprejetih odločitev.

Verjamem javnemu tožilcu Milanu Birsi, ki mi je dejal, da do tega »ni prišlo namenoma«, in njegovemu namestniku Marjanu Trbovšku, ki je trdil, da bi temeljno javno tožilstvo zahtevalo preiskavo pri sodišču in izročilo obtožni predlog proti slehernemu udeležencu »stanovanjske afere« (v tedanjih stališčih odbora za družbeni nadzor je bilo poimensko naštetih več krivcev), če bi dobilo zadevne prijave od tedanje uprave javne varnosti. Mnenje, ki ga razširjajo nekateri nedobronamerni Celjani, da »vrana vrani ne izkljuje oči«, je zraslo na zelniku ljudi, ki jim ni pri srcu naša družbena ureditev in venomer iščejo možnosti, da bi opravičevali svoje nerganje.

Drži, da žive v Celju občani, ki so nenavadno dolg postopek okrog iskanja krivcev za nepravilnosti pri dodeljevanju stanovanj izkoristili za svoje čenčanje o neučinkovitosti našega samoupravnega sistema. Res pa je tudi, da bi jim koj zaprli usta, če bi družbenopolitične organizacije in občinska skupščina pravočasno uresničili svoje sklepe, če pa tega res niso mogli storiti, naj bi vsaj obvestili delavce in njihove delegate ter občane, zakaj je do tega prišlo.

Tudi na medobčinskem in občinskem svetu zveze sindikatov so mi zatrjevali, da so se v minulih dveh letih dokaj dobro organizirali na področju stanovanjskega gospodarstva in delitve stanovanj. »Še so pomanjkljivosti,« je dejal Stane Mele, predsednik občinskega sveta sindikatov, »toda samoupravna vrata so zdaj na široko odprta vsem, ki želijo sodelovati in od takrat pa do danes se še ni zgodilo, da bi kdo neupravičeno dobil stanovanje. Lahko govorimo o številnih pozitivnih premikih, predvsem pa velja poudariti, da se tudi na tem področju že uveljavlja delegatsko mnenje. Glede kaznovanja krivcev pa je ali še bo reklo svoje mnenje sodišče. Nismo posegli v njegove pristojnosti, nihče ni vplival na njegovo delo. Ni pa nam vseeno, da se je zadeva tolikanj zavlekla.«

Vsakdo, s katerim sem govoril, občuti del krivde za to zavlačevanje, nihče pa mi ni vedel povedati, zakaj doslej še niso obvestili delegatov, kako je s to stvarjo.

Rudi Peperko, družbeni pravobranilec samoupravljanja, je dejal:

»Vzroke vseh takratnih nepravilnosti na stanovanjskem področju moramo iskati v družbeni klimi, ki je v tistih dneh (v prvi polovici leta 1979) vladala v Celju. Zato smo koj v začetku naših razprav rekli, da ne gre zgolj za formalno spoštovanje paragrafov, temveč za resnično veljavo samoupravnih hotenj Celjanov. »Afera« namreč ni bila otrok objektivnega položaja; povzročilo jo je odtujeno odločanje, v katerem so imeli glavno besedo osebni ali ozkoskupinski interesi nekaterih posameznikov. Velika večina kršitev je odpravljenih, spremenilo se je družbeno vzdušje v občini, prevladala je težnja po resnični samoupravni veljavi delavcev na vseh ravneh. Ne moremo pa mimo dejstva, da samoupravna stanovanjska skupnost, občinska skupščina in družbenopolitične organizacije niso občutile potrebe, da bi o vsej svoji dejavnosti okrog zaključka »stanovanjske afere« obvestile občane. Ta napaka pa je tudi opozorilo. Dokler bodo namreč odločali o takšnih zadevah v ozkih krogih in skušali čim manj boleče spraviti zadevo čez čeri, se bo ohranjalo nezaupanje. Čeprav bo na videz »afera« končana z morebitno obsodbo dveh, ko ju javno tožilstvo sumi kaznivih dejanj, bo ostal grenak priokus, saj nismo znali v vodstvih družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov dovolj odločno opredeliti »lastne odgovornosti« in odkrito spregovoriti o vzrokih, ki so pripeljali do nepravilnosti. Tudi to bomo morali storiti, vsaj do takrat, ko bo tale jara kača obglavljena.«

Janez Voljč

Na obisku pri Društvu ljudske tehnike Cinkarne Celje

Inženir diplomira šele ob delu

»Zgodovina društev ljudske tehnike v Celju sega v prva leta po vojni. Tako tudi društva v Cinkarni, kjer je bilo že 1946. leta ustanovljeno avtomobilsko društvo. To so bili časi, ko se je delalo in manj razmišljalo o ‚uradnih' ustanovitvah,« meni Viktor Skale, donedavna vodja topilnice in že četrt stoletja tajnik društva ljudske tehnike v Cinkarni.

»V tistih dneh smo pač negovali tisto dejavnost, ki je bila za delavca najbolj zanimiva. Takrat je bil višek tehnike avtomobil, avto — to so bile sanje in bogastvo. 1948. leta smo dejavnost poskušali razširiti in obogatiti, vendar je čez leto delo zamrlo. Zato zdaj uporabljamo za mejnik naše dejavnosti leto 1956, ko smo vse na novo organizirali, ustanovili razne sekcije in krožke.«

Danes deluje v okviru društva ljudske tehnike v Cinkarni devet pomembnejših dejavnosti, od katerih jih večina s svojim delom vzdržuje vse društvo. Društvo ljudske tehnike je bilo v Cinkarni po številu članstva takoj za sindikatom. Skoraj dve tretjini članov je bilo organiziranih v društvu.

»V letih po vojni Cinkarna ni bila to, kar je danes. Ko sem prišel v Cinkarno, sta bila v kolektivu le dva inženirja in trije tehniki. Delali smo zagnano in vztrajno. Ugotavljali smo namreč, da je želja po novem znanju med delavci izredno velika. Če verjamete ali ne, naši delavci so »svoj nos tiščali« v vsako novo stvar. Naši strokovnjaki so sodelovali pri montaži sleherne nove naprave, predlagali izboljšave ali spremembe. To je bilo razumljivo, saj so delavci in strokovnjaki na novih strojih ali napravah potem delali, jih popravljali in tudi tako skrbeli za nemoten potek proizvodnje. V društvo so se vključevali vsi mladi, ki so prihajali iz šol, saj smo menili, da inženir diplomira šele ob delu. Zato so bila vrata društva odprta noč in dan, razpravljalo in delalo se je vse popoldneve in dolgo v noč. Tedne in mesece. Od tiste začetne pobude, ki jo je dal Jože Pevec ob ustanovitvi in so jo razvijali Žele v foto sekciji, Lužar pri avtomobilski in Terček kot gospodar društva, se je izoblikovalo nešteto strokovnjakov, ki so danes v kolektivu nezamenljivi. Delo v društvu, tovarištvo in želja po novem je bila tisto gonilo, ki je mlade silila v izobraževanje ob delu. V šolanje. Zdi se mi, da je to največja vrednota tega društva v Cinkarni.

Danes je seveda to drugače. Naši člani se ubadajo s problemi najvišjih dognanj tehnike, elektronike in drugih ved, o katerih še pred leti nismo niti sanjali. Toda ob tem nikoli ne pozabljamo, da je pomemben sleherni delavec, njegova pripravljenost in želja po delu. Ne smemo pa razvrednotiti tiste dejavnosti društva, ki nima samo pridobitniškega značaja. Dejavnost krožkov ali sekcij, ki služijo razvedrilu, zabavi ali rekreaciji je prav tako pomembna in uspešna. Tako lahko srečaš člane naših društev na vrh planin ali pod vodo, za krmilom dirkalnega avtomobila ali za najmodernejšim radijskim oddajnikom...«

Viktor Skale

Od tistih dni, ko so člani društva naredili prvo stiskalnico za predleže pri proizvodnji cinka pa do rezanja jalovih konic ali do izboljšave uvoženih filtrov v novi tovarni titanovega belila, je bilo v društvu ljudske tehnike v Cinkarni mnogo narejenega. To potrjujejo tudi priznanja, diplome in nagrade. Še bolj pa cenijo to, da je njihovo delo v kolektivu spoštovano in priznano.

J. S.

PRAVNIK SVETUJE §

Podaljšan porodniški dopust

VPRAŠANJE:

Porodniški dopust sem nastopila dne 11. 8. 1980. Zdravnik mi je določil rok poroda 5. 9. 1980. Rodila sem 25. 8. 1980. Skupnost socialnega zavarovanja mi je izračunala, da moram pričeti z delom 24. 11. 1980 po 4 ure. V drugem odstavku 8. člena samoupravnega sporazuma o uresničevanju pravic do porodniškega dopusta pa je navedeno, da imam pravico izkoristiti še 10 dni zaradi prezgodnjega poroda. Ali se lahko sklicujem na navedeno določilo samoupravnega sporazuma?

ODGOVOR:

Samoupravni sporazum o uresničevanju pravic do porodniškega dopusta je bil objavljen v uradnem listu SR Slovenije št. 4-81 dne 3. 2. 1981, sklenjen je bil dne 24. 12. 1980 in je po določilu 34. člena začel veljati dne 1. 1. 1981. Potemtakem se pri uveljavljanju pravic v zvezi s svojim porodniškim dopustom, ki se je končal dne 24. 11. 1980, ne morete sklicevati na določila tega samoupravnega sporazuma. Glede na določila 8. člena bi vam res pripadla pravica, da izrabite neizkoriščeni del 28-dnevnega porodniškega dopusta, ki vam je pripadal pred porodom, računajoč 28 dni od datuma poroda, kot ga je predvidel zdravnik. Zakon o delovnih razmerjih pa vam te pravice ne daje in vam je zato skupnost otroškega varstva pravilno priznala pravico do 105 dni nepretrganega porodniškega dopusta.

DE zbirka Knjižnica Sindikati

PRAVKAR IZŠLO!

Bogdan Kavčič, Tone Klasinc, Alfonz Šterbenc:

Samoupravne delovne skupine

V 38. številki zbirke Knjižnica Sindikati je spet izšlo tehtno in znanstveno utemeljeno delo, nastalo na podlagi prakse in namenjeno praksi. V prvem delu Bogdan Kavčič ob ugotovitvi, da se vse pogosteje pojavljajo samoupravne delovne skupine kot oblika notranje organiziranosti tozdov, odgovarja na vprašanja, kaj so samoupravne delovne skupine, kako jih organizirati, opiše pristojnosti, velikost in vodenje, funkcije pa tudi nezaželene posledice delovanja samoupravnih delovnih skupin. V drugem delu Alfonz Šterbenc opisuje organiziranje samoupravnih delovnih skupin v Novolesu, v tretjem delu pa Tone Klasinc govori o izkoriščanju zmogljivosti v povezavi z organiziranjem samoupravnih delovnih skupin. Opozoriti je potrebno tudi na predgovor Jožeta Kneza: Zakaj uvajamo samoupravne delovne skupine.

Delo posebej priporočamo osnovnim organizacijam sindikata in tozdom v dejavnostih materialne proizvodnje.

Cena 110.— din

NAROČILNICA

Pri TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ..... izvodov Knjižnice Sindikati št. 38: SAMOUPRAVNE DELOVNE SKUPINE.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

.....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno dne: .....

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu brošure.

.....

(žig) (podpis naročnika)

V Turnišču zasadili 88 drevesc

Delavci tovarne obutve v Turnišču že vsa leta skrbijo za prijetno urejenost okolice tovarne. Lani so za ureditev dvorišča in asfaltiranje parkirnega prostora namenili tudi precej sredstev. Letos pa so v spominski park zasadili še 88 okrasnih dreves in s tem počastili spomin na tovariša Tita, na 40. obletnico vstaje in ljudske revolucije, obletnico ustanovitve osvobodilne fronte slovenskega naroda in 40-letnico smrti narodnega heroja Štefana Kovača-Marka. Za rojstno hišo tega narodnega heroja prav tako skrbi delovni kolektiv tega tozda Planike.

Prav na prvi pomladni dan so mladi iz turniške Planinke organizirali prostovoljno delovno akcijo in izkopali vseh 88 jam za drevesa. Naslednjega dne dopoldne pa so sadike tudi posadili. Trideset sadik so dobili iz bosanskih gozdov, breze pa iz Pomurja.

Na ta park, ki je spomin na herojske boje med narodnoosvobodilno vojno, so ponosni vsi krajani Turnišča, posebno še mladi, ki bodo zanj skrbeli.

Tekst in foto: Štefan Prša

Poklicni organizatorji aktivnega oddiha delavcev

OD ME VI

DA ali NE

V večjih delovnih kolektivih naj bi deloval poklicni organizator športne rekreacije

Mag. Herman Berčič

Pozorno sem prebral članek Frančka Kavčiča z naslovom »Profesionalni organizatorji aktivnega oddiha delavcev DA ali NE«, v katerem v Delavski enotnosti z dne 21. marca 1981 razgrinja svoje misli ob zapisu Andreja Ulage na temo poklicnega delovanja organizatorjev športne rekreacije v naših organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih.

Ker že vrsto let delam na tem področju in se skupaj z drugimi delavci in strokovnjaki iz neposredne prakse še zlasti ukvarjam z vprašanji in problemi izobraževanja in izpopolnjevanja kadrov na področju športne rekreacije, bom poskušal prispevati svoj delež k sedanjim razmišljanjem ob zaostrenih pogojih gospodarjenja, hkrati pa bi rad navedeno problematiko osvetlil z več zornih kotov.

Iz preteklih spoznanj in izkušenj smeleje v prihodnost

Najprej si na kratko oglejmo razvoj športne rekreacije v zadnjih nekaj letih v naših delovnih kolektivih in prizadevanja, da bi tudi to področje, ki je bilo precej časa bolj ob robu dogajanj, doživelo večji razmah.

Prvi pomembnejši mejnik na omenjeni razvojni poti je bil nedvomno 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije, na katerem so bila podrobno obravnavana vprašanja oddiha in rekreacije delavcev oziroma njihove športno-rekreativne dejavnosti. Še posebej so bila v ospredju vprašanja izobraževanja in usposabljanja kadrov ter njihovega zaposlovanja v delovnih kolektivih.

Skrb, da bi postopoma in hitreje reševali ta vprašanja, izhaja tudi iz takrat sprejetih sklepov, med katerimi naj za osvežitev citiramo zlasti tistega, ki se neposredno nanaša na navedeno problematiko.

»V sindikatih bomo vplivali na še bolj intenzivno usposabljanje in šolanje manjkajočih strokovnjakov za organizirano vodenje športne rekreacije. Prav tako bomo vplivali na to, da se bo število strokovnjakov povečalo v skladu s sprejetimi načrti športne rekreacije v organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih in v občini.«

Hkrati s tem sklepom je bil sprejet tudi predlog strokovnjakov, ki je temeljil na razvojnih načrtih športno-rekreativne dejavnosti zaposlenih, na osnovi katerega naj bi v organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih, kjer je od 500 do 1000 zaposlenih, deloval poklicni strokovnjak s področja športne rekreacije.

Ker je bil takratni kadrovski primanjkljaj na področju športne rekreacije izredno velik (danes so razmere na tem področju nekoliko boljše), je naletela omenjena usmeritev na plodna tla. Na Visoki šoli za telesno kulturo v Ljubljani so v tem obdobju organizirali višješolski študij športno-rekreacijske smeri. Tej generaciji sta v razmaku dveh let sledili še dve, letos pa se izobražuje in usposablja že četrta generacija študentov.

Iz prve generacije je dosedaj diplomiralo približno 30 odstotkov študentov, iz druge okoli 50 odstotkov, iz tretje pa jih je več kot polovica pred zaključkom študija.

Številke res niso velike (skupno število študentov, absolventov in diplomantov navedene smeri je do danes 121), vendar pa se s tem postopoma le približujemo postavljenim ciljem.

Seveda pa se ob tem zastavlja vprašanje, koliko navedenih strokovnjakov deluje poklicno na področju športne rekreacije v organizacijah združenega dela, delovnih skupnostih, v telesnokulturnih organizacijah oziroma v telesnokulturnem prostoru nasploh. Na osnovi podatkov, s katerimi razpolagamo, deluje poklicno na področju športne rekreacije približno 60 odstotkov absolventov oziroma diplomantov. Ta odstotek pa je nekoliko večji, če zajamemo celotni telesnokulturni prostor.

Kljub temu pa z navedenim ne moremo in ne smemo biti zadovoljni, saj bi število zaposlenih kadrov, ki so končali šolanje, moralo biti večje. Ta trditev velja tudi na amaterske kadre, čeprav je sistem izobraževanja in usposabljanja amaterskih organizatorjev rekreacije precej drugačen in seveda na nižji ravni.

V mnogih delovnih okoljih (tako je žal še mnogokje tudi danes) so imeli mačehovski odnos do organizatorjev aktivnega oddiha, oziroma do področja športne rekreacije sploh.

Mnogi seminarji in posveti v okviru zveze sindikatov Slovenije ali Društva organizatorjev športne rekreacije so to potrjevali, hkrati pa smo si nenehno prizadevali, da bi večji delovni kolektivi spoznali koristi, ki jih prinaša delo poklicnega strokovnjaka s področja športne rekreacije.

Leta 1976 smo v Poreču ponovno pretresali in poglobljeno obravnavali problematiko zaposlovanja in ugotovili, da ponekod kadri s končanim študijem niso dobili ustrezne zaposlitve, čeprav so jih delovni kolektivi med študijem materialno podpirali in jim omogočili, da so študij končali.

V nekaterih primerih so višji organizatorji športne rekreacije (tak naziv dobijo diplomanti ob zaključku dveletnega študija) opravljali ista dela in naloge kot so jih pred študijem, ker preprosto druge možnosti niso imeli. Prav tako so se mnogi strokovnjaki s tega področja ukvarjali s stanovanjskimi in drugimi vprašanji, ne da bi pri tem imeli možnost reševati strokovne probleme, oziroma delovati na področju, za katero so si pridobili znanja in sposobnosti.

Na omenjenem posvetu v Poreču smo ugotovili, da zavira hitrejši prodor športno-rekreativne dejavnosti v organizacije združenega dela in delovne skupnosti tudi odklonilen odnos ali pa nerazumevanje precejšnjega dela vodstvenih in poslovodnih organov. Marsikje navedeni organi niso v zadostni meri spoznali koristi in pomembnost športno-rekreativne dejavnosti za delavke in delavce, oziroma deleža, ki ga ta dejavnost doprinaša k bogatejšemu načinu življenja delovnih ljudi in hkrati h gospodarskim in družbenim dosežkom. Zaradi tega se je pogosto dogajalo, da so s svojim nerazumevanjem zavirali razvoj športne rekreacije in hkrati siromašili prizadevanja organizatorjev športne rekreacije.

Izredno pomembne misli in ugotovitve s posveta so zbrane tudi v naslednjem delu takrat sprejetega delovnega dogovora: »V večjih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih je treba ustanoviti strokovne službe za športno rekreacijo, oziroma doseči profesionalizacijo strokovnega dela na tem področju in to z ustrezno izobraženimi kadri.

Brez primernih strokovnih delavcev, oziroma strokovnih služb ni mogoče zagotoviti kakovostnega dela, načrtovanja in programiranja različnih organizacijskih in vsebinskih oblik športno-rekreativne dejavnosti delovnih ljudi in ni mogoče doseči kvalitativnega premika na tem področju.

Podobno je bilo ugotovljeno tudi na Jugoslovanskem posvetu o športni rekreaciji v OZD, ki je bil leta 1980 v Rovinju. V tem kronološkem pregledu moramo ne nazadnje omeniti tudi skrb in prizadevanja, ki so jih delegati namenili področju telesne kulture in športne rekreacije na 9. kongresu ZSS, ki ga v svojem članku omenja tudi tov. Kavčič. Vendar pa si uresničitev postavljenih ciljev ne moremo predstavljati tako kot predlaga omenjeni pisec na koncu svojega zapisa.

Področja športne rekreacije v OZD in delovnih skupnostih ne morejo voditi amaterski delavci

Misel, ki smo jo zapisali v podnaslovu, bomo poskušali argumentirati, kar ne bo težko, saj vsakdanja praksa to vedno znova potrjuje. Seveda pa nam mora biti pri tem jasno, da je govor o področju, ki ga obravnavamo na isti ravni kot medicino dela, psihologijo dela, sociologijo dela in druga mejna področja, s katerimi se športna rekreacija tesno prepleta in povezuje.

Iz opisa del in nalog poklicnega organizatorja športne rekreacije, ki je bil objavljen tudi v Delavski enotnosti in glasilu Partizana Slovenije »Športna rekreacija in telesna vzgoja«, je razvidno, da lahko uspešno in celovito opravljajo navedena dela in naloge le strokovnjaki z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo športno-rekreacijske smeri.

Poklicni strokovnjak s področja športne rekreacije opravlja predvidena dela ali naloge samostojno in skladno z najsodobnejšimi teoretičnimi in praktičnimi izkušnjami. To pomeni, da gre za odgovorna dela in naloge v okviru stroke, prav tako pa tudi za enakovredno povezavo z drugimi strokovnimi in delovnimi področji v OZD.

Omenjena odgovornost in strokovno delovanje se nanaša na celotno organizacijo in vsebino dela na področju športne rekreacije, prav tako pa tudi na neposredno uresničitev akcijskega načrta v praksi. Akcijski načrt je s svojimi sestavnimi deli, to je analizo stanja, načrtovanjem in programiranjem, izvedbo v praksi in analizo učinkovitosti osnova dela poklicnega organizatorja športne rekreacije.

(Nadaljevanje in konec prihodnjič)

Prizadevanja družbenih pravobranilcev samoupravljanja za odpravo brezvladja pri oblikovanju cen

Nas je eksplozija cen res streznila?

O vzrokih in posledicah podražitev številnih izdelkov in storitev v začetku letošnjega leta, ki niso prizadele zgolj potrošnikov, pač pa tudi naša stabilizacijska prizadevanja, smo v našem listu že nekajkrat pisali. Povedali smo tudi, da so bile ob koncu februarja cene industrijskih izdelkov za 12 odstotkov višje kot v lanskem decembru, cene na drobno pa za 12,3 odstotke in da je tej »eksploziji« cen botrovalo razen ekonomskih vzrokov tudi nekakšno brezvladje, ki je nastalo ob uveljavitvi novega sistema za oblikovanje in družbeno kontrolo cen, ki pa ga niso spremljali ustrezni dopolnilni ukrepi. Spet enkrat smo rekli »hop«, šele potlej, ko smo skočili. In to se nam je krepko maščevalo. V delovnih organizacijah so sicer pravilno razumeli temeljno določilo novega zakona o cenah, da imajo namreč sami pravico oblikovati cene svojih izdelkov in uslug, vendar so pri tem pozabili, da mora biti sleherna podražitev usklajena z zakonodajo in z dogovorjeno politiko cen v letošnjem letu, pa tudi s cenami izdelkov in uslug v drugih organizacijah združenega dela. Odtod toliko želja po podražitvah.

Splošna združenja pri slovenski gospodarski zbornici so zbrala te želje in ugotovila, da bi (če bi jih uresničili) plačevali za industrijske izdelke ob koncu prvega polletja kakih 30 odstotkov več kot februarja, življenjski stroški pa bi se povečali za 27 odstotkov.

Pri družbenih prizadevanjih za zajezitev teh teženj in za spoštovanje nove zakonodaje o cenah so sodelovali tudi pravobranilci samoupravljanja. Na nedavnem sestanku pravobranilcev v slovenskih občinah, ki ga je sklical Vinko Kastelic, republiški družbeni pravobranilec samoupravljanja, in na katerega so prišli tudi republiški inšpektorji in predsednik republiške skupnosti za cene, so se pogovorili o svoji nedavni in bodoči dejavnosti na tem področju.

Naj iz njihove obširne razprave izluščim le nekaj misli, ki dopolnjujejo naše dosedanje pisanje o vzrokih in posledicah letošnjih podražitev.

Težnje, da bi zgolj s podražitvami izdelkov in uslug, ne pa z boljšim poslovanjem in gospodarjenjem, pridobili v delovnih organizacijah več sredstev za osebne dohodke, niso nove. Družbeni pravobranilci so pripovedovali, da so v svoji dejavnosti neštetokrat naleteli na tako imenovane sporazume, ki jih poslovni partnerji morajo podpisovati, drugače ne dobijo surovin ali polizdelkov, na ljudi v skupnih službah, ki skušajo izigravati predpise z iskanjem »lukenj« v sistemu oblikovanja cen in brezobzirno dražijo proizvode, na hotenja, da bi kar v skupnih službah določali cene, mimo delavskega sveta in delavcev. Dogajalo se je, da je vsaka delovna organizacija videla le sebe, svoje potrebe in težave, in s podražitvami skušala prehiteti druge. Pri tem pa so mnogi pozabljali, da bi se morali v združenem delu skupno dogovajati, kdo naj bi kaj podražil in za koliko.

Nešteto je takšnih primerov. Družbeni pravobranilci samoupravljanja v slovenskih občinah so podrobno spregovorili o nekaterih najbolj »drastičnih« in o njih bomo v našem listu še pisali. Tokrat naj zapišemo le njihovo ugotovitev, da je nedavna »eksplozija cen« hkrati z družbeno akcijo za zajezitev podraževanja streznila številne organizacije združenega dela. Zahteva, naj o sleherni podražitvi razpravljajo delavci, je ponekod resda naletela na gluha ušesa, toda v večini delovnih organizacij so jo pravilno razumeli. Ne gre namreč za to, da bi delavci odločali (na zborih ali kako drugače) o cenah vseh tisoč in ne vem koliko njihovih proizvodov. Odločajo pa lahko in tudi morajo o politiki cen, o lastnih samoupravnih aktih, ki urejajo to področje, o spoštovanju zakona in družbenih dogovorov. Republiška skupnost za cene bo resda razveljavila veliko nedavnih podražitev in zaostrila pogoje za prijavljanje novih. Toda skupnosti za cene so le delegatske inštitucije, v katerih naj bi usklajevali in potrjevali politiko cen, dogovorjeno v združenem delu. Samo tako bo moč učinkovito odpraviti neskladja v cenah in izsiljevanja med delovnimi organizacijami, pa tudi negotovost, kaj bo s socialno varnostjo delavcev. Pri tem pa imajo sindikati v delovnih organizacijah še kako pomembne naloge.

J. V.

Janez Janežič, slikar-amater iz koprske Luke

Privlačno za obiskovalce in kritike

»Janez Janežič se je z vztrajnim delom dokopal do samosvojega pojmovanja in oblikovanja krajine. Njegove krajinske impresije so poglobljene študije, prežete z močnim razpoloženjskim vzdušjem,« je v oceni Janežičevih del zapisal predsednik likovnih skupin Slovenije dr. Cene Avguštin.

O svojem likovnem ustvarjanju pa je Janez Janežič, ob zadnji razstavi slik v avli TV Koper, povedal:

»Slikanje me je privlačevalo že v rani mladosti. V osnovni šoli je bil likovni pouk moj najljubši predmet. Že takrat sem obiskoval razstave in občudoval slike. Rad sem hodil tudi v naravo, jo opazoval in vsakokrat odkril kaj novega. Zaželel sem si, da bi tudi kaj narisal. Začel sem s svinčnikom, ker barvam še nisem bil kos. Tako se je začela moja slikarska pot in slikanje mi je v življenju vse več pomenilo. Zamikale so me tudi barve: kako so sestavljene, kako jih je treba mešati, da dobi slika želeno svetlobo, senco... Ti odnosi med barvami so me tako prevzeli, da sem se preusmeril na akvarele, ki so me najbolj sproščali, izdelki pa niso bili ravno najboljši. Zato sem posegel po strokovni literaturi in se včlanil v društvo DPD Svoboda iz Izole. Likovno sekcijo v tem društvu vodi akademski slikar Anton Flego in njegovi strokovni nasveti so mi bili v veliko pomoč. Ves trud je obrodil bogate sadove, zato lahko danes brez pretiravanja rečem, da so postale moje slike iskane.«

Janez Janežič med čopiči v domačem ateljeju

Umetniško raven slikarskih del Janeza Janežiča pa potrjujejo tudi številne skupinske razstave: v Pridvoru, Izoli, Selišču, Radencih, Ljubljani, Kopru, Kranju, Domžalah, Portorožu, Kruševcu in drugod, samostojno pa je razstavljal v enajstih slovenskih mestih. Sodeloval je v slikarskih kolonijah v Sloveniji in v zamejstvu. Povabili pa so ga tudi na samostojno razstavo na Reko, v Krško in v Žalec. Slika predvsem pokrajine, tihožitja in figuraliko. Rad prisluhne mnenju obiskovalcev in jim svoje slike tudi pojasnjuje. Pravi, da je na Slovenskem veliko ljubiteljev likovne umetnosti in precej ustvarjalcev, tako poklicnih kot tudi amaterjev. O težavah slikarjev-amaterjev pa pravi takole:

»Ne le, da nimamo primernih prostorov, kjer bi predstavili svoja dela, primanjkuje nam tudi prostorov, kjer bi se sestajali, izmenjavali mnenja in izkušnje, saj vstopa v naše vrste vse več mladih. V Piranu so že našli kotiček za amaterje in mislim, da bi s pomočjo zveze kulturnih organizacij lahko prišli do svoje galerije tudi v Kopru.«

Zoran Vlajič

Mednarodno komunistično gibanje

Sovjetski razvoj v luči minulega partijskega kongresa

Šestindvajseti redni kongres Komunistične partije Sovjetske zveze, ki je bil od 23. februarja do 3. marca v Moskvi, je naša in svetovna javnost spremljala s precejšnjo pozornostjo. V ospredju razmišljanja komunističnih partij in drugih političnih sil je bilo vprašanje, kako bo sovjetska partija reagirala na nenavadno ostre tone nove ameriške vlade, kako bo ocenila dosedanji notranji gospodarski razvoj in katerim prihodnjim nalogam bo dala prednostno oznako in poseben pomen.

Odgovor sovjetskega voditelja Leonida Brežnjeva novo izvoljenemu ameriškemu predsedniku Ronaldu Reaganu je marsikoga presenetil. Zlasti tiste, ki so pričakovati trdo in nepopustljivo reakcijo. Namesto te je sovjetska stran sprožila takoimenovano miroljubno pobudo in ponudila nasprotni strani pogajanja na enakopravni podlagi.

Dobrih poznavalcev sovjetsko-ameriških odnosov ta poteza ni začudila. Upoštevali so, da se je sovjetski položaj v preteklih štirih letih spremenil, da se je Sovjetska zveza pojavila na novih področjih (Indijski ocean, Perzijski zaliv, Afrika, Latinska Amerika itd.) in da ji je to omogočilo bolj samozavesten nastop. Za miren ton se je sovjetska stran odločila tudi zato, da bi ohranila pridobljeni položaj, da bi nevtralizirala ali vsaj zmanjšala poglobljeno mednarodno nezaupanje v miroljubne namene svoje zunanje in vojaške politike, da bi zajela sapo in nadaljevala s prodori v svetu, ko bo za to priložnost.

Analitiki mednarodnih odnosov ocenjujejo »miroljubno ofenzivo Brežnjeva« za taktičen in dobro premišljen korak. Njegovo modrost vidijo v nameri, da se Sovjetska zveza prikaže v očeh svetovne javnosti kot nosilec »oljčne vejice«, ki se zavzema za mir med narodi. Verjetno gre tudi za to, da vnese v zahodnoevropske komunistične partije določen dvom o pravilnosti lastne politike — ta naj bi bila popolnoma samostojna — in da se okrepi vpliv sovjetske partije zlasti na takoimenovane evrokomunistične partije (italijansko, špansko, francosko in še nekatere).

Sovjetsko razumevanje sodobnih dogajanj v mednarodni skupnosti moramo gledati tudi skozi očala sovjetskih strateških zunanjepolitičnih ciljev. Njena želja je, da potisne ZDA v podrejen položaj, da še bolj okrepi lasten vpliv v vseh delih sveta in se uveljavi v vlogi »leaderja« v svetovnem socialističnem gibanju. Zunanjepolitično dejavnost opravičuje s »teoretično« in ideološko postavko, češ da razvoj v svetu temelji na nasprotju med kapitalizmom in socializmom in da gre za razredni boj. Tudi na neuvrščeno gibanje in politiko neuvrščenosti gleda predvsem kot na dejavnik protiimperialističnega boja.

V mednarodnem komunističnem gibanju se sovjetske razlage tudi po 26. kongresu KPSZ soočajo z nasprotnimi in drugačnimi mnenji. Precej komunističnih partij se ne strinja z »bipolarnim« gledanjem na svet, po katerem naj odnose v svetu uravnavata in krojita samo dve velesili: Sovjetska zveza in ZDA. Nasproti bipolarni teoriji in praksi postavljajo mnoge komunistične in druge partije spoznanje, da je proces popuščanja v svetu vsesplošnega pomena in da lahko k miru prispevajo vsi narodi in vse države, ne glede na geografsko velikost in politično-vojaško moč. Kot poudarjajo, te pravice narodom ne more vzeti nihče. Tudi ZKJ sodi, da je vsaka partija odgovorna za svoje početje pred lastnim narodom, da se nihče s kakršnimkoli izgovorom nima pravice vmešavati v notranje zadeve drugih.

Bo prišlo do notranjih sprememb?

Na kongresu so razpravljali tudi o notranjem razvoju sovjetske družbe in sovjetskega gospodarstva. Opazovalci kongresnih dogajanj so z rahlo prikritim vznemirjenjem čakali na večje spremembe v notranjem razvoju, do katerih naj bi prišlo zaradi dogajanj na Poljskem, ki so v najbolj ostri luči opozorila na nevzdržnost birokratsko-centralističnega sistema oziroma modela »realnega socializma.« Da bo do sprememb prišlo, so trdili nadalje tisti, ki so preteklo medkongresno obdobje opozarjali na odtujeno vlogo sovjetskega delavca v družbeni reprodukciji in na razvojne probleme, s katerimi se sooča sovjetska družba. Toda njihova pričakovanja se niso izpolnila. Nasprotno. Do polnega izraza je prišla težnja po kontinuiteti dosedanjega razvoja, po vzponu centralistično-etatističnega sistema in po še večji vlogi sovjetske partije pri usmerjanju nadaljnjega družbenega razvoja. Pokazalo se je, da so sovjetski državljani obstoječi režim sprejeli in da njihova mentaliteta ustreza naravi institucij.

Stabilnost, politična moč in trdoživost sistema praviloma doživlja najtežje preizkušnje pri uresničevanju gospodarskih nalog. Zato so nekateri pričakovali, da bo do sprememb prišlo zaradi stagnacije v rasti sovjetske proizvodnje. Vendar so se zmotili, njihove analize so bile površne. Sovjetska zveza je v zadnjih petnajstih letih razširila vojaško ravnotežje v odnosu do ZDA, ni pa uravnovesila gospodarskih odnosov z ZDA, EGS in Japonsko. Res je, da se je rast intenzivnosti njenega gospodarjenja zaustavila v obdobju 1973-74. Od tedaj pa se intenzivnost gospodarjenja ne zmanjšuje več in prihaja le do manjših nihanj.

Pri načrtovanju nadaljnjega gospodarskega razvoja se bo Sovjetska zveza srečevala in spopadala predvsem s tremi problemi: kako doseči hitrejši razvoj kmetijstva in povečati hektarski donos, kako rešiti problem neenakomerne razporeditve gospodarskih in človeških potencialov in kako pospešiti intenzivnost rasti v nosilnih razvojnih gospodarskih sektorjih. Kot je pokazal kongres, se s temi vprašanji za zdaj ne bodo ubadali na kratek rok, ampak se bodo usmerili v čimhitrejši razvoj gospodarstva v obstoječih naravnih pogojih. Kajti prenos proizvodnje iz evropskega v azijski del Sovjetske zveze, kjer so bogata nahajališča energetskih surovin, bo terjal izredne napore. Videti je, da se v Sovjetski zvezi na izpolnjevanje te zahtevne naloge šele pripravljajo.

Emil Lah

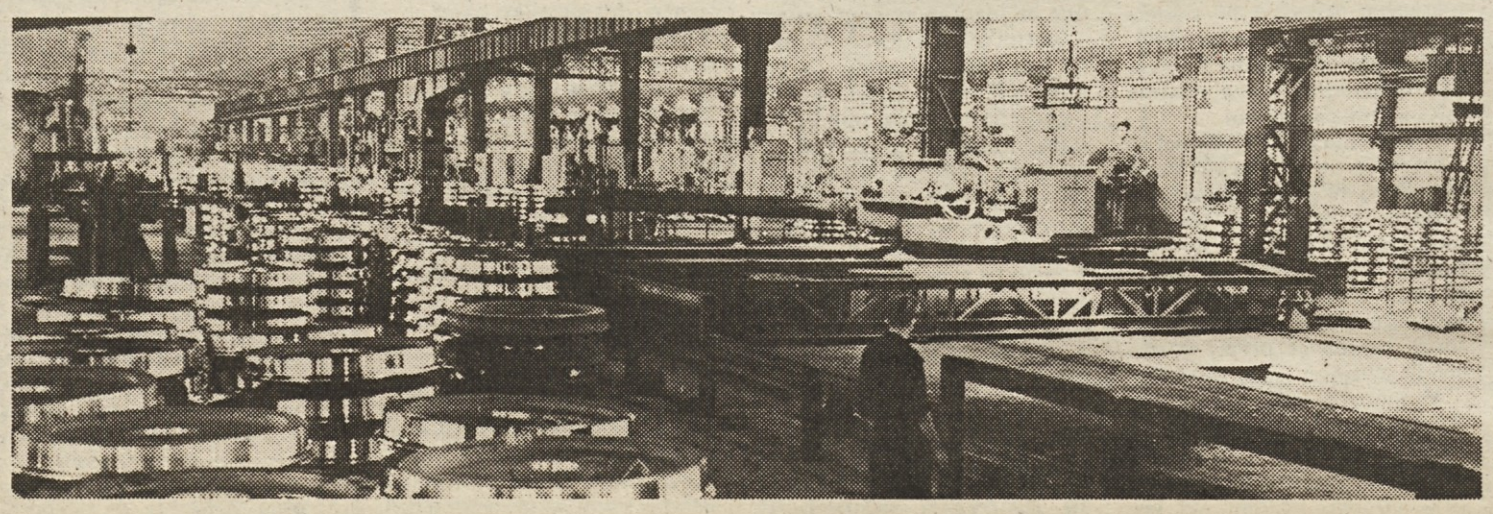

Tudi Sovjetska zveza vse bolj spoznava, da hitrejšega razvoja ne bo moč doseči brez večje produktivnosti in boljše kakovosti dela.

Novo v študijskih zvezkih Marksističnega centra CK ZKS

Pota Poljske

Pri založbi Komunist je te dni izšel nov študijski zvezek, ki nosi naslov »Pota Poljske«. V uvodu knjižice je **Jože Smole** zapisal: »Publikacija skuša prispevati k temu, da bi si ustvarili nekoliko bolj poglobljeno, vsestransko in plastično podobo o naravi in poteku preloma, ki ga preživlja poljska družba ob začetku osemdesetih let. Zapreti skuša vsaj nekaj vrzeli, ki neogibno nastajajo pri sprotnem informacijskem slikanju zapletenih, a pomembnih družbenih procesov, kakršen je sedanji na Poljskem.«

Knjižica je delo več avtorjev in je razdeljena na dva dela. V prvem delu so zajete analitične ocene posameznih procesov, s katerimi se sooča poljska družba, v drugem delu pa je dokumentacijsko gradivo, ki osvetljuje nekatere najpomembnejše dogodke, ocene in stališča, do katerih je pripeljal razvoj poljske krize.

Janez Stanič piše v prvem delu o treh desetletjih kriz in konfliktov na Poljskem, kjer skuša skozi dosedanji razvoj poljske družbe prikazati nezadržne težnje poljskega delavskega razreda za demokratizacijo družbenih odnosov. O vlogi in položaju Poljske združene delavske partije razmišlja **Boris Verbič**, pri čemer zlasti opozarja na prepreke in težave pri obnovi partijskega življenja, na odpor, ki ga nudijo dogmatske in konservativne sile v partiji, ki želijo ohraniti svoj privilegiran položaj v družbi. **Dušan Snoj** prikazuje gospodarski položaj Poljske pred krizo, zlasti pa ekonomske težave, ki so bile povod za stavke. **Danilo Slivnik** piše o novi organiziranosti poljskega delavskega razreda, o vzrokih za razpad starih sindikatov, predvsem pa o vlogi in pomenu novih, samoupravnih sindikatov »Solidarnost« za nadaljnji proces demokratizacije poljske družbe. O katoliški cerkvi in veri na Poljskem razmišlja **Marko Kerševan. Marjan Sedmak** piše o odnosih med glavnimi subjekti poljske krize, o razmerjih med partijo, sindikati in cerkvijo. Odmeve na poljsko krizo v vzhodnih deželah, predvsem v SZ, prikazuje **Marko Kozman**, med zahodnoevropskimi partijami **Drago Košmrlj**, na Zahodu pa **Andrej Novak.**

Knjižica »Pota Poljske« je lahko, kakor je zasnovana, za vsakogar dobrodošel pripomoček pri spoznavanju s poljskimi dogodki, z dilemami, s katerimi se srečuje poljska družba na svoji poti socialistične preobrazbe. Še posebej, ker so poljske stiske veliko širšega značaja, v veliki meri zajemajo celoten vzhodnoevropski socialistični svet pa tudi druge socialistične subjekte v današnji mednarodni skupnosti.

D. S.

Lani se je v Jugoslaviji zaposlilo 53671 pripravnikov, kar je za 9,1 odstotka manj kot leto poprej. Skoraj polovica vseh pripravnikov je dobila zaposlitev v industriji in rudarstvu, vendar pa se je število novih delavcev zmanjšalo za približno 1200 v primerjavi s številom pripravnikov, ki so se prvič zaposlili predlani. V zdravstvu in socialnem varstvu se je lani zaposlilo 6800 pripravnikov, hkrati pa je število pripravnikov najbolj upadlo na področju finančnih del in sicer za 26,8 odstotka. Skoraj 70 odstotkov pripravnikov je imelo srednje šolsko izobrazbo, največ pa jih je bilo v Črni gori.

ZIS je predložil skupščini SFRJ osnutek odloka o skrčenju sredstev republik in pokrajin, ki so jih v letošnjem letu namenili Črni gori. V osnutku odloka je predvideno, da se bodo omenjena sredstva letos zmanjšala za 50,5 milijonov dinarjev. Predlog za zmanjšanje sredstev temelji na oprostitvi carin in drugih uvoznih dajatev za opremo in reprodukcijski material, ki so ga uvozili lani in predlani in je bil namenjen obnovi na prizadetem območju. ZIS je tudi predlagal, naj bi sprejeli odlok po skrajšanem postopku.

Proslava ob dnevu mladosti mora biti dostojanstvena in takšna, kot je bila prejšnja leta, so poudarili na seji zveznega koordinacijskega odbora za obeleževanje dela in imena tovariša Tita. Predlagali so, naj zadnji nosilec štafetne palice le-to izroči predsedniku zvezne konference ZSMS, ki bi imel krajši govor o nalogah, mestu in vlogi mladine v samoupravnem sistemu. Hkrati so predlagali, naj bi štafetna palica dobila častno mesto v muzeju »25. maj«.

Po zaostritvi pogojev za najemanje potrošniških posojil je ZIS predlagal, da naj bi spremenili tudi zakon o posebnih pogojih za odobravanje posojil za naložbe. Tako naj bi se zvišal lastni delež za nakup opreme in graditev objektov družbene dejavnosti. Namesto dosedanjih 40 naj bi po novem znašal lastni delež 50 odstotkov. Za deset odstotkov naj bi se povečal še lastni delež za graditev objektov za zdravstveno varstvo (s 30 na 40 odstotkov). Najmanjši delež je predlagan za graditev objektov za preusmeritev s tekočih na trda goriva.

Jugoslovanski izvoz je bil v marcu za 21,3 odstotka večji kot v enakem obdobju lani. V prvih treh letošnjih mesecih je bil uvoz pokrit z izvozom 58,7 odstotno, izvozili pa smo za 5,6 odstotka več blaga kot lani. Vendar ti rezultati zaostajajo za načrti, saj je, denimo, izvoz v zahodne države celo za 30 odstotkov manjši od načrtovanega. Marca je Jugoslavija na svetovnem trgu kupila za 16,1 odstotka več blaga kot marca lani, skupni uvoz pa se je v teh mesecih zmanjšal za pet odstotkov. Uvoz iz razvitih držav je bil manjši za 7,8 odstotka, iz držav v razvoju za 3,8 odstotka, iz socialističnih držav pa za 1,4 odstotka.

TA TEDEN V ŽARIŠČU

DUNAJ — Predsednik zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranović in avstrijski kancler Bruno Kreisky sta še posebej opozorila na pomen slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji za razvoj prijateljskih odnosov med državama. Ob tem so na avstrijski strani podčrtali pripravljenost storiti vse za izvajanje vseh določil državne pogodbe in za vsestranski razvoj dveh manjšin. Djuranović je med dvodnevnim obiskom sprejel tudi predstavnike slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in pri tem poudaril podporo Jugoslavije upravičenim zahtevam manjšin za celovito uresničitev njihovih pravic.

MADRID — Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju , ki zaseda že od začetka septembra lani in je zaradi blokovskih nasprotovanj zašla v zagato, je dobila z osnutkom sklepnega dokumenta madridske konference, ki so ga pripravile neuvrščene in nevtralne države, nekoliko več upanja, da ne bo razpadla. Čeprav še ni mogoče govoriti o uspehu konference, pa sta tako Vzhod kot Zahod poudarila, da je predlagani dokument uravnotežen, konstruktiven in objektiven, kar pa še ne pomeni, da Vzhod in Zahod nimata resnih pripomb na vsebino dokumenta. Treba je torej pričakovati še dolge pogajalske dneve, čeprav je namen avtorjem jasen: zagotoviti krepitev varnosti in sodelovanja v Evropi, zato, da bi se zboljšal splošni mednarodni položaj, zlasti še odnosi med velesilama.

BEOGRAD — Na krajšem delovnem obisku v naši državi je bil generalni sekretar KP Španije Santiago Carrillo. V pogovoru s predsednikom predsedstva CK ZKJ Lazarjem Mojsovim je Carrillo ocenil položaj v Španiji ter prizadevanja španskih komunistov in drugih demokratičnih sil za okrepitev in razširitev demokratičnih procesov v Španiji, ki se v zadnjem času sooča z okrepljenimi pritiski nedemokratičnih sil.

SOFIJA — Na 12. kongresu bolgarske komunistične partije so za generalnega sekretarja CK KP ponovno izvolili Todora Živkova. Bolgarski komunisti so se na kongresu ukvarjali predvsem z gospodarskimi vprašanji, ki jim je že Živkov v uvodnem referatu dal štiri petine prostora. Kongres je sprejel tudi dokument o družbenem in ekonomskem razvoju Bolgarije v prihodnjih petih oziroma desetih letih.

MIK

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeleže krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

Dolžnost vseh zdravih občanov je, da darujejo kri vsaj nekajkrat v življenju; saj je nehumano, zanašati se samo na solidarnost drugih. Dajanje krvi je odraz humanosti in solidarnosti. Zato pričakujemo na krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

APRIL 1981

UNIVERZA	14.
DESKLE	15.
MIREN	16.
ŠEMPETER PRI GORICI	17.
NOVA GORICA	20., 21., 22., 23.
VRHNIKA	24.
CERKNICA	28., 29., 30.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Droban, a značilen primer naših pogledov na gospodarnost

Le kdo bi predeloval odpadke?

Da pri nas porabimo mnogo preveč narodnega dohodka za investicije, je znano. Ne samo, da so le-te v večini primerov drobne. Poleg tega temelje tudi na slabo raziskanem trgu in tako se neredko dogodi, da postane nov obrat ali tovarna cokla za kolektiv, namesto da bi bila opora nadaljnjemu razvoju. Zaradi tega toliko bolj preseneča, da ostaja (zlasti v sedanjih gospodarskih razmerah) povsem neopažena marsikatera sicer drobna, toda glede razmerja med vloženimi sredstvi in dohodkom zelo ugodna možnost dodatnega »zaslužka«.

Za eno takšnih drobnih možnosti so nam povedali v ilirskobistriški Tovarni organskih kislin. Gre za predelavo vinskih droži, iz katerih je moč pridobiti špirit, živinsko hrano in droženo olje ter kalcijev tartrat, ki ga v TOK v Ilirski Bistrici uporabljajo kot osnovno surovino za proizvodnjo vinske kisline.

»Čeprav je Jugoslavija znana kot »velesila« v proizvodnji vin, kalcijevega tartrata iz vinskih droži pri nas nihče ne izdeluje,« nam je dejal Branko Maljevac, komercialni direktor TOK. »Zaradi tega ga moramo večino uvoziti, nekaj malega pa ga izdelamo sami, v naši tovarni. Toda zaradi izredno visokih stroškov pri prevozu droži je mnogo ceneje, če droži predelajo v vinskih središčih. Tam pa zanimanja za predelavo ne kažejo, čeprav smo jim že pred leti ponudili vso strokovno in tudi finančno pomoč. Ponujamo celo dolgoročne dogovore o odkupu tartrata — pa nič...«

Zanimivo pri tem je, da trije obrati za predelavo droži stojijo — dobesedno in v obratoyalnem pomenu: po eden v Vojvodini, na Kosovu in v Makedoniji. Zelo malo dela samo makedonski obrat, ostala dva pa nič, kljub ugodnim ponudbam iz TOK in kljub temu, da je po vseh izračunih predelava droži gospodarna.

»Tartrat je iskana surovina tako doma kot na tujem,« je dalje razlagal Branko Maljevac. »Lahko bi ga izdelali dvainpolkrat več, kakor ga potrebujemo doma. Zdaj delamo, ker nimamo dovolj deviz, s polovično zmogljivostjo obrata za proizvodnjo vinske kisline. Pa tudi po ostalih izdelkih iz droži na trgu povpraševanje, zlasti po droženem olju, pri katerem celo v izvozu (uporablja se pri proizvodnji konjakov) višina cene ni nikdar — sporna.«

Majhen problem, bi dejali. Res, toda obenem tudi tako zelo značilen za naše poglede na proizvodnjo in dohodek, po katerih se splača samo velika (pojem velika moramo seveda razumeti kot razmerje v povsem določenem okolju) investicija v nov proizvod. Le kdo bi predeloval nekakšne odpadke...

B. R.

V Iplasu načrtujejo še hitrejši razvoj

Krepak preobrat v bazni industriji

Za Iplas, delovno organizacijo iz Kopra, je v vseh tridesetih letih njenega obstoja značilen hiter razvoj, ki se ne ustavlja niti v sedanjih, za naložbe dokaj neugodnih časih. Njegovi načrti se vraščajo v prizadevanja za stabilizacijo našega gospodarstva ter predstavljajo eno od glavnih opor prestrukturiranja gospodarstva.

Če bodo njihovi načrti propilenske kemije v prvi polovici letošnjega leta doživeli tudi končno družbeno verifikacijo, si je od Iplasa obetati krepak preobrat v naši bazni kemiji. Z uresničevanjem načrtov bi uspeli veliko bolje izkoristiti nafto kot osnovno surovino, nadomestili bi velik del uvoza surovin za kemijsko industrijo, na tujem iztržili veliko deviz, dosegali bi visok dohodek in obenem malo zaposlovali.

Visok dohodek na zaposlenega

Gigantski projekt propilenske kemije so pripravljali dalj časa. Najprej so ga usklajevali v zagrebškem Petrokemu, katerega član je tudi Dina, rafinerija na Krku, ki naj bi dobavljala osnovno surovino — propilen. Usklajevanje je dolgo trajalo in je zahtevalo precej naporov, izteklo pa se je tako, da je Iplas postal nosilec proizvodnje dveh pomembnih proizvodov bazične kemije: akrilne kisline z estri in okso alkoholov. Poraba teh snovi je v kemični industriji v nadaljnji predelavi precejšnja in smo pri dobavi odvisni od uvoza.

Nato so projekt usklajevali na republiški ravni in ga vnesli v slovenske srednjeročne razvojne dokumente. Izdelali so že tudi investicijski program. Sedaj morajo v prvi polovici leta projekt dokončno preveriti, v drugi polovici leta pa bodo že sklepali pogodbe za nabavo tehnologije. Vsaka zamuda pri tem in do konca leta 1984, ko naj bi stekla proizvodnja, bi pomenila, da bi morali v rafineriji INE na Krku propilen spuščati v zrak ali ga sežigati, kajti zaključek gradnje obeh projektov mora biti istočasen.

Proizvajali naj bi 73.000 ton alkoholov in 30.000 ton akrilne kisline, poleg tega pa še 45.000 ton njenih estrov, za kar bi porabljali tudi del prvih dveh proizvodov. V proizvodnji naj bi zaposlili 114 ljudi, ki bi letno ustvarili za 4,3 milijarde dinarjev celotnega prihodka (po ocenah iz lanskega leta) in več kot milijardo dinarjev dohodka.

S tem projektom bi Iplas izpolnil reprodukcijsko verigo od nafte do končnega potrošnika. Dodal bi tisti člen, ki manjka, ki nas sedaj zato stane veliko dragocenih deviz. Potem ko bi zadovoljili domače potrebe, bi ostajalo še 40 odstotkov proizvodnje za izvoz. Uvoz nafte kot osnovne surovine se ne bi povečal, le njeno izkoriščanje bi bilo temeljitejše, saj bi namesto težkih kurilnih olj iz nje izvlekli kvalitetnejši propilen. To pa je dolgoročna usmeritev naše naftne industrije.

Nosilec priprav je Prokem, delovna organizacija v ustanavljanju. Ustanovili so jo tozdi Iplasa in ji namenjajo pol odstotka svojega celotnega prihodka. Ponudniki za izvedbo projekta cenijo, da bi veljal 6 milijard 590 milijonov dinarjev, 60 odstotkov sredstev naj bi prispevali Iplas, domači sovlagatelji, banke in zavarovalnice, 40 pa tuji sovlagatelji. Tudi na Vzhodu kot na Zahodu za ta projekt vlada veliko zanimanje.

Druga faza AFK aprila

Pred dnevi so končali montažo druge faze anhidrid-ftalne kisline (AFK), tudi ene od osnovnih surovin nadaljnje kemijske predelave. Začenjajo s poskusno proizvodnjo, hkrati pa bodo začasno, zaradi remonta, ustavili prvo fazo, končano leta 1977. Sredi aprila bosta obe spet stekli, letos računajo na 26.000 ton AFK, vsako naslednje leto pa 32.000 ton. Projekt bo skupaj z infrastrukturo veljal nekaj več kot 700 milijonov dinarjev, v tem znesku pa je všteta tudi oprema za predelavo odpadnih voda.

Začetek dela v novi tovarni bo terjal pet novih delavcev za vzdrževanje in vodenje. V štirih izmenah bo tako delalo 54 delavcev tozda AFK, prodali bodo vsako leto za 850 milijonov dinarjev proizvodov, upravljali bodo z dobro milijardo vrednim družbenim premoženjem.

Za prvo obdobje bodo škodljive odpadne vode odvažali v predelavo drugam, kasneje pa jih bodo predelovali sami in iz njih potegnili 2.000 ton anhidrid — maleinske kisline, osnove za proizvodnjo smol.

V Iplasu, tako kot v vsej kemijski industriji, se ubadajo z vprašanjem pomanjkanja deviz. Tako bodo letos uvozili za 950 milijonov dinarjev surovin in jih plačali z devizami, izvozili pa za 200 milijonov. S povečevanjem proizvodnje v obratih AFK in še nekaterih drugih bodo uvoz vrednostno izenačili z izvozom konec prihodnjega leta.

Vendar pa imajo pravico do 65 odstotkov ustvarjenih deviz in to pomeni, da bodo uvoz presegli z izvozom šele konec leta 1984, ko bo stekla proizvodnja v obratih propilenske kemije. Vodilo Iplasa pri tem je, da najprej pokrije domače potrebe in šele nato izvaža.

Foto: Franc Krajnc
Tekst: Venčeslav Japelj

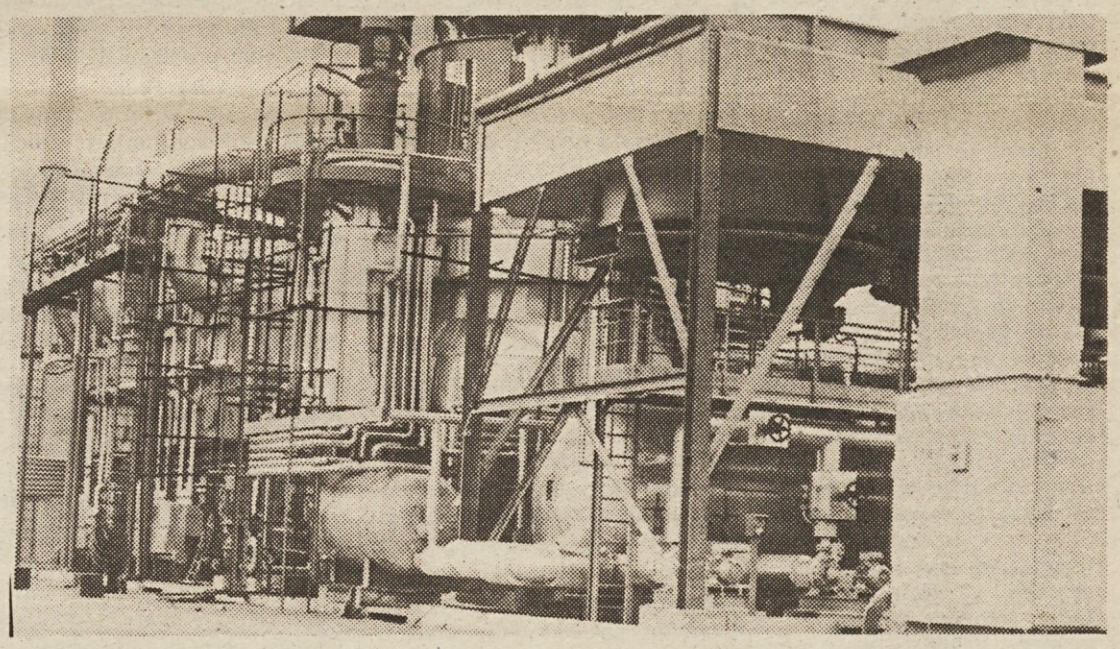

Druga faza proizvodnje anhidrid ftalne kisline, ki bo Iplasu pomagala priti do viška deviz

Laščani bodo gradili v Srbiji in Črni gori

Tovarne v nerazvitih krajih

V Srbiji in Črni gori potekajo zadnje priprave in načrtovanja za graditev dveh novih tovarn izolacijskega materiala, ki bi že prihodnje leto začeli z redno proizvodnjo. Gre za inačici tovarne termoizolacijskega materiala v Rečici pri Laškem, ki so jo zgradili pred leti, da bi v tej tovarni zaposlili rudarje »umirajočega« rudnika. Tovarna je v resnici dala kruh nekdanjim rudarjem, njihovim ženam in drugim, z uspešnim gospodarjenjem pa je kolektiv TIM zgradil podobno tovarno še v Mionici pri Valjevu.

Novi tovarni bodo gradili z denarjem za nerazvite, Laščani pa bodo dodali v glavnem samo svoje znanje. Vse stroje, naprave in drugo bodo namreč izdelali doma, saj ima TIM v teh letih izredno uspešno lastno skupino strokovnjakov. Tako bodo tovarni predali na »ključ«, delavce iz bratske republike pa usposabljali v Laškem. Podobno so že poskusili v Mionici, kjer tamkajšnji kolektiv iz leta v leto vse uspešneje zaključuje gospodarjenje.

Novi tovarni bosta skupaj proizvedli nekaj več kot tri tisoč ton termoizolacijskih materialov, zvečine stiroporov, ki jih naše gradbeništvo zelo potrebuje. Ti proizvodi pa izgubljajo na svoji vrednosti s prevozi, zato vodstvo TIM načrtuje vse tovarne blizu velikih industrijskih središč, vendar na najnerazvitejših območjih, s čimer rešuje tudi druge težave.

Vsa proizvodnja sloni na surovinah, ki jih proizvaja OKI iz Zagreba. Zaradi vse večjih potreb in redne dobave surovin TIM iz Laškega sovlaga v OKI in s tem rešuje tudi njegove proizvodne težave. S povečanjem proizvodnje v OKI bo rešeno tudi vprašanje oskrbe tovarn v Mionici, Vlasotincih in Črni gori. Ta način sovlaganja, ki ga kolektiv TIM neguje že nekaj let, sodi med najuspešnejša gospodarska sodelovanja med republikami.

Prav zato so načrtovalci iz Laškega tako dobrodošli v drugih republikah, saj tovarna v Mionici potrjuje upravičenost njihovih načrtovanj.

J. S.

V TKK Srpenica ustanovili sekcijo društva kemijskih tehnikov in inženirjev

Skrb za poklicno usmerjanje mladih

Pred kratkim so v tozdu TKK na Srpenici ustanovili svojo sekcijo društva kemijskih tehnikov in inženirjev, ki sicer deluje v okvirih društva v delovni organizaciji Helios Domžale. Na uvodnem sestanku so sprejeli tudi program dela društva kot celote in tudi svoje sekcije, ki poleg rednih mesečnih strokovnih predavanj predvideva v tem letu tudi nekaj strokovnih ekskurzij. Letošnji program dela zajema zlasti splošna predavanja, ki imajo namen seznaniti tehnike in inženirje s proizvodnimi pro grami, proizvodnjo ter uporabo izdelkov, ki jih izdelujejo v posameznih tozdih Heliosa. Seveda se bodo ob tem kemijski tehniki in inženirji seznanili tudi s tehnološkimi problemi in težavami, kar bo nedvomno vplivalo na medsebojno izmenjavo izkušenj in iskanje tehnoloških rešitev. Sekcija v tozdu TKK ima še posebno nalogo. V tovarniških laboratorijih so namreč v sodelovanju z osnovnima šolama iz Bovca in Kobarida organizirali kemijski krožek. Mladi bodoči kemiki tako pod strokovnim vodstvom tehnikov in inženirjev odkrivajo zakonitosti kemije ter njihovo praktično uporabo v proizvodnji. S tem pa se srpeniška sekcija kemijskih tehnikov in inženirjev vključuje tudi v proces usmerjenja mladih pri poklicnem usmerjanju, saj se prenekateri kasneje odločijo za kemijske profile ali pa vsaj za tehnične, ki jih tako v tozdu TKK kot tudi v širši okolici še vedno primanjkuje. Sekcija je torej vključena tudi v pridobivanje novih, mladih kadrov. V vrste sekcije pa niso vključeni le kemijski tehniki in inženirji, temveč tudi vsi ostali delavci s tehnično izobrazbo. Na ta način želijo v sekciji in tozdu doseči čimvečjo medsebojno povezanost na razvojnem, tehnološkem in proizvodnem področju.

Boris Mlekuž

Združevanje sredstev med republikama

Slovenska tovarna v Makedoniji

Kočani in okolica, predel na jugovzhodnem delu Makedonije, so znani predvsem po kakovostnem rižu. Že dalj časa pa slove tudi po kakovostnem opalitu in drugih rudninah, ki jih s površinskim kopom pridobiva in predeluje Rudnik in industrija opalitne kreče Opalit iz bližnje vasi Češinova. Delavci tega delovnega kolektiva pa bodo združili sredstva s poslovnimi partnerji iz Rudisa, ki združuje slovensko industrijo strojev in proizvodne opreme, da bi skupaj zgradili tovarno za izdelovanje plinskega betona, ki naj bi jo začeli graditi še to pomlad.

Predstavniki delovne organizacije Rudis so se seznanili s perspektivami razvoja makedonskega gospodarstva do leta 1985 in se še posebej zanimali za najnovejši načrt češinovskega Opalita za izgradnjo takega industrijskega objekta. Zato so z vodstvom te industrijske organizacije navezali tudi konkretne stike in se podrobneje seznanili z načrti. Rezultat tega je, da bodo v kratkem podpisali samoupravni sporazum o združevanju sredstev na osnovi dohodkovnega povezovanja oziroma na osnovi skupnih vlaganj in skupnega dohodka v razmerju 50:50 odstotkov.

Ko bo tovarna betonskih blokov zgrajena, bodo v njej lahko izdelali 150.000 kvadratnih metrov gradbenih elementov. Osnovna surovina bo pesek, ki ga bodo pridobivali iz okoliških peskokopov, kjer so po zadnjih raziskavah odkrili, da ga bo zadostovalo za 50-letno izkopavanje. Strokovnjaki pa pravijo, da je to le četrtina vseh zalog na tem področju. Za lažje izkoriščanje te surovinske osnove pa bodo v naslednjih treh letih investirali 500 milijonov dinarjev. Pretežni del sredstev, to je približno 440 milijonov, bodo porabili za gradnjo in opremo same tovarne, 20 milijonov za rudnike in 40 milijonov za pripravljalna dela.

Plinskega betona pa pri nas precej primanjkuje, saj ga v gradbeništvu veliko uporabljajo. Nova tovarna bo izdelovala predvsem elemente, ki jih bodo vgrajevali med nastropja zgradb in stropne elemente, ki imajo v primerjavi z drugim gradbenim materialom več prednosti: lažje jih vgrajujemo, dajejo zadovoljivo zračno in zvočno izolacijo, z uporabo teh elementov pa se stanjšajo tudi sloji ometov. Zato je razumljivo, da se zanje močno zanimajo mnoge gradbene delovne organizacije ne samo v tej republiki, ampak tudi drugi potrošniki, tako da bo Opalit pridobil polovico finančnih sredstev na osnovi združevanja z njimi in še z nekaterimi večjimi prometnimi organizacijami in bankami.

Slovenski partner je ponudil, da bo zgradil tovarno v dveh letih in to z enoletnim jamstvom. Rudis bo prav tako poskrbel za usposobitev delavcev v svojih tovarnah pa tudi na Švedskem. Predvidevajo, da bo nova tovarna zaposlila 250 delavcev in ustvarila 400 milijonov skupnega prihodka in 40 milijonov dinarjev ostanka dohodka ter tako prispevala k splošnemu napredku tega nerazvitega področja.

Branko Stančevski

Izobraževanje delegatov

Pridobljeno znanje — pomoč pri delu

Družbenopolitične organizacije vse bolj pogosto in odločno opozarjajo na nujnost in potrebnost organiziranega družbenopolitičnega izobraževanja delegatov in delegacij, brez česar si ni moč zamisliti resnično učinkovitega in uspešnega delovanja delegatskega in skupščinskega sistema na vseh ravneh. Da so ta stališča, ki jih ravno v teh dneh izpostavljajo tudi delavci v pripravah na 3. kongres samoupravljavcev, povsem na mestu, nam potrjuje tudi mariborski primer. V anketi po končanem seminarju, ki ga je Delavska univerza v Mariboru organizirala za delegate kulturne skupnosti, so prav vsi udeleženci seminarja izjavili, da jim bo pridobljeno znanje koristilo in da jim bo v pomoč pri delu v delegaciji za kulturo.

»V podjetju nam po izvolitvi niso nudili pravzaprav nobene pomoči,« je v anketi zapisal eden izmed delegatov, »bolj poredko pa nas tudi sprašujejo kaj in če sploh kaj delamo. Šele na seminarju sem dodobra spoznal, kaj in kako moramo delati,« je še dodal isti delegat.

V občini Maribor s 185 tisoč prebivalci in s preko 90 tisoč delavci v združenem delu deluje blizu 25 tisoč delegatov. V sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami je Center za družbenopolitično izobraževanje Delavske univerze v Mariboru v preteklosti posvečal največ pozornosti izobraževanju delegatov temeljnih delegacij, letos pa so organizirali tudi seminar za delegate kulturne skupnosti, saj je bilo ravno na tem področju mogoče najbolj čutiti potrebo po izobraževanju delegatov. Kakor je povedala predstojnica tega centra Jasna Dominko-Baloh, so na seminarje, ki so trajali 13 ur, povabili 1510 delegatov, od katerih se jih je udeležilo samo 313 ali nekaj več kot 20 odstotkov.

Med tistimi, ki se seminarja niso udeležili, je bilo presenetljivo veliko trgovcev in šolnikov, v manjšem številu pa so se seminarja udeležili tudi delegati iz krajevnih skupnosti. Največ delegatov pa je bilo iz proizvodnih organizacij.

Na seminarju je stekla beseda o vlogi kulture v življenju naroda, o načrtovanju kulturnega razvoja, o zakonodaji na področju kulture, o vzgoji in izobraževanju kadrov, o vlogi subjektivnih sil v oblikovanju in uresničevanju kulturne politike ter o oblikovanju kulturnih programov ter uveljavljanju svobodne menjave dela v okviru kulturne skupnosti.

Čeprav so domala vsi udeleženci bili zadovoljni s programom izobraževanja (le-ta se je zdel pomanjkljiv samo 7 odstotkom udeležencev), je vendarle večina udeležencev menila, da bi se morali še z marsičem seznaniti, da bi lahko resnično učinkovito opravljali svojo funkcijo. Predvsem bi po mnenju številnih udeležencev seminarja morali na takšnih seminarjih obnoviti znanje o delovanju celotnega delegatskega in skupščinskega sistema, saj delegati ravno zaradi premajhnega poznavanja celotnega sistema in odnosov v njem raje tiho obsedijo v svojih klopeh, namesto da bi ob pravem času in na pravem mestu jasno izrazili samoupravni interes in stališče iz svoje delegatske sredine.

Tomaž Kšela

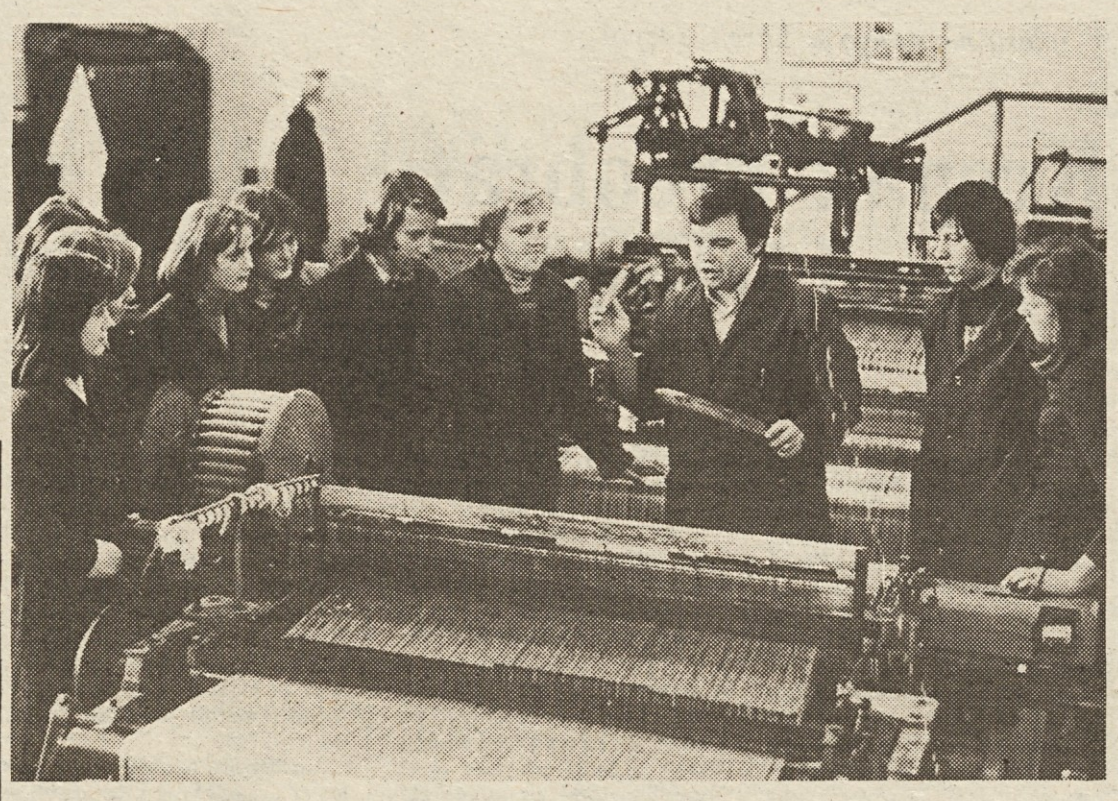

Razvoj posebnih izobraževalnih in raziskovalnih skupnosti

Povezave morajo biti prave

Kaj storiti, da bi pospešili nadaljnji razvoj posebnih izobraževalnih in raziskovalnih skupnosti, zlasti z vidika uresničevanja družbenoekonomskih in delegatskih odnosov, o tem so se pred dnevi pogovarjali sekretarji republiških odborov sindikatov dejavnosti z Dušanom Šinigojem, podpredsednikom izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije.

Prvo, na kar je ta posvet opozoril, je, da bi sindikati za svojo politično akcijo potrebovali točne in ažurne podatke o tem, koliko in katere organizacije združenega dela so vključene v posamezne posebne izobraževalne oziroma raziskovalne skupnosti in katere organizacije združenega dela še niso podpisale samoupravnih sporazumov o temeljih plana teh posebnih interesnih skupnosti. Kaže, da bodo takšni podatki v celoti na razpolago šele v maju. Že zdaj pa je mogoče reči, da v praksi ni dosledno izpeljano načelo, naj se vsaka organizacija združenega dela priključi po svojem pretežnem interesu vsaj v eno posebno izobraževalno oziroma raziskovalno skupnost; ker so se, na primer, posebne izobraževalne skupnosti oblikovale po logiki statističnega razvrščanja ozdov po panoški nomenklaturi, ozdi niso vstopali v to vzajemnost po logiki pretežnega interesa in dohodkovnih povezav. Opaziti je tudi, da so se mnogi ozdi opredeljevali za »svojo« posebno izobraževalno oziroma raziskovalno skupnost po logiki odločanja za tiste, kjer je prispevek najnižji. Pred majem, žal, tudi ne bomo mogli še preveriti, kako nam deluje sistem, v katerem vse organizacije združenega dela, tudi družbenih dejavnosti, prispevajo za izobraževanje lastnih kadrov in je prispevek nekaterih družbenih dejavnosti tudi zelo visok. Takšen sistem financiranja izobraževanja je terjal novo prerazdelitev sredstev, ki jih dajemo za izobraževanje. Seveda pa bo potrebno šele preučiti, ali je razmerje med enotno in diferencirano stopnjo (40:60) res najboljše.

Tovariš Šinigoj je posebej opozoril na to, da vpliv diferencirane prispevne stopnje, na primer, pri določanju šolske mreže s področja družbenih dejavnosti, še ni nikakor deloval, zato tudi so še lahko imeli na oblikovanje te mreže prevladujoč vpliv učitelji in pa občinske strukture. Zato tudi letos še nismo uspeli, na primer, vpisati le 400 učencev v šole naravoslovno-matematične usmeritve, pač pa kar 1000; nismo uspeli omejiti števila dislociranih oddelkov in jih imamo kar 55, po občinah smo ohranili stare šolske centre; naravoslovno-matematična usmeritev izobraževanja je ostala še znotraj pristojnosti republiške izobraževalne skupnosti, čeravno smo v zakonu zapisali, da ostanejo v tej pristojnosti le redkejši profili (to pa ni 1000 učencev!).

Podobni problemi so tudi na področju raziskovalnih skupnosti; tu bo očitno še težje napraviti korak od financiranja inštitucij do financiranja programov in doseči tudi to, da bodo v pristojnosti republiške skupnosti le programi nacionalnega pomena (kar pa ne pomeni fundamentalnega), ostali pa v pristojnosti posebnih raziskovalnih skupnosti.

Sindikati so tudi opozorili, da obrtnikov ne najdemo na seznamu tistih, ki bodo izvajali delovno prakso. Razprava je pokazala, da jim bo treba predvsem pomagati, da bi se ustrezno organizirali zaradi svojih kadrovskih in izobraževalnih interesov. Sicer pa je v zvezi z delovno prakso učencev usmerjenega izobraževanja nasploh razprava opozorila na probleme, ki jih bo vsekakor moral oceniti predvsem republiški strokovni svet. Če je namreč res, da bomo morali prodajalca po dveh ali treh letih izobraževanja še eno leto vključevati kot pripravnika, potem je res, da smo podaljšali šolanje, kar pa vsekakor ni bil naše namen.

Nekakšna rdeča nit celotne razprave pa je veljala opozorilom, da se morajo v posebnih izobraževalnih in raziskovalnih skupnostih uveljaviti predvsem vzajemni interesi uporabnikov kadra, bodisi ozdov gospodarstva ali družbenih dejavnosti; uporabniki svojih združenj sredstev za izobraževanje ali raziskovanje ne smejo jemati le kot nekakšno davščino, marveč kot vzajemno združena sredstva, ki jih morajo skupaj z izvajalci kar najbolj smotrno usmerjati in trošiti. To pa seveda pomeni, da morajo tudi sami razreševati, na primer, probleme smotrne šolske mreže, njihov glas pa je bil v dosedanjih razpravah še zelo šibak.

Govorili so tudi o delovanju delegatskega sistema. Na sindikatih opozarjajo, da nekatere analize kažejo na izredno počasnost trifaznega postopka pri sprejemanju odločitev. Na tak način naj bi sprejemali le temeljne odločitve. Delovanju delegatskega sistema pa doslej tudi ni bilo namenjenega dovolj strokovno raziskovalnega dela, kar seveda ni dobro.

S. G.

Akcija za hitrejše ustanavljanje vzajemnih knjižnic organizacij združenega dela

Vzajemna knjižnica

Ustanavljanju vzajemnih knjižnic in nadaljnjemu uveljavljanju dobre knjige v organizacijah združenega dela je bila namenjena posebna obravnava sveta za izobraževanje in kulturo RS ZSS na zadnji seji, ko so obravnavali tudi operativni program dela republiškega sveta na področju izobraževanja in kulture v letu 1981. V tem programu dela ima ustanavljanje vzajemnih knjižnic kar pomembno mesto.

O vzajemni knjižnici je bilo sicer že veliko povedanega, tudi v Delavski enotnosti smo že večkrat pisali o vzajemni knjižnici mariborskih organizacij združenega dela. Tokrat pa je tekla beseda predvsem o vprašanjih, ki se porajajo ob izidu knjižice »Vzajemna knjižnica«. Ta knjižica je resda šele v pripravi, obljubljajo pa, da bo natisnjena v najkrajšem času. Knjižica ima namen seznaniti vse, v kulturno akcijo vključene sindikalne in druge delavce, z eno izmed oblik bogatenja in vzajemnega organiziranja, oblikovanja in porabe knjižnih fondov. Izid knjižice hkrati pomeni tudi prvi širši korak pri ustanavljanju vzajemnih knjižnic združenega dela.

Že dolgo je tega, ko so Republiška konferenca socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in Zveza kulturnih organizacij Slovenije podpisali družbeni dogovor o kulturni akciji, ki naj bi prispevala k temu, da bi kulturne dobrine hitreje prodirale med delavce. Že v tem družbenem dogovoru je bila poudarjena posebna skrb za to, da z organiziranimi akcijami širimo knjigo med najširšo množico ljudi. V novejšem času poteka akcija »Družba in knjiga« s prav takšnim namenom. Pa tudi doslej oblikovan predlog delovnega načrta akcijskega odbora SZDL za knjigo, ki deluje pri svetu za kulturo predsedstva RK SZDL Slovenije, daje posebno mesto organizirani akciji za hitrejše ustanavljanje vzajemnih knjižnic, ki jim je seveda treba zagotoviti tudi stalno strokovno vodstvo.

Prva vzajemna knjižnica je nastala v Sloveniji na pobudo mariborskih organizatorjev kulturnega življenja ob sodelovanju Občinskega sveta Zveze sindikatov Maribor in strokovnih delavcev matične knjižnice ter Kulturne skupnosti Maribor.

Vzajemna knjižnica organizacij združenega dela predstavlja most med delavci v organizacijah združenega dela in javno splošno izobraževalno knjižnico. Zasnovana je kot enota splošnoizobraževalne knjižnice z več izposojevališči in se tako vključuje v že obstoječo knjižnično mrežo. Dosedanje mariborske izkušnje kažejo, da se je taka oblika vzajemnega oblikovanja knjižnega fonda in posredovanja knjige v praksi potrdila kot zelo uspešna in v okoljih, kjer so njeno zamisel sprejeli, tudi nepogrešljiva. Delavcem omogoča, da s sofinanciranjem nabave knjig tudi vplivajo na njihov izbor, poleg tega pa vzajemna knjižnica zagotavlja izposojo knjig, ne da bi delavci izgubljali dragoceni čas. Izposoja je namreč mogoča ob prihodu ali ob odhodu z dela, med odmorom.

— Akcija »Vzajemna knjižnica« bo v ospredje postavila vprašanje mesta in vloge tovrstnih kulturnih ustanov v združenem delu v vseh tistih občinah, v katerih doslej še niso dovolj vsestransko in resno razmislili o produktivni zvezi med knjigo, življenjem in ustvarjanjem, je med drugim zapisal Franc Šali v uvodu omenjene knjižice.

Takšnih občin pa ni malo. Takšnih namreč, kjer so knjižnice bolj praktcistično obravnavale bralca in niso računale z različno prebujenostjo interesa za knjigo.

— Govorim o tisti podjetnosti, ki ji v političnem jeziku pravimo politična akcija ali mobilizacija vseh socialističnih sil za skupno stvar, o pobudi družbenopolitičnih organizacij, še posebej sindikatov, pomembnih nosilcev kulturne politike v združenem delu, ki lahko s svojimi odločitvami bistveno vplivajo na urejanje kulturnih razmer v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih, občini in širši družbeni skupnosti, o pobudi zveze komunistov, ki ne bi smela zatajiti nikjer in nikdar, in bi morala globlje osmišljati prizadevanja delovnih ljudi ne le idejno in teoretično, ampak tudi praktično, piše tovariš Šali.

Sindikati so se za tako široko politično akcijo vsekakor že odločili, kar potrjuje tudi priprava izdaje knjižice o »Vzajemni knjižnici«. Ne pristajajo pa na nekakšno kampanjsko ustanavljanje vzajemnih knjižnic, kot tudi ne na improvizirane rešitve, ki bi nastale zaradi preskromno vzajemno združenih sredstev, pomanjkanja strokovnega kadra ali prostorov. Akcijo je treba najprej popularizirati in za to predvsem izkoristiti vse oblike izobraževanja organizatorjev kulturnega življenja. Seveda pa imamo občine, v katerih je položaj toliko zrel, da bi v njih že lahko ustanovili vzajemne knjižnice. Tem občinam bi zato veljalo v začetku posvetiti največ pozornosti. Seveda pa v nobenem primeru ustanavljanje vzajemnih knjižnic, poudarjajo sindikati, ne pomeni zmanjšanja skrbi za nadaljnji razvoj že obstoječih knjižnic in njihovih akcij za širjenje dobre knjige, kot so tudi bibliobusi in potujoči knjižni kovčki.

Darinka Legat-Čož

Jezikovno razsodišče **(18.)**

Ali čitamo ali beremo?

»Moja hčerka hodi v prvi razred. Uči se brati po Prvem berilu, ki ga je 1980 izdala Državna založba Slovenije. Tam na strani 18 piše: OČE, MATI, ANA IN TINČE ČITAJO. ČITAJO NOVICE. CENE NE ČITA, na strani 92 pa: Punčka moja, šola res ni šala. Treba je pisati, brati, znati mnogo znati... A ko Nini nauči se brati, pravljice ti bo kot njej zdaj mama vsak dan brala. Punčka moja, prav vse knjige, ki ima jih ati, ti bo Ninika vsak dan prebrala, le da nauči poprej se sama brati. — Vprašujem, kaj je prav, brati ali čitati. Mislim, da oboje le ni prav.«

Pismo P. P. iz Ljubljane naj še toliko dopolnimo, da je odlomek s strani 92 vzet iz pesmi Miha Klinarja (Nini svoji punčki), besedilo s strani 18 pa je sestavljeno nalašč za vajo v branju velike črke Č.

Glagol **čitati** je danes že tako malo v rabi, da gotovo ni primeren za prve strani Prvega berila, zato otroke in starše samo bega in poraja celo nesmiselne stavke, kakor ga lahko najdete v eni od kriminalk: »Samo tole prečitaj, preberi in podpiši priznanje, pa bo!«

Z izrazom **čitati** so začeli v prejšnjem stoletju (v dobi **čitalnic** in **čitateljev**) spodrivati domačo slovensko besedo **brati.** V besedah **čitanka** in **čtivo** se je izraz ohranil še do druge svetovne vojne, zdaj pa je v rabi le še v stalnih zvezah **čitalna** glava (pri računalnikih), **načitan** človek, **odčitati** števec.

Danes spet povsem prevladuje izraz **brati** s svojo družino: zelo **brana** knjiga, prvo **berilo, odbiralnik** podatkov, **izbor** črk, **bralna** stran, **bralnica,** težko **berljiv** rokopis ...

Razsodišče vabi posameznike, društva, organizacije in vse druge, ki jim ni vseeno, kako Slovenci govorimo in pišemo, naj predloge in pobude za boljše jezikovno izražanje pošiljajo na naslov:

Sekcija za slovenščino v javnosti, Jezikovno razsodišče, RK SZDL Slovenije, 61000 Ljubljana, Komenskega 7.

Dober slovenski jezik naj bo naša skupna skrb!

Ob koncu sezone hoje in teka na smučeh

Močnejši utrip sodobne rekreacije

Požrtvovalni organizatorji vsako nedeljo poskrbeli za kako prireditev

Toplo pomladansko vreme je na hitro zaključilo sezono hoje in teka na smučeh, sezono, v kateri so zaradi številnih dni s snegom prav tekači prišli na svoj račun. Snežna odeja po vsej Sloveniji — to je bil prvi pogoj za doslej najbolj uspešno sezono hoje in teka na smučeh pri nas.

Vendar moram priznati, da velja povedano predvsem za športno rekreacijo in manj za tekmovalni šport.

Pomudimo se najprej pri rekreaciji na tekaških smučeh! To zimo so bili potolčeni vsi rekordi v udeležbi na množičnih prireditvah. Tovarna smuči Elan je za jugoslovansko tržišče izdelala okrog 30.000 parov tekaških in sprehajalnih smuči, od tega 70 odstotkov za Slovenijo. Toda ob mnogih, na prvi pogled prav dobro ali celo odlično organiziranih množičnih pohodih, je bilo opaziti tudi precej napak in pomanjkljivosti, tako da je treba spregovoriti tudi o njih.

Najprej o tekmovalcih. Na prireditvah, ki so namenjene predvsem ljubiteljem rekreacije, so nastopali tudi izurjeni tekmovalci. Mnogi med njimi celo z izmišljenim imenom. zato da bi za svojo vitrino tekmovalnih priznanj dobili novo kolajno, pokal ali celo praktično darilo.

O rekreativcih. Večina je dobro pripravljenih; spoznanje, da hudi napori boljškodujejo kot koristijo, če nisi nanje pripravljen, je čedalje močnejše. Za večino je udeležba na pohodih zato del rednega rekreativnega procesa treniranja. Toda — med njimi je precej takih, ki jim je do tekmovalnega uspeha za vsako ceno, zato goljufajo na startih, vstopajo v kolono kar na progi, sekajo ali krajšajo progo in ne dajejo prednosti boljšim od sebe, se jim ne umikajo.

O organizatorjih. Vsem po vrsti je treba dati priznanje, da s prostovoljnim amaterskim delom pripravljajo armadi tekačev vsako nedeljo kako prireditev; očitno čutijo utrip sodobne rekreacije. Vendar pri tem pozabljajo, da velika udeležba prinaša sama po sebi hude težave. Proga mora biti boljša, startni prostor večji, varnostni ukrepi temeljitejši, oskrbovalna služba močnejša. Zaradi popolnoma nepotrebnega tekmovanja med organizatorji glede udeležbe so sprejemali prijave še neposredno pred startom. Pa so tu nerešljive težave z rezultati, gneča na progi in startu; ni čaja, ni okrepčila. Posebej so bili pri tem prizadeti slabše pripravljeni in starejši, ki tečejo počasi in so okrepčila najbolj potrebni. Plačali so startnino, pa zanjo niso dobili obljubljenega.

In še tekmovalni del teka na smučeh!

Po besedah predsednika odbora za teke in zveznega selektorja Jožeta Setnikarja, pretekla sezona, razen uspehov nekaterih posameznikov, ni prinesla posebnega napredka. Med boljšimi bi lahko našteli Mlakarjevo, Keršinarja, Klemenčiča — drugega pa že skoraj ne. Tu in tam se je izkazal Čarman. Pri članih je napredek veliko manjši, kot smo pričakovali. Vzroke za to bo treba poiskati v zadnjih dveh sezonah pred zimskimi olimpijskimi igrami v Sarajevu pa delo zastaviti tako, da bodo tisti, ki so pripravljeni in hkrati tudi sposobni, res polno trenirali in se dostojno pripravili do Sarajeva.

Glede materialne plati letošnje sezone je treba reči, da je stabilizacija prizadela tudi teke, toda za zastavljene skupne priprave je bil denar in so jih tudi uresničili.

Novo vzdušje, ki veje po Sloveniji in večja naklonjenost smučarskemu teku za zdaj še ne prinašata neposredne koristi tekmovalnemu teku na smučeh. Tudi ni pričakovati, da bi se to poznalo že do Sarajeva. Vendar bo sprememba v mentaliteti zagotovo prinesla rezultate v naslednjih desetih, petnajstih letih. Tekači bodo postali številnejši, vrh bo močnejši in izbira večja.

Pohvaliti je treba pionirje, ki so na neuradnem svetovnem prvenstvu dosegli izjemne rezultate, saj so bili v vseh kategorijah po štirje v prvi deseterici. Toda to so premladi tekmovalci, da bi nanje že lahko računali v Sarajevu.

Smučarski teki tudi ne morejo napredovati ob enem samem poklicnem trenerju. Pogovarjajo se z enim od češkoslovaških trenerjev, ki naj bi prevzel vodstvo dela naših trenerjev. Poleg tega pa bi morali imeti vsaj še dva poklicna trenerja, da bi lahko strokovno delo dalo tudi boljše rezultate. Dosedanji trener Pavliha bo prevzel novo dolžnost.

Tako je torej s smučarskimi teki z obeh plati, s športne in z rekreativne. Mimo je čas, ko so se tekači šalili: »Tekaška je garaška« ali pa so jih drugi zbadali češ: »Oče je imel deset sinov. Devet je bilo pametnih, eden je pa tekel!« Danes je smučarski tek po svetu in tudi že pri nas cenjen kot ena najbolj zdravih in zato pomembnih športnih zvrsti.

S. V.

Podjetniška miselnost hromi ustanavljanje počitniških skupnosti

Po podatkih zavoda za statistiko SRS imajo delovne organizacije v svojih počitniških domovih blizu 28 tisoč ležišč. Glede na potrebe oziroma glede na povpraševanje po možnostih za ceneno dopustovanje je to vsekakor malo. Zares malo, saj eno samo ležišče za več deset delavcev pomeni v vsakem primeru, tudi ob boljši izkoriščenosti zmogljivosti, precej skromne možnosti. Delavci namreč odhajajo na redni letni dopust v krogu svoje družine, kar z drugimi besedami pomeni, da se le malokdo lahko zadovolji z enim samim ležiščem.

Kljub prizadevanjem sindikatov, da bi omogočili počitnice čim večjemu številu ljudi, so naše počitniške zmogljivosti take, kot so bile pred leti. Premajhne. Zato lahko tudi za letošnje poletje z gotovostjo računamo, da za mnoge ne bo prostora v naših počitniških domovih. Pravzaprav škoda, saj bi bila to za mnoge delovne ljudi in njihove svojce edina možnost. Seveda bodo letošnje cene v primerjavi z lanskimi tudi v delavskih počitniških domovih nekoliko večje, vendar bodo ob premišljenem regresiranju za mnoge še vedno dostopne.

Sicer pa bi lahko bile cene v počitniških postojankah nekoliko manjše, če zmogljivosti počitniških domov v večini primerov ne bi bile tako zelo slabo izkoriščene. Mnogi domovi so namreč zasedeni do zadnjega kotička le v dveh glavnih poletnih mesecih, pred in po tem pa žalostno samevajo in le povečujejo stroške vzdrževanja in oskrbnih dnevov.

Seveda ob skrbi za delovnega človeka, za njegovo zdravje, razpoloženje in delovne sposobnosti ne bi imelo pravega smisla trmasto vztrajati na ekonomski računici. Vendar ne moremo mimo tega, da je naša razdrobljena počitniška dejavnost kljub vsemu zelo draga. Naše počitniške postojanke so namreč v večini primerov zelo majhne, ekonomsko in drugače nepovezane in vrhu vsega, kot smo že zapisali, tudi zelo slabo izkoriščene.

Izven glavne turistične sezone gre pri nas le redkokdo na počitnice. Čim ni več zares vročega poletnega sonca in prijetne vode za plavanje, je v naših počitniških domovih, kjer je poskrbljeno izključno za najnujnejše, zares dolgčas. Ta pa nam ne bi smel kvariti počitnic, saj radi in vse bolj pogosto poudarjamo, da so aktivne počitnice precej več vredne od pasivnih. Torej ni čudno, da se ljudje otepajo dopusta v pred in posezonskem času. Počitnice ob morju ali kje drugje izven domačega kraja so postale namreč v vsakem primeru precej drage. Zato je razmišljanje ljudi še toliko bolj utemeljeno. Če že globoko sežeš v žep, moraš za to tudi nekaj dobiti. Najmanj pa sonce in toplo morje.

Razlogov, da je vzdrževanje naših počitniških postojank zelo drago, kar seveda ni videti iz cen dnevne oskrbe, torej ni malo. Velika večina razlogov je starejšega datuma, zato jih dobro poznamo, pa kljub vsemu, vsaj v mnogih primerih, vztrajamo pri starem. Zato ni čudno, da sindikati že več let spodbujajo ustanavljanje počitniških skupnosti, prek katerih bi z združenimi močmi lahko učinkoviteje poskrbeli za letni oddih naših delavcev. Pa tudi cenejše bi bile počitnice!

Izkušnje naših maloštevilnih počitniških skupnosti najbolje potrjuje praksa. Na kratko bi lahko dejali: zelo spodbudna! Sicer pa je vsaka pot, še posebno, če se je potrebno spopasti z dolgoletno prakso oziroma podjetniškim načinom razmišljanja, ki je prav na tem področju v številnih primerih še vedno glavna cokla razvoja, dolgotrajna in naporna. Žal, saj vemo, na čigav račun.

A. Ulaga

Delovni kolektiv Rudnika lignita Velenje in odgovorni za družbeni standard v tej delovni organizaciji so poskrbeli za klubsko življenje mladih rudarjev v samskih domovih. Najprej je bilo na sporedu šahovsko tekmovanje, sedaj pa pripravljajo še srečanja v namiznem tenisu in kegljanju. Kasneje bodo tekmovanja v malem nogometu in streljanju z zračno puško. Poleg tega načrtujejo organizatorji klubskega življenja v rudniku tudi več kulturnih prireditev. Tekst in fotografija: L. Ojstršek.

Temeljni priročnik o telesni vzgoji, športu in rekreaciji

Leta 1977 je Mladinska knjiga izdala knjigo prof. Draga Ulage Telesna vzgoja-šport-rekreacija. Za naše razmere kar solidna naklada (3000) je v poldrugem letu pošla, zato se je založba odločila, da knjigo ponatisne, avtor pa se je potrudil in jo je dopolnil, saj je za minulo štiriletno obdobje značilno, da se je med Slovenci povečalo zanimanje za športne aktivnosti v naravi, zlasti za lahkotni tek, hojo in tek na smučeh, za športe na vodi in planinstvo. Vse več je med nami takih, ki si prizadevajo, da bi bili športno dejavni v vseh letnih časih. Najboljšo rešitev vidijo v redni vadbi po trikrat na teden, ki je tako urejena, da nudi razen potrebnega razvedrila tudi mnogostransko fiziološko učinkovanje na organizem. Zato je avtor dodal poglavja, ki poudarjajo pomen aerobne vadbe, novo je poglavje o teku na smučeh, dalje o pripravi na visokogorsko turo, o tenisu in o programu, ki ga zagovarja Morehouse. Z vsem tem je priročnik dopolnjen, posodobljen, odpravljene pa so tudi številne tiskovne napake, ki so v prvi izdaji motile.

Profesor Drago Ulaga ne piše samo o svojih izkušnjah v dolgoletnem strokovnem delu na področju telesne vzgoje, športa in rekreacije. V številnih poglavjih daje besedo (citira) mnogim avtorjem, ki vedo več od njega, denimo Hollmannu, Cooperju, Astrandu in drugim, skratka kardiologom, ortopedom, internistom, psihologom, kineziologom, saj je šport interdisciplinarno področje in ga en sam avtor ne more obvladati.

Celotno delo je napisano preprosto, ker ni namenjeno le strokovnim krogom. Knjiga bo zlahka razumljiva vsakomur. Kjer avtor mora uporabiti tujko, jo razloži, razen tega pa je kot zadnje poglavje dodan slovarček tujk in strokovnih terminov.

Za osveščanje Slovencev je knjiga prof. D. Ulage (kot vse njegovo dosedanje delo) izrednega pomena. Geslo »šport za vse« se čedalje bolj uveljavlja — zato je lična in bogato ilustrirana, novost na slovenski knjižni polici zagotovo lep dar starim in mladim, mogoče za zmago na sindikalnih tekmah.

S. U.

Občinsko sindikalno prvenstvo Idrije v veleslalomu in smučarskih tekih

Na startu 19 osnovnih organizacij

Ob zaključku smučarske sezone sta komisija za športno rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu Idrija in smučarski klub »Rudar« Idrija organizirala na smučarskih terenih Vojskega občinsko sindikalno tekmovanje v veleslalomu in tekih.

Na tekmovanju je sodelovalo 150 tekmovalcev in tekmovalk iz 19 osnovnih organizacij sindikata občine Idrija.

REZULTATI: veleslalom, ženske A skupina: 1. Angelca Vončina (KOLEKTOR) 37,87, 2. Majda Jereb (Čipka) 39,24, 3. Marta Gorenc (Inšpektorat) 39,94; **D skupina:** 1. Marta Jordan (Zdravst. dom) 39,49, 2. Darja Moravec (KOLFKTOR) 46,68, 3. Marija Rupnik (Promet) 47,02; **C skupina:** 1. Ana Logar (ZIDGRAD) 40,98, 2. Vanja Leskovec (Mercator) 42,46, 3. Jerica Kašca (Zdravst. dom) 44,67;

Moški A skupina: 1. Stanko Grošelj (Gozdarstvo) 31,84, 2. Miloš Nagode (Promet) 33,14, 3. Cveto Hvala (IMP) 33,74; **B skupina:** 1. Boris Troha (OŠ Idrija) 33,08, 2. Milan Miklavčič (IMP) 33,26, 3. Franci Likar (Gozdarstvo) 33,78; **C skupina:** 1. Ivan Poljanšek (Inšpektorat) 34,70, 2. Zlatko Gorjup (Mercator) 36,12, 3. Jože Rupnik (Iskra) 36,37; **D skupina:** 1. Rudi Likar (ZIDGRAD) 36,19, 2. Davorin Mrak (RŽS) 37,02, 3. Marjan Čar (RŽS) 37,49;

Teki — moški:

A skupina: 1. Maks Kuštrin (Gostol) 13:06,39; **B skupina:** 1. Boris Likar (RŽS) 12:32,59, 2. Franci Jereb (Zdravst. dom) 22:56,40, **C skupina:** 1. Slavko Svetličič (Zrdavst. dom) 13:12,60, 2. Emil Jereb (IMP) 13:16,95, 3. Roman Žakelj (Zdravst. dom) 18:20,66; **D skupina:** 1. Andrej Erjavec (KOLEKTOR) 13:03,65, 2. Ludvik Poženel (Gozdarstvo) 13:22,16, 3. Karel Rupnik (Gozdarstvo) 14:17,05;

Ženske B skupina: 1. Anica Mažgon (Zdravst. dom) 17:00,00;

VELESLALOM ekipno: ženske: 1. Zdravstveni dom Idrija 84,16, 2. KOLEKTOR Idrija 84,55, 3. Psihiatrična bolnišnica Idrija 96,19. **Moški:** 1. Gozdarstvo Idrija 104,24, 2. IMP — TIO Idrija 104,83, 3. ZIDGRAD Idrija 107,23.

TEKI ekipno: 1. Zdravstveni dom Idrija 52:68,00.

Silvo Kovač

Prvenstvo Gorenja v krosu za leto 1981

Ob Paki in tovarniških zelenicah

V tovarni gospodinjske opreme Gorenje v Velenju že več let zapored prirejajo prvenstvo v spomladanskem krosu. Takšno tekmovanje je bilo tudi letos, ko se je bilo po dolgi zimi kar prijetno napotiti v naravo. Organizatorji so pripravili 600 m dolgo progo ob Paki in med tovarniškimi zgradbami. Na startu se je zbralo kar sto tekmovalk in tekmovalcev!

Moški so se za najboljša mesta potegovali v treh, ženske pa v dveh konkurencah. Tisti, ki so pozimi smučali, tekli na smučeh ali pa že začeli s kolesarjenjem, so bili med najboljšimi. Velja pa opozoriti, da je med udeleženci bilo veliko takšnih, ki so se s teki že ukvarjali, sedaj pa so znova začeli s tekmovanji. Seveda, tokrat so bile proge krajše, vendar so mnogi izrazili željo, da bi takšne teke še prirejali.

Značilna je bila tudi dobra udeležba žensk. Tokratna tekma je pomenila izbor za udeležbo na drugih tekmovanjih, zlasti še za udeležbo na XIX. taborniškem teku in X. spominskem teku NOB, ki bo 19. aprila na Gradišču nad Muto.

Rezultati: kategorija A: 1. Konečnik (Hl. tehn.), 2. Ciglar (Pralna tehnika), 3. Zorko (Hlad. tehn.); kategorija B: 1. Kac, 2. Oder (obe Galvanika), 3. Uranko (Plastika); ekipno: 1. Pralna tehnika 46 točk, 2. Galvanika 43, 3. Hladilna tehnika 38, 4. Štedilniki 21.

Moški: kategorija A: 1. Centrih (Pralna tehnika), 2. Završnik (Galv.), 3. Gros (Orodjarna), 4. Lah (Plastika) itd; kategorija B: 1. Žagavec (Kontrola), 2. Zorko (Vzdrževanje), 3. Fele (Hlad. tehn.), 4. Zajc (Galv.); kategorija C: 1. Sterkuš (Orodjarna), 3. Žlender (SOP), 4. Kovačevič (Štedilniki); ekipno moški: 1. Orodjarna 60 točk.

Hinko Jerčič

Ob 40-letnici vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti

Za slogo in enotnost zasužnjenih narodov Jugoslavije

Napad na Jugoslavijo in vojaški poraz pravzaprav nista presenetila komunistične partije, ki se je zavedala, da je napad neizbežen, zato je bilo tudi njeno delovanje že pred njim usmerjeno v obrambo domovine. Komunistična partija Jugoslavije in Komunistična partija Slovenije sta v teh usodnih dneh pred štiridesetimi leti izdali vrsto proglasov, v katerih se izrekata proti kapitulaciji, proti sklenitvi pakta s silami osi, v njih sta izražala zahteve po zvezi s Sovjetsko zvezo in nasploh zahtevala od vlade, da organizira obrambo domovine ter postavi pred sodišče agente pete kolone. Tudi napad in dogodki, ki so mu sledili, kot na primer razglasitev Neodvisne države Hrvaške 10. aprila 1941, niso omajali delovanja komunistov pri obrambi domovine. Prav na ta dan se je v Zagrebu sestal politbiro CK KPJ in oblikoval Vojni komite KPJ. Na seji so sklenili, da bo partija nadaljevala z odporom proti napadalcem, v primeru poraza, ki je bil neizbežen, pa bo prevzela organizacijo oboroženega odpora. Slovenski komunisti so od vsega začetka organizirano stopali v akcije za obrambo, vojski so ponudili sodelovanje, organizirali so prostovoljce itd. Konec aprila 1941 je CK KPS izdal proglas, ki je bil v bistvu proglas Protiimperialistične fronte, kot se je OF sprva imenovala, ki je bil naslovljen na slovenski narod, na vojake, podoficirje in oficirje okupacijskih armad, ki so zasedle in razkosale slovensko ozemlje.

Objavljamo del tega proglasa, ki so ga pripravili Tone Tomšič, Boris Kidrič in Miha Marinko. Osnutek, ki je bil napisan z nevidnim črnilom na papirnati vrečki, sta odobrila Josip Broz Tito in Edvard Kardelj. Proglas je objavljen v prvi knjigi Dokumenti ljudske revolucije v Sloveniji.

Slovenskemu narodu! Vojaki, podoficirji in oficirji nemške, italijanske in madžarske okupacijske armade!

»Slovenci smo z ostalimi narodi Jugoslavije vred doživeli najhujšo nesrečo, ki lahko zadene narod. Slovenski narod je prišel pod oblast treh imperializmov. Zasužnjen je in razkosan kakor še nikoli v zgodovini. Tisoči aretiranih Slovencev, pretepanje in mučenje, preganjanje slovenskih ljudi, odpuščanje iz služb, zaprte tovarne, brezobzirne rekvizicije, ropanje narodnega premoženja, oderuške zamenjave denarja za marke in lire, naraščajoče splošno pomanjkanje življenjskih potrebščin, začetek brezobzirnega in barbarskega raznarodovanja slovenskega naroda — to so samo prvi začetki divjanja imperialističnih barbarov nad slovenskim narodom.

Zgodilo se je to, pred čemer smo komunisti že dolgo svarili. Na našo zemljo je stopila tujčeva imperialistična peta, ki so ji utrli pot protiljudski režimi s svojo protiljudsko in hkrati protinacionalno politiko.

Leta in leta so protiljudski režimi gazili enodušno zahtevo delovnih množic Jugoslavije, da se sklene pogodba o vzajemni pomoči s Sovjetsko zvezo. Ta politika bi bila edina lahko zajamčila narodom Jugoslavije mir in neodvisnost ter jih obvarovala tako pred osvajalskim napadom osi kakor pred vojnimi nakanami angleških imperialistov.

Leta in leta so protiljudski režimi izvajali politiko brezobzirnega in krvavega nasilja nad delovnim ljudstvom, zatirali celo vrsto narodov in narodnih manjšin, hkrati pa so tujim plačanim agentom odpirali vrata v armado in državni aparat. Jasno je, da je taka politika v prvi vrsti slabila obrambno moč države, da je taka politika prvi in glavni krivec poraza jugoslovanske armade.

Zvesta izdajalski tradiciji hrvaškega plemstva je hrvaška kapitalistična gospoda odprla vrata tujim osvajalcem in s tem narodom Jugoslavije zasadila nož v hrbet. Kakor že tolikokrat v zgodovini, je hrvaška gospoda za to svoje izdajalstvo dobila od imperialistov za nagrado tisto, kar so drugi narodi Jugoslavije dobili za kazen. Pod goljufivo krinko neodvisnosti ni hrvaški narod nič manj zasužnjen in razkosan kakor ostali narodi Jugoslavije.

Poleg beograjske čaršije in poleg izdajalske hrvaške gospode nosi največjo odgovornost za narodno nesrečo, ki je doletela narode Jugoslavije, slovenska kapitalistična gospoda. Ta gospoda je z vodstvom slovenskih klerikalcev na čelu leta in leta sodelovala pri pogubni protiljudski in protinarodni politiki. Slovenska klerikalna gospoda je s strupenim sovraštvom stala na čelu vse protisovjetske gonje in storila vse, da bi onemogočila tesnejše zbližanje med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Ta gospoda je sodelovala pri nesrečnem pristopu k trojnemu paktu in končno pritisnila svoj pečat tudi izdajalskemu »Narodnemu svetu«. Prav tako je tudi JNS — gospoda in druga »napredna« gospoda iz vrst SDS, socialnih demokratov in radikalov s svojo anglofilsko vojnohujskaško in Sovjetski zvezi sovražno politiko vodila slovenski narod in druge narode v nesrečo, ki jo je zdaj dohitela. V »Narodnem svetu« je vsa ta gospoda z banom Natlačenom na čelu nadaljevala svoje kapitulantsko in izdajalsko delo. Danes pa se ista gospoda z banom Natlačenom na čelu za judeževe groše vdinja italijanskim okupatorjem, da bi pod krinko lažnive fašistične »avtonomije« laže obdržala v sužnosti slovenski narod.

Slovenski narod!

Edina stranka, ki je že pred leti opozarjala na nemško nevarnost in organizirala slovenske prostovoljske čete za boj proti nemškemu in italijanskemu imperializmu v Španiji, ki se je najodločneje borila proti kapitulantski politiki Stojadinovićeve in Cvetkovićeve vlade, vodila žilav boj proti hitlerjevski propagandi v Sloveniji in edina opozarjala, da je samo v tesni zvezi s Sovjetsko zvezo mogoče rešiti mir in neodvisnost narodov Jugoslavije — ta edina stranka je bila Komunistična partija Jugoslavije.

In ko je za ljudstvo tako nesrečna politika jugoslovanske buržoazije potegnila Jugoslavijo v imperialistično vojno, je Komunistična partija odločno dvignila zastavo obrambe neodvisnosti narodov Jugoslavije. Na desettisoče komunistov se je borilo v armadi za našo neodvisnost in na poziv komunistov so se zbrali desettisoči prostovoljcev, pripravljeni braniti vsako ped naše zemlje. Zato se danes tisoči in desettisoči poštenih svobodoljubnih borcev zbirajo okrog zastave KPJ v boju za osvobojenje zasužnjenih narodov Jugoslavije. Hrvaška in slovenska hlapčevska gospoda še danes pomagata tujim osvajalcem hujskati in ustvarjati razdor med Srbi, Hrvati in Slovenci. Srbski narod, proti kateremu zlasti hujska hrvaška, pa tudi slovenska gospoda, nima nič skupnega z izkoriščanjem narodov Jugoslavije, ki ga je več kot dvajset let vršila velesrbska gospoda, pri čemer je ta gospoda ves čas uživala močno podporo hrvaške in slovenske gospode. Prav srbski narod je v sedanji borbi za svojo in našo svobodo in neodvisnost pokazal divno junaštvo in požrtvovalnost, ki ga zgodovina ne bo pozabila. Prav tako pa hrvaško delovno ljudstvo nima nič skupnega z izdajstvom hrvaške gospode in z grozodejstvi hrvaških ustašev nad Srbi in Slovenci...

Slovensko ljudstvo!

Da bi bila naša borba uspešnejša, se mora združiti vse slovensko ljudstvo v skupno fronto proti imperialističnim okupatorjem in zatiralcem. V to skupno osvobodilno borbo poziva KPS tudi vse primorske in koroške Slovence, ki že dvajset let ječe pod jarmom tujih imperialistov. KPS poziva vse delovno ljudstvo, vse politične skupine in vse domoljubne posameznike, ki so proti narodnemu zatiranju, vse zavedne Slovence in vse pripadnike narodnih manjšin na ozemlju Slovenije, ki jih tudi teži izkoriščanje in barbarstvo imperialističnih okupatorjev, v skupen boj za naslednje zahteve:

1. proti razkosanju in zasužnjanju Slovenije, za osvobojenje, neodvisnost in združenje slovenskega naroda;
2. za slogo in enotnost zasužnjenih narodov Jugoslavije in vseh balkanskih narodo, za bratsko skupnost svobodnih in enakopravnih narodov;
3. proti imperialistični vojni, za mir brez aneksij in kontribucij na temelju pravice slehernega naroda na samoodločbo, vključivši pravico do odcepitve in združitve z drugimi narodi;
4. proti gospodarskemu uničenju slovenskega življa, proti draginji in pomanjkanju, proti rekvizicijam, proti krivični zamenjavi denarja, proti uničenju domače industrije in obrti;
5. proti terorju in preganjanju, proti izrednim okupacijskim ukrepom, proti raznarodovanju, razseljevanju slovenskega naroda in koloniziranju tujcev, proti kulturnemu zatiranju, proti odpuščanju slovenskega uradništva in nameščenstva, proti potujčevanju in proti zapostavljanju slovenskega jezika.

Kronološki pregled

7. april 1941

S pooblastilom CK KPS sta Boris Kidrič in dr. Aleš Bebler obiskala komandanta dravske divizijske oblasti in mu v imenu centralnega komiteja ponudila sodelovanje partije pri obrambi domovine. Centralni komite KPS je začel z organizacijo prostovoljske akcije za obrambo domovine. Ob soglasnosti vojaških oblasti je že zvečer istega dne krenil prvi transport prostovoljcev z vlakom v Novo mesto. Vojaško poveljstvo jih je nastanilo v garniziji, ni pa jim izročilo uniform in orožja. V novem mestu so prostovoljci demonstrirali za izpust komunistov iz ječe.

7. april 1950

Po ukazu Prezidija ljudske skupščine je bila 7. in 11. aprila izvršena prva reorganizacija zvezne državne uprave. S to reorganizacijo in tudi z naslednjimi, ki so bile izvedene v letu 1951 in 1952, je bil znatno zmanjšan državno upravni aparat. Mnogi posli so bili preneseni iz zvezne na republiške in iz republiških na lokalne organe oblasti. To je bil prvi ukrep za demokratizacijo, decentralizacijo in debirokratizacijo, ki je bil nujen v procesu zaviranja birokratskih teženj.

7. april 1963

Zvezna ljudska skupščina je sprejela Ustavo Socialistične federativne republike Jugoslavije. Ta ustava je pomenila uveljavitev vseh pozitivnih izkušenj dotedanjega razvoja socialistične demokracije, izkušenj komunalnega sistema, delavskega upravljanja, družbenega upravljanja. V ustavi je bila odpravljena dvotirnost med delavskim samoupravljanjem in družbenim upravljanjem. S tem je bilo poudarjeno načelo svobodnega združevanja dela in samoupravljanja delovnih ljudi v proizvodnji in delitvi družbenega proizvoda. Glede na izkušnje in rezultate krajevnih odborov in na načelih, na katerih so organizirane v mestih krajevne skupnosti, je ustava omogočila neposredno upravljanje delovnih ljudi v krajevnih skupnostih kot najmanjših osnovnih družbenopolitičnih skupnostih. Spremenjena je bila tudi sestava skupščinskega sistema.

8. april 1945

V Prekmurje je prispela delegacija SNOS, ki jo je vodil dr. Jože Rus, podpredsednik AVNOJ, katere osnovni namen je bil politično in vojaško povezati Prekmurje z drugimi pokrajinami v Sloveniji ter zgraditi sistem politične oblasti z ustanavljanjem odborov OF in narodnoosvobodilnih odborov.

9. april 1963

Ljudska skupščina LR Slovenije je sprejela Ustavo socialistične republike Slovenije.

10. april 1941

Na seji vodstva KPJ v Zagrebu je bil formiran vojni komite na čelu z generalnim sekretarjem Titom. KPJ je zavzela stališče, da bo ne glede na razsulo jugoslovanske vojske in ne glede na proglasitev Neodvisne države Hrvatske (istega dne) nadaljevala boj proti okupatorjem.

11. april 1920

V Ljubljani je bil prvi zbor (kongres) Delavske socialistične stranke za Slovenijo, na katerem je bil sprejet sklep o takojšnji združitvi s Socialistično delavsko stranko Jugoslavije (komunistov) in sprejetju statuta te stranke. S tem je bila v bistvu ustanovljena Komunistična stranka za Slovenijo. Istega dne so se v Mariboru zbrali zastopniki socialističnih organizacij celjskega, ptujskega, mariborskega območja ter Mežiške doline; na tem zboru so prevladovali levi, radikalnejši pogledi, izražena pa je bila tudi težnja po združitvi s SDSJ (k). Dva dni kasneje, 13. aprila, so se odposlanci DSSS in odposlanci zbora JSDS iz Maribora sestali ter sklenili, da JSDS za Slovenijo preneha obstajati in da se brez pridržkov pridruži SDSJ (k).

Boris Kidrič (1912—1953)

Že naslednji dan pa je vodstvo JSDS te sklepe razglasilo za neveljavne, ohranilo pa je svojo strankarsko organizacijo in glasilo. V stavki železničarjev čez nekaj dni je odigralo oportunistično vlogo.

11. april 1941

Pri Trebnjem je bil sestanek CK KPS, na katerem so sprejeli sklepe, da je treba takoj začeti zbirati orožje in vojaško opremo, začeti razkrinkavati izdajalske politike in generale. Vsi člani CK naj se takoj vrnejo v svoje kraje in začno s političnim delom, vsi kompromitirani komunisti pa naj se umaknejo v ilegalo in se s tem izognejo preganjanju okupatorjev.

11. april 1945

Predsednik vlade Demokratične federativne Jugoslavije maršal Tito je v Moskvi podpisal pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo za dobo dvajsetih let. To pogodbo je SZ prekinila v času informbirojevske gonje proti Jugoslaviji.

11. april 1953

V Beogradu je umrl Boris Kidrič (rojen 1912), član KP od leta 1928, član PK KPJ za Slovenijo od 1932, sekretar SKOJ od 1935, član CK KPJ od 1940; eden od najvidnejših slovenskih komunistov in organizatorjev OF, sekretar IO OF od leta 1941, prvi komisar glavnega štaba slovenskih partizanskih odredov ter komisar GŠ NOV in POS. Bil je prvi predsednik slovenske vlade, nato zvezni minister za industrijo, predsednik zvezne planske komisije in gospodarskega sveta, član PB CK KPJ, član sekretariata IK ZKJ.

Pokopan je v grobnici narodnih herojev v Ljubljani.

12. april 1913

Ivan Cankar je imel predavanje z naslovom Slovenci in Jugoslovani, v katerem je poudaril, da je jugoslovansko nacionalno vprašanje politično, ne pa zgolj jezikovno ali kulturno. Zaradi tega predavanja so avstroogrske oblasti razpustile društvo Vzajemnost, ki je predavanje priredilo, ker so bila prekoračena društvena pravila o nepolitičnosti društva.

12. — 13. april 1948

Na plenarni seji CK KPJ so obravnavali obtožbe, ki jih je v pismu 27. marca izrekel CK VKP (b) na račun KPJ in Jugoslavije. Po razpravi vseh članov CK je bil sprejet predlog besedila odgovora, v katerem je CK KPJ dokumentirano zavračal obtožbe in izrazil začudenje in nezadovoljstvo zaradi takšnega stališča VKP (b) do KPJ. Predlagali so tudi vsestransko medsebojno razčiščevanje med centralnima komitejema. S takšnim stališčem CK KPJ so se strinjali vsi člani CK, razen Sretena Žujovića in Andrije Hebranga.

Duško Protič:

Od Pariške komune do 3. kongresa samoupravljalcev **(V.)**

Pot v lepšo prihodnost

Če danes gledamo na ta dogodek v zvezni skupščini leta 1955, je ta potekal mirno, brez slovesnih besed. Delavski predstavniki so takrat verjetno mislili, da je taka odločitev čisto naravna. To lahko razberemo tudi iz tona te resolucije.

Poudarili so, da so se delavski sveti uveljavljali že polnih pet let, da je delavsko samoupravljanje že odločilno vplivalo na spremembe v družbeni in politični ureditvi in da je postalo osnova in ena od bistvenih oblik naše socialistične demokracije. Delavsko samoupravljanje — kot je rečeno v resoluciji, je že spremenilo in še spreminja položaj pa tudi zavest delavskega razreda v proizvodnji in v družbi in predstavlja neodtujljivo pridobitev in nove socialistične in demokratične pravice proizvajalcev.

Drugi del tega dokumenta pojasnjuje cilje kongresa. Poudarili so, da ga sklicujejo zato, da bi o vseh pridobljenih izkušnjah delavskih svetov tudi javno razpravljali na najširši osnovi, kar bo prispevalo k razširitvi in utrjevanju teh organov. Kongres sklicujejo tudi zato, da bi odkrili slabosti in praznine v sistemu delavskega samoupravljanja, da bi našli rešitve za njihovo odpravljanje. V resoluciji je tudi poudarjeno, da mora kongres prispevati tudi k utrjevanju vloge in enotnosti delavskega razreda in proizvajalcev, kot nosilcev pravice samoupravljanja v gospodarstvu. Začeti pa mora tudi s sodelovanjem in izmenjavo izkušenj s predstavniki delavskega razreda v drugih državah.

Zaradi boljših priprav na kongres so na koncu oblikovali tudi poseben odbor, v katerem so bili imenovani člani sveta proizvajalcev. Svet proizvajalcev je pozval tudi Zvezni izvršni svet, Svet proizvajalcev republiških ljudskih skupščin, Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije in vse zvezne gospodarske zbornice, da delegirajo svoje predstavnike v kongresni odbor.

Tako je torej nastala ideja o kongresu delavskih svetov Jugoslavije.

Delavski razred in celotna javnost je takoj sprejela to pobudo. V začetku so mislili, da bodo kongres lahko pripravili že naslednje leto — v letu 1956. Kasneje pa so se odločili, da bo ta zbor nekako sredi leta 1957, da bi do tedaj širše proučili najboljše potrebne spremembe v gospodarskem sistemu in da bi imeli dalj časa za proučitev in analizo dotedanjih izkušenj.

Ko je preteklo že šest let delovanja delavskih svetov, so 5. decembra na svetu proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine spet dali na dnevni red kongres delavcev — upravljalcev.

Prva seja odbora za sklic kongresa je bila 17. januarja 1957. leta v novozgrajeni palači na Trgu Marxa in Engelsa — v Domu sindikatov. Za predsednika odbora so izvolili prekaljenega borca delavskega razreda in znanega revolucionarja Djura Salaja, predsednika Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Šest dni kasneje pa je bila že druga seja odbora, kjer so izvolili ožji odbor članov za pripravo kongresa.

Takrat so poslali pismo delavskim svetom, družbenim organizacijam in ljudskim odborom in ustanovam. V njem med drugim piše:

»Prvi kongres delavskih svetov Jugoslavije bo 25. junija v Beogradu. Ta prvi zbor predstavnikov delavskega samoupravljanja je brez dvoma izrednega političnega, družbenega in ekonomskega pomena. Sklic kongresa, njegovo delo, izmenjava izkušenj in zaključki morajo postati krepka spodbuda poglabljanju in razvijanju socialistične demokracije v naši državi...«

Kongres so pripravili tako, da se je zaključil točno na tisti dan, ko je preteklo sedem let od tistega zgodovinskega trenutka, ko je Zvezna ljudska skupščina sprejela osnovni zakon o upravljanju delovnih kolektivov v državnih gospodarskih podjetjih in višjih gospodarskih združenjih. Ljudem je ta dogodek ostal globoko v spominu. Na govorniškem odru je tokrat stal tovariš Tito, ob radijskih sprejemnikih in zvočnikih po vsej domovini pa na tisoče in tisoče delavcev. Tito je takrat med drugim rekel:

»Ta zakon bo poleg zakona o nacionalizaciji proizvajalnih sredstev najpomembnejše zgodovinsko dejanje Ljudske skupščine. S prevzemom proizvajalnih sredstev v državne roke se še ni uveljavila akcijska parola »tovarne delavcem«, »zemljo kmetom«, saj to nista samo propagandni gesli, ampak imata tudi vsebinski pomen. Vsebujeta namreč celoten program socialističnih odnosov v proizvodnji glede družbene lastnine, pravic in dolžnosti delavcev — to lahko in tudi moramo uresničiti tudi v praksi, če hočemo v resnici zgraditi socializem.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

KOZERIJA

Trinajsti stol

So ljudje, ki verjamejo, da številka trinajst prinaša ali povzroča nesrečo, še nikoli pa nisem slišal, da bi koga onesrečil trinajsti stol. Toda tudi to se zgodi. Vsaj tako so mi pred dnevi zatrjevali v dolgovaški Srajci.

Bila je pridna in prizadevna, najboljša prikrojevalka in najbolj zavzeta delavka v sindikatu in ljudje so govorili: »Naša Micka bo še posteljo prinesla v fabriko«. Nobene naloge se ni ustrašila in vsakemu je v obraz povedala, kar mu gre. In tako se je zgodilo, da se je resno sprla z vodilnimi tovariši, ko je kot predsednica sindikata zahtevala, naj tudi v pisarnah plačujejo ljudi po njihovem delovnem učinku.

Pa so se vodilni dogovorili, da bodo dekle ukrotili. V sejno sobo poslovodnega odbora, v kateri je bilo poprej dvanajst stolov, so prinesli še trinajstega in predsednici so sporočili, da so jo spričo njene zavzetosti za stvar delovnega kolektiva izvolili za člana tega odbora. Micka pa je rekla: »Če mora biti sindikat povsod navzoč, naj bo torej tudi v poslovodnem odboru«. Pridno je hodila na seje in tamkaj so znali tako lepo govoriti, tako gostobesedno so utemeljevali svoj prav, da so predsednici »odprli čisto nova obzorja«, kot je nekaj mesecev kasneje rekla na sestanku izvršnega odbora sindikata, takrat, ko je utemeljevala stališče poslovodnega odbora, da v skupnih službah res ni moč uveljaviti nagrajevanja po delu. Doumela je, je povedala, »kako zamotane so te stvari«, njeni sodelavci pa niso mogli doumeti, kaj se je zgodilo z njihovo Micko (kar je povsem razumljivo, saj niso hodili na seje poslovodnega odbora).

In tako smo se približali koncu naše zgodbe. Zamotanih stvari, ki jih bojda razumejo samo učene glave članov poslovodnega odbora, je ščasoma postalo toliko, da sindikat v dolgovaški Srajci ni več vedel, kaj in kako naj dela. Micka je v očeh sodelavcev postala nekakšna črna ovca in to so ji tudi povedali, ko so ji nedavno tega izrekli nezaupnico in izvolili novo predsednico.

Nekaj dni kasneje pa so se ji tudi v poslovodnem odboru zahvalili za sodelovanje, kajti trinajsti stol je izpolnil svoje poslanstvo in zdaj čaka novo žrtev.

Janez Voljč

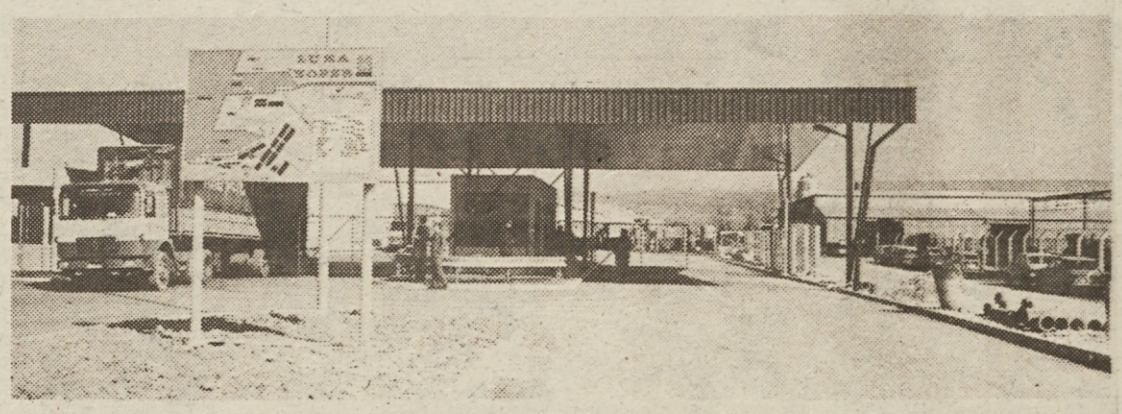

Ustrezni prostori

Po štiriindvajsetih letih je koprska luka z izgradnjo operativnega centra, z glavnim vhodom na luško območje, dobila ustrezne prostore za delo strokovnih služb. Pomembnejše pa je, da je v operativnem centru, ki je odpravilo ozko grlo operativnih dejavnosti , moč opraviti tudi ves carinski pregled, saj je tu tudi izpostava carinarnice. (Foto: Z. Vlajić)

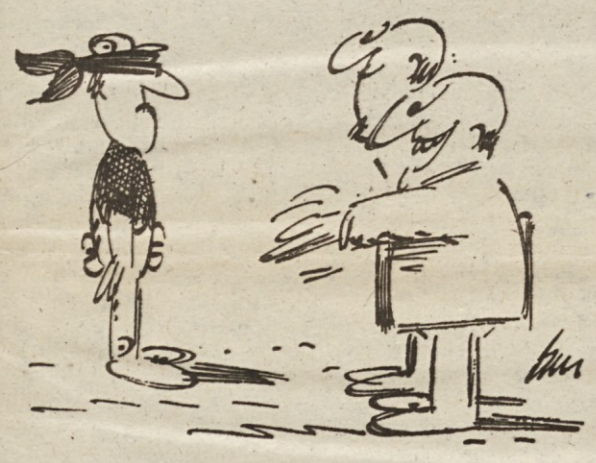

— Tako, zdaj svobodno samoupravljaj!

S. Butir

Celje

Turnir v namiznem tenisu

Partizan Gaberje Celje prireja v nedeljo 19. aprila turnir v namiznem tenisu za rekreativce (moške in ženske). Zmagovalci v posameznih kategorijah bodo prejeli pokale v trajno last, drugo in tretjeuvrščeni medalje, vsi udeleženci pa spominska priznanja in nalepke.

Prijave sprejema organizator na naslov: Partizan Gaberje, Mariborska 42, Celje. Prijavnina za posameznika je 50 dinarjev.

Turnir, pod pokroviteljstvom ZSM Celje, bo v počastitev 40-letnice vstaje, devetdeset let telesne kulture v Celju in sprejema zvezne štafete mladosti. J.

Jubilejne značke ob 40-letnici vstaje in socialistične revolucije narodov in narodnosti Jugoslavije

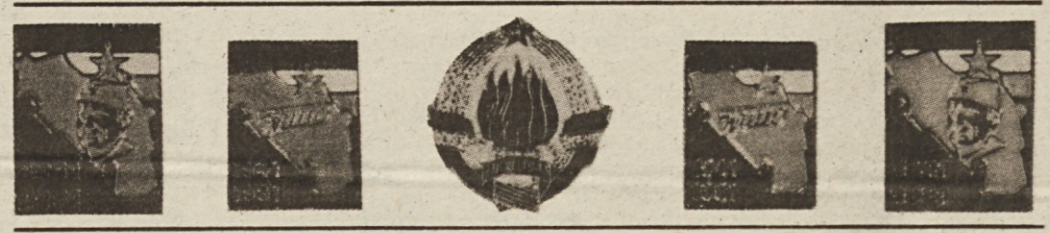

Ob 40-letnici vstaje in socialistične revolucije narodov in narodnosti Jugoslavije so jugoslovanski sindikalni listi »Delavska enotnost«, »Dolgozok«, »Radnička štampa — Rad«, »Radničke novine» in »Trudbenik« pripravili jubilejno značko, ki je izdelana na osnovi idejne rešitve, sprejete v okviru javnega natečaja, ki so ga pred tem razpisali vsi jugoslovanski sindikalni listi.

Jubilejna značka je pravokotne oblike, velikosti 16 x 13 mm in vsebinsko zajema naslednje elemente: zastavo SFRJ, obrise Jugoslavije, zvezdo petokrako, lik Tita in tekst 1941—1981. Značka je štiribarvna, pozlačena in nikljana. Cena značke je 20 dinarjev.

Poleg jubilejne značke so pripravili tudi serijo s 5 značkami. V seriji so jubilejna značka z likom tovariša Tita — pozlačena, jubilejna značka z likom tovariša Tita — ponikljana, jubilejna značka s podpisom tovariša Tita — pozlačena, jubilejna značka s podpisom tovariša Tita — ponikljana in značka — grb SFRJ 29. XI. 1943 — pozlačena. Vseh pet značk bo v posebnem etuiju. Cena kompleta je 120 dinarjev. Vse značke iz serije lahko kupite tudi kot posamezne po 20 dinarjev. Posamezniki bodo na osnovi nakazila po položnici prejeli značke v enem tednu.

Značke naročite na naslov: Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali kupite v naši trgovini v Ljubljani, Tavčarjeva 5.

odreži in pošlji

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, nepreklicno naročamo:

..... serij po 5 značk po 120 din za serijo,

..... značk z likom tovariša Tita — pozlačena po 20 din za kos,

..... značk z likom tovariša Tita — nikljana po 20 din za kos,

..... značk s podpisom tovariša Tita — pozlačena po 20 din za kos,

..... značk s podpisom tovariša Tita — nikljana po 20 din za kos,

..... značk grb SFRJ — pozlačena po 20 din za kos.

Značke pošljite na naslov: .....

.....

(ulica, poštna št., kraj)

Datum: .....

..... (žig) ..... (čitljiv podpis naročnika)

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu značk.

Nagradna križanka št. 14

Rešitve pošljite do 21. aprila 1981 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 14. Nagrade so 300, 200 in 150 dinarjev.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠT. 12

APARATURA, STAROSTA, VOLTAMPER, TARANTELA, ESK, RETAR, ELAND, SEN, STOP, ZOLA, PIR, INTKA, TR, EBAN, NJASA, NAOS, AVALA, AL, TAR, AM, MAJDA POTOKAR, AKNA, IGRALKA, ETNA, ADN, RANA, HIDROKRILEC, AMAN, UPOR, ASMARA.

IZŽREBANI REŠEVALCI NAGRADNE KRIŽANKE ŠT. 12

1. nagrada 300 din: Boštjan Lutar, Turnše 16, 61233 Dob;
2. nagrada 200 din: Rudi Šepetavc, Vlahovičeva 26, 61110 Ljubljana;
3. nagrada 150 din: Brigita Habjanič, Ul. Anice Kaučevič 4, 62250 Ptuj.

Nagrade bomo poslali po pošti.

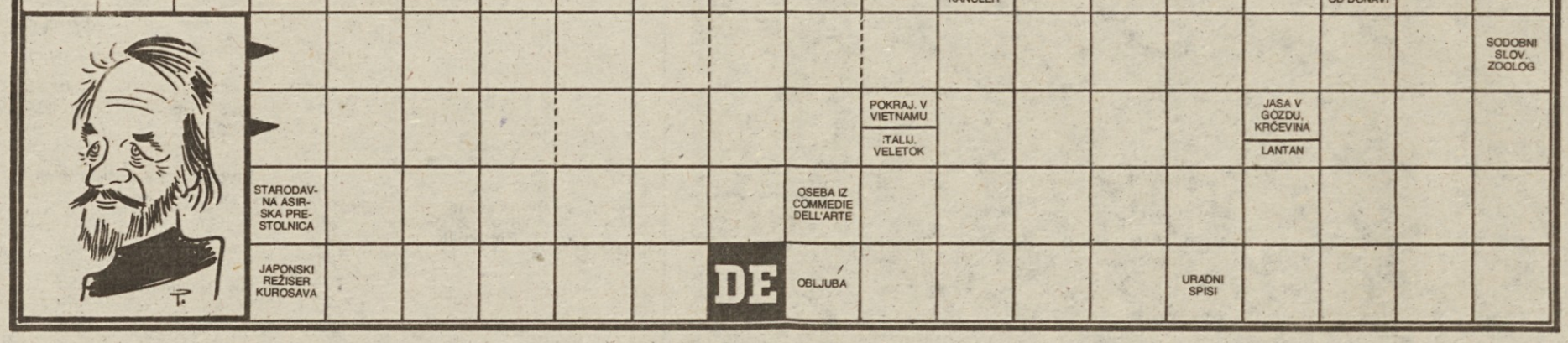

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. Izdaja ČGP Delo — TOZD Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4. List urejajo: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Dušan Gačnik (glavni urednik in direktor TOZD), Sonja Gašperšič, Marjan Horvat, Damjan Križnik, Darinka Legat-Čož, Emil Lah, Rafael Lindič (tehnični urednik), Boris Rugelj, Sonja Seljak (redaktorica), Janez Sever, Peter Štefanič, Andrej Ulaga, Janez Voljč in Majda Žlender (odgovorna urednica). Pomočnik direktorja TOZD Milan Živkovič. Poštni predal 313. — VI. Telefoni: glavni urednik in direktor TOZD 316-672, odgovorna urednica DE 323-554, pomočnik direktorja TOZD 312-691, tajništvo uredništva 316-672, novinarji 316-695, odgovorni urednik založbe 310-033 int. 275 ali 271, ekonomsko komercialni sektor 322-947, naročnina DE 310-033 int. 278, knjigarna in galerija, Tavčarjeva 5, 61000 Ljubljana 317-870, uredništvo »Naš delavec« in tovarniški tisk, Miklošičeva 26-III, 61000 Ljubljana 326-754, računovodstvo 322-975. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-603-41502. Posamezna številka DE 9,00 din, letna naročnina je 468,00 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica« Ljubljana. **Založniški svet Delavske enotnosti:** predsednik: Miran Potrč, člani: Tilka Blaha, Silva Bočaj, Urška Cvetko, Janez Čebulj, Majda Emeršič, Slavko Grčar, Janez Korošec, Edo Lenarčič, Mira Maljuna, Jože Ogrizek, Boštjan Pirc, Janez Prijatelj, Janko Sedonja, Vlado Šlamberger in Jože Varl.

Pesem, krmar mimo čeri časa

Pri mešanem pevskem zboru Ljubljanske banke

Ko smo iskali pot do pevskega zbora Ljubljanske banke, je prvi korak pripeljal do kulturnega animatorja v tem kolektivu. Ljubo Kobal, sam njega dni operni pevec, je o zboru spregovoril z dobršno mero ljubezni, ki jo poraja prav srce poznavalca:

»Okusil sem vse čare pevskega poklica pa tudi vse trne, vem, koliko znoja velja človeka, preden si grlo tako uravna, da je pesem iz njega vredna svojega imena... No, naš zbor je le ljubiteljski in gotovo ga kaže pri ocenjevanju podvreči povsem drugim merilom. Vendar pazite, tega nikakor ne govorim v škodo ljubiteljskega petja, nasprotno! Naši pevci imajo vaje enkrat na teden po dve uri — po eni plati zato ne moremo terjati njihove vrhunske kakovosti in po drugi jim moramo prisluhniti včasih bolj s srcem kot z naostrenim ušesom. Glejte, kdor v današnjih časih žrtvuje vsak teden dve uri petju, ga pač mora ljubiti. K tema dvema urama je treba seveda primakniti še precej časa za priprave, vožnjo... Res se krešejo mnenja, ali smo zabredli v potrošništvo ali ne, sam pa sem globoko prepričan, da pošteno tičimo v tem zločestem pojavu. Zajel nas je boj za dobrine, le-te nam določajo ugled, pomenijo nam vrednoto, in tako ljudje pač po »šihtu« hite domov; pa naj so utrujeni ali pa drvijo v grabljenje novih dobrin, novih in kar naprej novih — tako da jim za uživanje teh dobrin kratko malo zmanjka časa. Kako naj bi ga torej imeli za pesem?!

Skrbno spremljam vse dogajanje v ljubiteljski ustvarjalnosti, tudi v zborovskem petju. Pesem na deželi še nekaj velja, v urbanih okoljih pa zanimanje zanjo upada. Tako zasluži naš pevski zbor še posebno skrb — in jo tudi uživa! Največ od sindikalne konference pa tudi od vseh drugih v kolektivu. Povedal sem že, kako ljudje po delu drvijo domov, vendar zbor še ni pel pred prazno dvorano. Lepo število jih je, ki znajo ceniti delo in trud sodelavcev — pevcev in jim pridejo prisluhnit, zaploskat. Zbor se zato oddolži na vsaki prireditvi, proslavi, izletu, skratka povsod, kjer možnost in čas dopuščata.

Nataša Perovšek, ki je spodbudila ustanovitev zbora in je zdaj njegova predsednica, je takole pripovedovala:

»Letošnjega marca je poteklo šest let, kar smo v Ljubljanski banki ustanovili mešani pevski zbor, ki ga od začetka vodi zborovodja Rudi Loborc. Osnovno vodilo je bilo prav gotovo prizadevanje bančnih delavcev, da bi kulturna dejavnost čim širše zaživela tudi pod našo streho. Prav tako pa smo želeli in želimo še danes zbuditi med ljudmi ljubezen do slovenske narodne, umetne in partizanske pesmi — zbuditi jo tam, kjer je morda zamrla in jo netiti, kjer še tli, jo plamteti, kjer žari... Del narodovega bogastva je, ki terja stalno skrb, da ne bi utonila v pozabo.

Začetek je bil kaj skromen tako po številu pevcev kot po njih kakovosti. Vztrajno smo vadili, pilili osnove pevske tehnike. Naše vrste so se pomnožile, pa se spet skrčile, zamenjale in nekajkrat smo morali zastaviti prav od začetka.

Danes šteje zbor že blizu 30 članov. Vztrajnost, vse bolj resne vaje, vse večja zahtevnost in tako brez dvoma tudi kakovost so čvrstile navezanost na zbor. Pevci so se spoznavali, kar je hkrati z resnostjo dela tudi marsikoga pritegnilo. Trdo delo je pač najboljše rešeto — navdušeni pevci so ostali, tisti pa, ki jim je bilo žal, koliko truda in prostega časa je treba žrtvovati, kako je treba prihajati na vaje tudi v najslabšem vremenu in kljub drugim obveznostim — no, eni so se sami odločili, da nalogam pevskega zbora ne bodo kos, včasih pa je bilo treba tudi ukrepov odbora pevskega zbora, ki brez dvoma ni smel niti mogel trpeti pogoste neopravičene odsotnosti posameznikov.

Težave torej, napori, nihanja — pa vendarle smo z močno voljo in ljubeznijo do petja že dosegli določeno kakovost. Kjer nista zadostovali kulturna in tovariška zavest, je poprijela tudi krepka roka našega pevovodje Rudija Loborca, ki je prebredel vse to šestletno valovanje. Zdaj se že lahko pohvalimo s približno 70 nastopi v banki in drugod. Pripravili so jih izobraževalni center Ljubljanske banke, naše družbenopolitične organizacije, mladinska organizacija v sodelovanju z JLA, peli smo v drugih

organizacijah združenega dela, vabil nas je občinski svet ZSS, skupščina mesta Ljubljane, zveza kulturnih organizacij Slovenije in pri vsem ne morem brez zahvale našemu kulturnemu animatorju Ljubu Kobalu.

Saj to ni tako pomembno, pa vseeno človeka razveseli, spodbudi tudi vrsta pohval, priznanj in dobrih ocen v dnevnem časopisju. Posneli so nas tudi na ljubljanskem radiu in televiziji. Pred nami so nove naloge, tudi gostovanje med koroškimi Slovenci. Vsaka taka naloga zahteva ogromno časa, saj v amaterskem pevskem zboru dobršen del pevk in pevcev ni strokovno podkovan. Zato je treba delati posamično, po glasovnih skupinah in šele nato lahko začnemo oblikovati pesem. Ker prava harmonija terja pravo glasovno sestavo (te pa doslej le z bančnimi delavci nismo mogli zagotoviti), smo v naše vrste sprejeli še nekaj delavcev iz drugih organizacij združenega dela. V želji po večji kakovosti, množičnosti, glasovni izpopolnjenosti prav radi sprejemamo nove člane. Nikdar nismo pozabili na medsebojne tovariške odnose, zato si včasih vzamemo čas tudi za izlete, kakšno drugo razvedrilo — vedno pa se konča s pesmijo.«

Nataša je želela končati pogovor z mislimi, ki so se porodile pevcem Ljubljanske banke, ko so ustanovili zbor in se še okrepile med nekajletnim petjem, delom, pogovori: »Vsi moramo priznati, da ne poznamo dovolj ne lepih slovenskih besedil ne nič manj lepih melodij — spoznavamo jih med vajami in od ene do druge se rojevajo nove želje po vse širšem sporedu domače pevske besede. Ena želja nas vodi — ohranjati in nadaljevati tradicijo slovenske ljudske umetnosti, oživeti narodno pesem in jo predajati mlajšim z vso lepoto, kot so jo nam predali starejši pevci na Slovenskem. Zrasla je med našimi predniki, med nami živi in še bo, saj mora ostati!«

C. B.

FOTO-AMATER NA OBISKU

Lado Klar

Nekateri pravijo, da Lado Klar že dolgo ni več pravi fotoamater. Saj je menda boljši in bolj iskan kot vsi poklicni fotografi v Prekmurju. Kadar potrebujejo fotografije za koledar, razglednice, kataloge ali pa tiste, velike, za okras uradnih prostorov, pokličejo Lada. In on to menda naredi najbolje.

Lado je po poklicu aranžer pri Trgovskem podjetju Potrošnik v Murski Soboti. Fotografira že od mladih let. Na začetku zgolj zato, da bi zabeležil prijeten doživljaj zase in da bi ga s fotografijo povedal tudi drugim. »Veliko lažje in bolj nazorno lahko nekaj poveš, če to dokažeš s fotografijo,« še danes trdi Lado. Menda mu je prav zato kasneje fotografija postala konjiček. In danes? »Brez fotografije ne bi mogel več. Postala mi je potreba. Pa ne zaradi denarja, ampak predvsem zato, ker z njo nekaj povem. In ne nazadnje, ker je pot od posnetka do fotografije negotova, vznemirljiva ter polna pričakovanj in želja. Skratka, srhljivo prijetna.«

Zelo rad fotografira pokrajino, ki se mu ob vsakem času zdi zanimiva, polna ponujenih kompozicijskih variant in elementov, ki s svojo enkratnostjo kar sami silijo v središče privlačnih kompozicijskih celot. Da, ravno kompozicija je poleg pripovednosti njegovih fotografij njegova osnovna odlika, ki si jo je Lado pridobil s prakso in ne nazadnje tudi v svojem poklicu.

Lado ni član kakega fotokluba in na razstave ne pošilja svojih fotografij. Težko je reči, zakaj, še posebej, ker sam pravi, da bi s svojo fotografijo rad pripovedoval. To pa je tudi namen vsake razstave. Lado si je izbral drugo pot, morda naključno, morda zato, ker na svojem začetku ni našel stika z razstavnimi galerijami. Skozi fotografije je začel pripovedovati kot honorarni fotoreporter Pomurskega vestnika, kasneje pa s fotografijami, ki jih je objavljal v katalogih, koledarjih in na razglednicah.

Zadovoljen je s svojim izražanjem na ta način. »Zakaj bi fotografija, ki sem jo slučajno posnel, ležala v predalu. Mar ni bolje, da jo vidijo ljudje in ob njej razmišljajo. Več gledalcev ima fotografija na koledarju kot pa na katerikoli fotografski razstavi. Pa še nekaj. Kakšna je razlika med umetniško fotografijo in pa, recimo, dobro reklamno fotografijo. Obe morata s svojo vsebino in kompozicijo kaj povedati. Vzbujati morata občutek vznemirjenosti in siliti morata k razmišljanju. Kakšna je torej razlika med njima? Resda za eno dobiš denar, za drugo pa nagrado in čast. Težko razumem, zakaj ljudje dobro reklamno fotografijo podcenjujejo. V njej se praviloma skriva mnogo več truda pa tudi znanja.«

Andrej Agnič

Gorice spomladi

DE družboslovna zbirka

Težko pričakovana knjiga IZŠLA!

Dr. Tone Ferenc, France Filipič, dr. Jasna Fischer, mag. Boris Gombač, Metka Gombač, Martin Ivanič, dr. Milica Kacin-Wohinz, dr. Janko Prunk, dr. Franc Rozman, mag. Jera Vodušek-Starič, Štefka Zadnik, dr. Tone Zorn:

KRONOLOGIJA NAPREDNEGA DELAVSKEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM (1868—1980)

Knjiga zajema kronološki pregled dogodkov iz delavskega gibanja na Slovenskem; razdeljena je na štiri zaokrožena poglavja, ki predstavljajo usodne zgodovinske prelomnice, ne samo v našem delavskem gibanju, ampak v zgodovini slovenskega naroda sploh.

Cena knjige je 700 din.

Naročila pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, kupite pa jo lahko tudi v naši knjigarni na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ..... izvodov knjige KRONOLOGIJA NAPREDNEGA DELAVSKEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM (1868 do 1980).

Naročeno nam pošljite na naslov .....

.....

Ime in priimek podpisnika .....

Naročeno dne .....

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

.....

(žig) (podpis naročnika)